

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Čím se liší venkovská rodina od městské?

Bc. Luboš Kuběnka

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Luboš Kuběnka

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Čím se liší venkovská rodina od městské?

Název anglicky

What distinguishes rural from urban family?

Cíle práce

Cílem práce je zkoumání rozdílů venkovské a městské rodiny a zhodnocení současného stavu z teoretického i praktického pohledu.

Po prostudování relevantní odborné literatury budou stanoveny hypotézy, které se budou v empirické části práce ověřovat.

Metodika

1. Teoretická část práce je založena na studiu a analýze dostupné odborné sociologické literatury a statistických zdrojů.

Empirická část bude zaměřena na výzkum a analýzu rozdílů venkovské a městské rodiny a budou zkoumány změny v rozdílech, ke kterým dochází zejména v průběhu posledních let.

2. Harmonogram práce:

Březen 2016 – stručný obsah teoretické části práce.

Květen 2016 – zpracování teoretické části DP (úvod, popis metodiky), harmonogram terénního šetření.

Červen 2016 – vlastní terénní šetření.

Prosinec 2016 – zpracování a odevzdání empirické části v první verzi.

Květen 2017 – odevzdání kompletní DP se zpracovanými připomínkami.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Bydlení, děti, manželství, město, obyvatelstvo, rodina, rodiče, senior, sociální vztahy, venkov, zaměstnání.

Doporučené zdroje informací

- BÁRTLOVÁ, Sylva a Stanislav MATULAY. Sociologie zdraví, nemoci a rodiny: Sociológia zdravia, choroby a rodiny. Martin: Osveta, 2009, 242 s. ISBN 978-80-8063-306-6.
- KLUFOVÁ, Renata. Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 275 stran. ISBN 978-80-7478-733-1.
- LÍSKOVCOVÁ, Martina. Možnosti rozvoje území – Základní mezioborová studie pro Olomoucký kraj – Jesenicko, Javornicko. 1. Praha: Fond dalšího vzdělávání, 2007. Dostupné také z: <http://www.pracovnavyky.cz/downloads/JESENICKO%20web.pdf>
- MÁČEL, Otakar. Vývoj bytové výstavby na jihomoravském venkově po roce 1945. Národopisné aktuality [online]. Strážnice: Krajské středisko lidového umění ve Strážnici, 1989, 1989(1), 25. – 34. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://na.nulk.cz/1989/1/Nr.html#03>
- MAŘÍKOVÁ, Hana. Proměny současné české rodiny: rodina-gender-stratifikace. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
- Městys Dub „Obec přátelská rodině 2012“ Obec přátelská rodině [online]. Praha: MPSV ČR, 2012 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.obecpratelskarodine.cz/files/prezentace-dub.pdf>
- MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina: (mýty a skutečnosti). 1. vyd. Brno: Blok, 1990, 184 s. ISBN 80-7029-018-8.
- MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
- PERLÍN, Radim. Vymezení venkovských obcí v Česku. Deník veřejné správy [online]. 2009, 2009(14. 7.), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068>
- PLAŇAVA, Ivo. Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
-

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Konzultant

Ing. Irena Herová

Elektronicky schváleno dne 1. 5. 2017

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 5. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 04. 05. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Čím se liší venkovská rodina od městské?" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 5. 5. 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Ing. Věře Majerové, CSc. za odbornou pomoc při sepisování diplomové práce .

Čím se liší venkovská rodina od městské?

What distinguishes rural from urban family?

Souhrn

Diplomová práce pojednává o rozdílech i shodných rysech venkovské a městské rodiny. V úvodu práce je představen cíl práce a metodika výzkumu. Práci tvoří dvě části: teoretická a empirická. V teoretické části je věnována pozornost problematice rodiny, včetně uvedení jejích základních funkcí. Stručně je podán přehled vývoje venkova a města v české historii. Důraz je kladen především na popis současné městské a venkovské rodiny, a to v kontextu sociální a ekonomické roviny, se zřetelem na hlavní rozdíly, které mezi současnou venkovskou a městskou rodinou existují. V empirické části je popsán výzkum realizovaný jako kvantitativní. Hlavní metodou výzkumu byl dotazník vytvořený pro účely práce. Výzkumný soubor tvořilo 101 respondentů žijících na venkově a 106 respondentů žijících ve městě. Zjištěné výsledky jsou vztahovány ke čtyřem výzkumným otázkám a čtyřem hypotézám, které byly ověřovány pomocí chí-kvadrátu. V diskusi jsou výsledky komparovány s odbornými teoretickými poznatky.

Summary

The diploma thesis discusses the differences and consistent patterns of rural and urban families. In the introduction is described the aim of diploma thesis and research methodology. Work consists of two parts: theoretical and practical. The theoretical part is devoted to family issues, including the introduction of its basic functions. Briefly gives an overview of the development of rural areas and cities in Czech history. Emphasis is placed on the description of the current urban and rural families in the context of social and economic area, with respect to the main differences between current rural and urban families are there. In the practical part is described the research conducted as quantitative. The main research method was a questionnaire created for the purposes of work. The research sample consisted of 101 respondents living in rural areas and 106 respondents living in the city. The results are related to the four research questions and four hypotheses, which were verified using the chi-square test. In the discussion the results are compared with expert theoretical knowledge.

Klíčová slova: bydlení, děti, manželství, město, obyvatelstvo, rodina, rodiče, senior, sociální vztahy, venkov, zaměstnání.

Keywords: city, children, countryside, family, housing, living, marriage, occupation, parents, population, senior, social relations.

Obsah

1 ÚVOD.....	9
2 Cíl práce a metodika.....	11
2.1 Cíl práce.....	11
2.2 Metodika.....	11
3 Teoretická východiska.....	14
3.1 Rodina, její charakteristiky a funkce.....	14
3.2 Město versus venkov – historie a současnost.....	17
3.3 Městská rodina.....	21
3.3.1 Rodina jako sociální skupina.....	22
3.3.2 Rodina z pohledu ekonomického.....	27
3.3.3 Město „přátelské“ rodině.....	28
3.4 Venkovská rodina.....	29
3.4.1 Rodina jako sociální skupina.....	30
3.4.2 Rodina z pohledu ekonomického.....	34
3.4.3 Vesnice „přátelská“ rodině.....	36
4 Praktická část.....	38
4.1 Hypotézy výzkumného šetření.....	38
4.2 Výzkumný soubor a předvýzkum.....	39
5 Výsledky.....	42
5.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	42
5.2 Vyhodnocení hypotéz.....	69
6 Diskuse.....	72
7 Závěr.....	79
Seznam použitých zdrojů.....	82
Seznam grafů.....	88
Seznam tabulek.....	89

<u>Přílohy.....</u>	<u>90</u>
<u>Příloha č. 1 – Dotazník.....</u>	<u>90</u>
<u>Příloha č. 2 - Tabulky.....</u>	<u>98</u>

1 ÚVOD

S tím, jak se proměňují hodnoty ve společnosti, mění se i uvažování jejích členů. Přestože v životě jedince jsou patrně důležitější oblasti, než je ta spojená s místem jeho bydliště, životní prostor, v němž jedinec převážně existuje, je bezpochyby významným faktorem, který ovlivňuje jeho každodenní prožívání.

Zatímco v minulosti byl patrný trend stěhování se obyvatel z venkova do měst, v posledních letech naopak mnozí ti, kteří do města přišli, ať již za prací či vzděláním, stále častěji mívají zpět na venkov.

Důvody, proč tomu tak je, mohou být různé. Venkov je blíže přírodě, vyrůstá z ní a tedy ti, kteří upřednostňují zdravý životní styl a vysoce ceněnou hodnotou je pro ně intenzivní kontakt s přírodou, usilují o to, aby v ní mohli pobývat co nejčastěji. Venkov je mnohdy vykreslován idylicky – jako místo, které není zamořené smogem, ale i jako místo, v němž si jsou sobě vzájemně lidé blíží.

Skutečností zůstává, že veškeré fenomény vnějšího světa mají svá pozitiva i negativa. Bydlet na venkově velmi často znamená každodenně dojíždět do zaměstnání, neboť většina obyvatel vesnic v nich nenalézá pracovní uplatnění. Do měst tak dojíždějí nejen dospělí, a to za prací, ale i jejich potomci, a to do škol či zájmových kroužků. Mít v rodině k dispozici osobní automobil, nebo lépe dva, se stává nutností života na venkově.

Podobně městský život má své kladné i stinné stránky. Obyvatelé měst snadněji získávají zaměstnání, děti z měst, zejména těch větších, mohou vybírat z široké nabídky škol tu, která bude nejlépe odpovídat jejich schopnostem a požadavkům. Městský život nabízí bohaté kulturní a sportovní vyžití. Zároveň je však ve městech větší kriminalita, více znečištěné ovzduší, než je tomu ve městě, a pro města je typická i anonymita, která nemusí být všemi obyvateli vyhledávaná a která má i svá úskalí.

S rozvojem moderních technologií se však umenšují nevýhody obou typů osídlení. Prostřednictvím internetu je možné nechat si až k domovním dveřím dovést čerstvé potraviny z venkova. Naopak lidé z venkova nemusejí strádat nedostatkem kulturního vyžití, jak tomu bylo dříve. Knihy je možné číst v elektronické podobě, za nákupem nemusí lidé dojíždět, neboť jim je doveze zásilková či dopravní služba mnoha hypermarketů nebo e-shopů.

Rozdíl tedy patrně existují především ve vnitřním prožívání toho, kde jedinec žije. Jsem toho názoru, že být se o životě na venkově či ve městě píše mnoho, v akademické

oblasti je této problematice věnován nedostatek pozornosti. Je pouze velmi málo odborných publikací, které by se zabývaly rozdílem mezi životem na venkově a ve městě.

Z tohoto důvodu, ale především ze zájmu zjistit, v čem se život na venkově a ve městě v současné době v České republice skutečně odlišuje, jsem si zvolil toto téma, tedy srovnání venkovské a městské rodiny, jako téma pro svoji diplomovou práci.

V teoretické části práce je podán přehled poznatků týkajících se zkoumaného problému. V úvodu jsou formulovány cíle práce, včetně cíle části teoretické a praktické. Třetí kapitola práce je teoretickou rešerší.

V literární rešerši je vycházeno z dostupné odborné literatury, včetně zdrojů elektronických. Čerpáno je např. z prací Iva Možného, Ivo Plaňavy nebo Lucie Vidovičové. Cenná data byla čerpána taktéž z internetových stránek Českého statistického úřadu.

Literární rešerši začínám stručným uvedením do problematiky, konkrétně popisem základních parametrů rodiny a jejích hlavních funkcí. Zabývám se také historickým vývojem venkova a měst na území dnešní České republiky.

Zřetel je věnován zejména charakteristice města a venkova v dnešní moderní době. Pro možnost lepšího srovnání popisují město i venkov ze tří rovin, kterými jsou „Rodina jako sociální skupina“, „Rodina z pohledu ekonomického“ a město či venkov „přátelské k rodině“.

V empirické části práce je popsán výzkum realizovaný jako kvantitativní. Jeho cílem bylo zjistit, v jakých aspektech se od sebe liší venkovská a městská rodina. Formulovány byly čtyři výzkumné otázky a čtyři hypotézy. Hypotézy byly ověřovány pomocí testu dobré shody, chí-kvadrátu.

Výzkumnou technikou byl dotazník vytvořený pro účely této práce. Výzkumný soubor tvořilo 207 osob z venkova a měst. Zjištěné výsledky jsou prezentovány pomocí grafů a taktéž pomocí tabulek, které jsou uvedeny v příloze práce.

2 Cíl práce a metodika

Přestože se rozdíly mezi venkovem a městem v poslední době značně stírají, skutečností zůstává, že život v obou typech osídlení je stále odlišný – v některých oblastech více, v některých sledujeme jen drobné nuance. Na rozdíly, které jsou zřejmé a které považuji za významné, se zaměřuji v této práci.

V následující kapitole popisuji cíl práce a zvolenou metodiku výzkumu.

Cíl práce

Cílem práce je zkoumání rozdílů venkovské a městské rodiny a zhodnocení současného stavu, a to jak v teoretické, tak i v praktické rovině.

Cílem teoretické části je analýza dostupné odborné, zejména sociologické literatury a statistických dat vztahujících se ke zkoumané problematice a stručné uvedení nejdůležitějších poznatků, které se k tématu váží. Z teoretické části práce bude vycházeno při koncepci a realizaci vlastního výzkumu.

Cílem praktické části je zjistit, v jakých aspektech se od sebe liší venkovská a městská rodina. V návaznosti na cíl výzkumu jsou formulovány následující výzkumné otázky:

1. Jaký je životní styl rodin žijících na venkově a ve městě?
2. Jaká je výchova dětí v rodinách žijících na venkově a v rodinách žijících ve městě?
3. Jaké hodnoty jsou důležité pro rodiny žijící na venkově a pro rodiny žijící ve městě?
4. Jak jsou začleněny rodiny žijící ve městě a na venkově do širšího společenství?

V rámci každé výzkumné otázky je formulována hypotéza. Hypotézy budou ověřovány pomocí chí-kvadrátu. Hypotézy, s nimiž bude v rámci výzkumu pracováno, jsou popsány ve čtvrté kapitole práce.

Metodika

Ke zkoumání výše uvedeného cíle, výzkumných otázek a hypotéz bude zvolen kvantitativní výzkum.

Kvantitativní typ výzkumu vychází podle Reichela¹ z předpokladu, že fenomény sociálního světa lze měřit a uspořádat. V rámci tohoto výzkumu tak badatel získává informace v kvantifikovatelné podobě. Tento typ výzkumu umožňuje dle autora zkoumat předpokládané vztahy, ověřovat hypotézy. Data jsou získávána kvantifikovaným způsobem, a to rychle, od velkého počtu respondentů. Takto získaná data jsou následně analyzována statisticky. K hlavní nevýhodě kvantitativního výzkumu patří v některých případech obtížné zobecnění zjištěných výsledků na konkrétní podmínky.

Hlavní technikou výzkumu bude dotazník. Jak uvádí Gavora,² jedná se o písemný způsob kladení otázek a získávání odpovědí. Tímto způsobem jsou většinou získávány údaje hromadně. Jedná se o nejčastější způsob získávání údajů ve výzkumných šetřeních. Platí, že by každý dotazník měl mít jasně stanovený cíl a k tomuto cíli se váží jednotlivé položky dotazníku.

Dotazník, který bude užít v rámci mého výzkumu a jehož plné znění je uvedeno v příloze práce (příloha č. 1), bude tvořen převážně otázkami uzavřenými, některé otázky byly polouzavřené. Jako otázky otevřené budou koncipovány některé otázky zjišťující sociodemografická data (např. věk) a uvedeny budou v závěru dotazníku.

Před vlastní administrací respondentům tvořících výzkumný soubor bude proveden tzv. retest, který dle Majerové a Majera³ umožňuje výzkumníkovi odhalit případné chyby a nedostatky dotazníku.

Data získaná prostřednictvím dotazníku budou přepsána do programu Microsoft Office, verze 2016, a dále budou analyzována prostřednictvím základních statistických metod. Zjišťována bude četnost jednotlivých variant odpovědí a tzv. modus, tj. hodnota, která se v daném souboru dat vyskytuje nejčastěji.⁴

K testování hypotéz bude užít test dobré shody chí-kvadrát, pomocí něž se ověřuje, zda naměřené četnosti odpovídají očekávaným četnostem. O přijetí nebo nepřijetí stanovených hypotéz se výzkumník rozhoduje na základě testování nulové hypotézy, a to vypočítáním testového kritéria, které je porovnáváno s kritickou hodnotou, kterou lze nalézt ve statistických tabulkách. Pokud je výsledek statisticky významný, znamená to, že je jen málo pravděpodobné, že byl způsobem náhodou. Testové kritérium χ^2 se počítá

¹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, s. 40-41.

² GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 122-123.

³ MAJEROVÁ, Věra, MAJER, Emrich. *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství, část II.*, s. 64.

⁴ CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*, s. 54.

jako $\Sigma(P-O)^2/O$, kde P je pozorovaná četnost a O je očekávaná četnost.⁵

⁵ CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice.*, s. 80-82.

2 Teoretická východiska

Rodina představuje základní jednotku, v níž dochází k procesu socializace jedince, a to bez ohledu na to, zda daná rodina žije ve městě či na venkově. Přesto však existují rozdíly v tom, jak lidé žijí v těchto různých typech lidského osídlení.

V následující kapitole podávám přehled nejdůležitějších znaků, v nichž se od sebe liší městská a venkovská rodina, ať již se jedná např. o rovinu sociální či ekonomickou, a to včetně krátkého historického exkurzu do života na vesnici a ve městě.

V úvodu kapitoly rodinu charakterizují, zejména se zřetelem na její základní funkce.

Rodina, její charakteristiky a funkce

Rodina je dnes chápána jako jeden ze základních kamenů společnosti. Tento názor vychází z tradic evropského osvícenství. Možný⁶ uvádí definici rodiny uvedenou ve Velké francouzské encyklopedii, která je následující: *„Rodina je vskutku občanská společnost ustavená Přírodou: tato společnost je nejpřirozenější a nejstarší ze všech společností ... lid ani národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin. Rodina se zakládá manželstvím, a je to příroda sama, jež vtahuje člověka do tohoto svazku; z něho jsou pak rozeny děti, jež prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě...“*

Uvedený výňatek dokládá, že tradiční pojetí rodiny se za posledních několik století nezměnilo, alespoň ne v obecných rysech. Rodinu i dnes chápe většina populace jako základní jednotku společnosti, jejíž prvořadý význam spočívá v plození a výchově další generace. Změnily se však znaky současné rodiny, a to dosti podstatně.

Především se transformoval okruh lidí patřících do jedné rodiny. Zatímco dnes se nejčastěji pod tímto pojmem míní jádrová rodina (angl nuclear family), tedy rodiče s dětmi, případně i prarodiče, ale již ne sourozenci rodičů s jejich partnery a dětmi, v minulosti bylo chápání rodiny jiné. Od starověku se „rodinou“ (famií) mínili všichni obyvatelé domu, bez ohledu na pokrevní spřízněnost. Dle daného stavu civilizace tedy do rodiny patřili i otroci, služebníci žijící v domě, učni apod. Latinský výraz „familia“ je proto překládán jako „rodina“ i jako „čeleď“. Nikoliv náhodou Češi v raném středověku sami sebe označovali jako „familia sancti Wenceslai“ aniž by se považovali, kromě

⁶MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*, s. 17.

vládnoucí dynastie, za přímé potomky svatého knížete.⁷ Toto patriarchální pojetí rodiny vydrželo až do 20. století i v odlehlých krajích Evropy. Relikty tohoto pojetí rodiny jsou také poměrně hojně zastoupeny v klasické české literatuře z 19. století, např. v díle Karla Václava Raise.

Současná definice rodiny není ujednocena. Lze se setkat s charakteristikami vycházejícími z tradičního modelu. Stejně tak se však objevuje i vymezení velice široké, postihující téměř všechny formy společného soužití alespoň dvou osob. Toto pojetí ignoruje jakékoliv oficiální konstituování svazku, funkci plodit a vychovávat děti a další.⁸ O neujasněnosti pojmu „rodina“ v moderní době svědčí projekt Rodinné pasy vytvořený krajskými úřady ČR. Webové stránky informují o tom, že je určen „*rodinám (i neúplným tzn. také nesezdaným partnerům a jejich dětem, samoživitelům, osobám mající dítě v péči)*“.⁹

Pro účely tohoto textu se pojmem „rodina“ rozumí společenství lidí, které plní funkce rodiny, nebo alespoň větší část z nich. K hlavním **funkcím rodiny** patří podle Langmeiera, Krejčířové¹⁰ následující:

- reprodukční funkce: rodina je základní jednotkou plození nové generace;
- hospodářská funkce: v každé rodině se musí podle autorů hospodařit, vést domácnost, vyrábět. Tato funkce je však dle téhož zdroje u současné rodiny oslabena, neboť dnešní rodiny jsou spíše jednotkami spotřebními;
- emocionální funkce: emocionálního uspokojení by se mělo dostávat všem členům rodiny;
- socializační funkce: v prostředí rodiny probíhá socializace dítěte.

Současná česká rodina je jiná než ta, která existovala před rokem 1990. Zajímavým faktem jsou poznatky ze sčítání lidu v roce 1980. V tomto roce byl podíl žen bez dětí téměř stejný jako podíl biologicky neplodných žen ve společnosti.¹¹ Zjevně jen velmi málo žen odmítlo mít děti např. kvůli kariéře, jak se to děje dnes, kdy jim v tomto ohledu tolik nebrání tlak okolí. Změna v chápání rodičovství jako povinnosti však nebyla jedinou změnou v sociologii rodiny, kterou odstartoval „listopad“ 1989.

⁷TŘEŠTÍK, Dušan. Dynastičtí svatí a zemští patroni: Václav, Ludmila, Vojtěch. In WIECZOREK, Alfried a Hans-Martin HINZ. *Střed Evropy okolo roku 1000: příručka a katalog k výstavě*, s. 315.

⁸Národní zpráva o rodině. [online].

⁹O projektu Rodinné pasy. [online].

¹⁰ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*, s. 183.

¹¹MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*, s. 20.

Vedle klasické rodiny, která je obměnou výše uvedené tradiční představy osvícenců, vznikají od devadesátých let modely nové, doposud neexistující či marginální formy rodin. Za významné považují popření rodiny, tedy fenomén tzv. „singles“, tj. jedinců žijících v jednočlenné domácnosti. Jde o důsledek náhlého zdůrazňování individuality a svobody jedince. Je otázkou, zůstávající zatím bez odpovědi kvůli relativní novosti jevu, zda se u singles jedná o úplné popření rodiny, nebo odklad plánování rodiny během období tzv. „prodloužené adolescence“. U českých příslušníků jednočlenných domácností převládá plán rodinu výhledově vybudovat.¹² Návyky z života „singles“, které překryjí návyky z života v rámci rodiny (u rodičů v době nezletilosti), však mohou dle mého názoru toto pozdní založení rodiny komplikovat. Zároveň však platí, že velká část těchto singles udržuje dlouhodobější partnerské vztahy, i když bez zřízení společné domácnosti, čímž alespoň některé funkce rodiny plní.

Další nový typ rodiny, více medializovaný než kvantitativně významný, představuje rodina homosexuální. Vizuálně je tato rodina odlišná od rodiny klasické, ale přes názory konzervativců plní všechny společenské role kromě plození. Velkým tématem je otázka, zda by bylo vhodné, aby homosexuální páry mohly adoptovat děti. Zatím však využití tohoto potenciálu (tj. umožnění homosexuálním rodinám plnit i další své funkce, tj. zejména funkci sociální) brání legislativa a odpor tradicionalistů.

Rostoucí míra rozvodovosti s sebou nese i rodiny neúplné, rekonstruované či následkem rozvodu různým způsobem promíšené. Jsou-li manželé rozvedeni, netvoří již jednu rodinu. Mohou si založit rodiny další nebo fungovat v jednočlenné domácnosti. Jejich dítě zůstává však členem rodiny obou. Zvláště v případě nového sňatku bývalých partnerů nastává situace, kdy je dítě součástí dvou úplných, sobě nepřibuzných rodin najednou. Ke škodě dítěte mezi těmito nově vzniklými rodinami obvykle panuje animozita.

Město versus venkov – historie a současnost

Město existuje v obecném povědomí jako protiklad venkova. Vzniklo a vyvíjelo se však jako jeho integrální součást. Ve 13. století vyžadoval stát od rolníků daně v podobě peněz. Rolníci potřebovali složitější řemeslné výrobky, které ulehčovaly práci, avšak jejich výroba vyžadovala specializaci. Obyvatelé měst se věnovali řemeslné výrobě na úrovni,

¹²TOMÁŠEK, Marcel. Singles. *Listy: Dvoutměsíčník pro kulturu a dialog* [online].

kteřá neumoŕňovala zřroveň provozovat samozřsobitelskř zemřdřelstvř. Venkov a mřsto si tak zařaly vypomřhat. Ve mřstř se pravidelnř konaly trhy, kterř uspokojovaly vřechny. Venkovanř prodali zemřdřelskř přebytky, za coŕ zřskali jak hotovř peníze na daň, tak i kvalitnř řemeslnř vřrobky. Mřšť'anř na trhu nakoupili potraviny, kterř sami nemohli zřskat. Nikoliv nřhodou se prvnr mřsta a peněžnr daň objevujř v řechřch prakticky zřroveň.¹³

Teprve s **prřmyslovou revolucř** na přelomu 18. a 19. stoletř se mřsta přetvořila v organismus oprořtřnř od bezprostřednrch vazeb na venkov. Vřtřinu obyvatel v tř dobř tvořili dřlnřci ŕijřcř v nřjemnrch domech, kterř svou mzdu dostřvali od zamřstnavatele. Šestnřctihodinovř pracovnr doba a situovřnr obytnřch domř do blřzkosti tovřren reálně zabraňovaly intenzivnřjřřimu kontaktu třchto lidř s venkovem. Třto dřlnřci nemřli mnohdy řas ani dřvod chodit „ven“, Novř ideje (marxismus aj.) i novř typy sociálnřch vazeb vytvořily mřstskř zpřsob ŕivota, kterř jř ŕe byl vřzřn na přřrodnř kolobřh roku. Odliřnosti a jejich nepochopenř vedly k oboustrannř nedřvřře mezi „zkaŕenřm“ mřstem a „zaostalřm“ venkovem. Ta se v urřitřch modifikacřch udržela aŕ dosud. Jako přřklad konfliktu mezi mřstem a venkovem lze uvřst kolektivizaci, kterř se vyklřdř i jako ŕtok mřsta, mřstskřch lidř a ideologiř na venkovskř struktury.¹⁴

Zřroveň se zařal venkov, a to zejmřna z pohledu mřstskřch obřanř, jevit jako vzor zapomenutřch hodnot. Idealizace venkova v řeskřm, anglickřm ři např. ruskřm kulturnřm prostředř 19. stoletř se přřliř neliřila od romantickřch konceptř „uřlechtilřch divochř“ romantismu nebo „pravřch Řřmanř“ klasicismu.¹⁵

Předevřřim v dřřsledku prřmyslovř revoluce zařali lidř z venkova odchřzet masovř do mřst. Třm se vytvořily novř typy vazeb. řřst rodin ŕila ve mřstech, řřst zřstala v přvodnrch venkovskřm prostředř a vřtřinou mezi sebou řlenovř třchto rodin udržovali pomřrnř intenzivnr vztahy. Kromř toho lidř z venkova zařali dojřždřt do mřst za pracř ři vzdřlřnrnřm. Třm vřřim se na venkov dostřvř mnohř z mřstskřho zpřsobu ŕivota, ovřem k ovlivňovřnr dochřzř i naopak.

Pod pojmem mřsto se i dnes chřpe velikř řkřla sřdelnrch celkř od aglomeracř zabřrajřcřch polovinu kraje (Ostravsko) po sřdla, kde prakticky jen lokálnř patriotismus a slavnř historie umoŕňujř uŕřivřnr tohoto oznařenř. Mluvit o mřstskřm zpřsobu ŕivota

¹³HOFFMANN, Frantiřek. *řeskř mřsto ve středovřku: ŕivot a dřdictvř*, s. 191.

¹⁴BLAŕEK, Bohuslav. *Venkov, mřsta, mřdia.*, s. 86-87.

¹⁵BLAŕEK, Bohuslav. *Venkov, mřsta, mřdia.*, s. 81-85.

je v tomto ohledu dosti ošidné.

Lidé z center měst se stěhují za jejich hranice, kde lze najít levnější, klidnější a zdravější bydlení, tedy do vsí komunikačně spojených s městem. Nechtějí se totiž vzdát ani svých pracovních pozic ve městech, ani navyklého životního stylu, který je s městem spojen.

Lidé ve vesnicích při komunikační síti dojíždějí do střediskových měst za prací, vzděláním a úřady, s čímž spojují i zábavu, nákupy, společenský život atd. Jsou v tom podporováni nižšími cenami v městských obchodech, sociálními vazbami na pracovištích či ve školách i obecně širší nabídkou vyžití. Venkovské obchody, restaurace, školy apod. ztrácejí zákazníky a zanikají. Vesnice se tímto procesem stávají funkčními součástmi města, s nímž nutně nemusejí být prostorově a administrativně sloučeny.¹⁶ Životní styl v těchto vesnicích se přibližuje životnímu stylu daného města. Zda se ves stane pouze „noclehárnou“ města nebo bude dále fungovat jako komunita závisí především na místních obyvatelích.

Co je tedy město? Z hlediska statistiky jde o sídelní útvar s více jak dvěma tisíci obyvateli.¹⁷ Má střediskové funkce pro širší region a v jeho ekonomice nehraje největší význam zemědělství. Skupina sídel, které lze takto vymezit, je samozřejmě obrovská a velice různorodá, což extrémně ztěžuje i sociologické hodnocení města.

Vzhledem k výše uvedené mnoho-vrstevnatosti pojmu „město“ je přesné vymezení venkova dosti obtížné. Český statistický úřad píše o městském a venkovském prostoru takto: *„Za venkovský prostor jsou zde brány všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel, a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km². ... Venkovský prostor v tomto pojetí tvoří území 5 734 obcí, což představuje 79 % rozlohy státu, na které žije 30 % obyvatel republiky. Venkovská obec je průměrně 11 km² velká a má 550 obyvatel. Hustota zalidnění venkovského prostoru je devětkrát menší v porovnání s prostorem městským.“*¹⁸

Počet obyvatel není jediným kritériem pro definici venkova. Obecně bývá venkov spojován se zemědělstvím v opozici k městu jako centru průmyslu. Ani to však není jednoznačné upřesnění, jak dokládá např. řada drobných průmyslových podniků

¹⁶HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. *Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz*, s. 215-217.

¹⁷ČSÚ. *Postavení venkova v krajích*. [online].

¹⁸ČSÚ. *Postavení venkova v krajích*. [online].

existujících v českém a moravském pohraničním venkově v období před druhou světovou válkou.

Venkov lze chápat i jako určitou životní filosofii či postoj, svázaný úzce s prostředím. „*Venkov je způsob pobývání vrostlého do jednoho jedinečného místa, které se někdy po celý život neopouští ... na venkově je tato vazba dána více fyzickou povahou místa a druhem obživy z místní přírody plynoucí... kterou poskytuje a zůstává nezměněna, pokud nenastane silný, většinou spíše katastrofický tlak zvenčí...*“¹⁹

V současnosti dochází k stírání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem fenoménem tzv. suburbanizace. Vesnice komunikačně napojené na město demograficky rostou, avšak způsobem života se připodobňují městům, kdežto vesnice odlehlé pomalu zanikají. Velice ilustrativně působí v tomto ohledu Moravskoslezský kraj. Lze ho rozdělit na západní oblast tvořenou masivem Jeseníku a východní, kde se nacházejí velká městská centra jako Opava, Ostrava, Frýdek-Místek, Třinec. Hruška a Tvrdý²⁰ publikovali roku 2012 mapu ploch využitých v letech 2003 až 2009 k obytné výstavbě v tomto kraji. Většina ploch je situována do oblasti ostravské aglomerace. Další plochy z ní vybíhají hvězdovitě podél komunikací, zejména silnic I. třídy. Paradoxně se zdá, že dálnice v této souvislosti nehraje velkou roli. V „jesenické“ části kraje není bytová výstavba téměř zaznamenaná. Pokud se přeci jen vyskytne, vždy se váže k silnici I. třídy, umožňující relativně snadné spojení s Ostravou.

Členění lidských osídlení pouze na města a vesnice může přinášet značná omezení v bližším popisu jejich charakteristik. V České republice existují města, jejichž přirozený spádový region je menší než okres, ale i metropole jako Praha, Brno či Ostrava. Již z tohoto pohledu vysvítá nutnost dalšího členění. Historická typologie přináší jako pomocnou kategorii „městečko“ či „městys“. Zvláště krásná literatura pak pracuje i s pojmem „maloměsto“.

Mezi lety 1999 a 2000 mohly obce získat statut města v podstatě jen na základě žádosti. Mnohé tak z historických a prestižních důvodů učinily. Zákon č. 128 /2000 Sb. se pokusil v této oblasti vytvořit určitá pravidla a stanovil nejnižší počet obyvatel města na 3 000. Ty obce, které kritérium nespĺňují, ale již dříve status města obdržely, si ho však směly ponechat.²¹ Toto ustanovení je snad ohlasem na spor legislativy a místního

¹⁹BLAŽEK, Bohuslav. *Venkov, města, média*, s. 46-47.

²⁰HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. *Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz*, s. 218.

²¹PERLÍN, Radim. Vymezení venkovských obcí v Česku. [online].

patriotismu v době socialismu, ovšem díky němu u nás existuje i „město“ Loučná pod Klínovcem se zhruba 90 obyvateli.²² Zároveň např. Branná v Jeseníkách, která historicky i urbanisticky kategorii města splňuje, jím oficiálně není.

Uvedený zákon též obnovil historickou kategorii **městys**, tedy „městečko“, aniž by stanovil pravidla pro získání tohoto statutu či podal kodifikovanou definici dané kategorie. K tomuto označení se přihlásila zejména ta sídla, která se takto nazývala v minulosti a jde tedy především o prestižní záležitost. Z hlediska legislativy a státní správy není mezi kategoriemi „město“ - „městys“ - „vesnice“ žádný rozdíl.²³

Neexistuje ani žádná definice pojmu **maloměsto**. Tyto formy osídlení stojí na pomezí kategorií vesnice a město. Způsob života zde zahrnuje prvky obou. Venkovský model života pak převládá u sídel se stagnujícím průmyslem, mimo významnější dopravní infrastrukturu. Dosti typická je snaha vymezovat se proti venkovu a zdůrazňovat „městský“ charakter obce.²⁴

Na okrajích vesnic a městysů, zvláště v oblastech blízkých velkým městům, od devadesátých let vyrůstají tzv. **satelity**. Jde o sídliště rodinných domů stavěných buď developery a prodávaných jako hotové, nebo se prodávají stavební parcely a obydlí budují jednotliví vlastníci.

Z hlediska rodinného života mají satelity příznivce i odpůrce. Pozitivně bývá vnímán fakt navýšení počtu obyvatel obce, neboť domy v satelitu obvykle kupují mladé rodiny. Ostatně právě suburbanizace velkých měst lze pokládat za největší vnitrostátní migrační fenomén od osídlování pohraničí po roce 1945.²⁵

Jak uvádí Tirpák,²⁶ satelitní městečka můžeme chápat jako „*sídliště naležato*“. Satelity mají dle autora své výhody i nevýhody. Oproti centru města jsou na jeho okraji pozemky levnější, a tedy je pro mnoho rodin dostupnější pořídit si rodinný dům právě v satelitu. Prostředí a ráz krajiny bývá v satelitech příjemnější, umožňující zdravější životní styl. Zároveň však život v satelitech klade vysoké nároky na dopravu (do města) – tj. jeho obyvatelé de facto musí vlastnit osobní automobil, často v satelitech chybí základní služby.

Z výše uvedeného plyne fakt vysokého stupně různorodosti sídel skrytých pod pojmy

²²PERLÍN, Radim. *Výmezení venkovských obcí v Česku*. [online].

²³PERLÍN, Radim. *Výmezení venkovských obcí v Česku*. [online].

²⁴BUDKA, Alexandr. *Maloměsto, kam se podíváš*. [online].

²⁵PŘIDALOVÁ, Ivana a kol. *Index vícenásobné deprivace – dimenze fluktuace, Česko 2011*. [online].

²⁶ TIRPÁK, Jan. *Moje město – Ústí nad Labem*. In *Průřezová témata. Participace, informovanost a výchova k aktivnímu občanství. Příklady dobré praxe*, s. 48.

„město“ a „venkov“. Stejně heterogenní mohou být lidská společenství, pro něž užíváme souhrnný pojem „rodina“. Pro účely tohoto textu definuji pojem městská rodina jako společenství lidí, které si je vědomo sounáležitosti a deklaruje ji i navenek, plní všechny, nebo alespoň většinu funkcí rodiny, a žije v obci s více než 2 000 obyvateli.

Venkovská rodina je pak společenstvím lidí, které si je vědomo sounáležitosti a deklaruje ji i navenek, plní všechny, nebo alespoň většinu funkcí rodiny a žije v obci s méně než 2 000 obyvateli. Podrobnější charakteristiky obou typů rodin jsou předmětem tohoto textu.

Městská rodina

Ve městech žije značný počet neúplných a rekonstruovaných rodin. Statistiky²⁷ dokládají, že ve městech dochází k vysokému počtu rozvodů, což vyniká právě ve srovnání s vesnicí. Za příklad mohou posloužit obce královéhradeckého okresu. Jde o region s relativně stabilní demografií, nezasažený ani výměnou obyvatelstva po roce 1945, ani zánikem masového zaměstnavatele po roce 1990. Přesto, že chybí tyto sociální vyváženost narušující faktory, lze zjistit následující. V období posledních cca dvaceti let představuje většinou počet rozvodů více než polovinu počtu sňatků v konkrétním roce v konkrétní obci. Jsou samozřejmě výjimky oběma směry, přičemž pokles počtu rozvodů často souvisí s poklesem počtu sňatků. Tento jev se týká zejména měst regionu a suburbanizovaných vesnic. V Chlumci nad Cidlinou mezi lety 2010 a 2014 např. ani jednou počet sňatků nepřevýšil počet rozvodů. Hradec Králové, Chlumeck nad Cidlinou a suburbanizovaný venkov v jejich okolí kontrastuje s venkovskými oblastmi v horách. V odlehlejších obcích, např. v Orlických horách či v pohoří Králického Sněžníku, lze doložit nízkou a postupně klesající mírou sňatečnosti, což nepochybně souvisí s odlivem mladých a ekonomickou nejistotou velké části populace.

Vedle vyššího počtu neúplných a rekonstruovaných rodin představuje typický rys městské demografie také větší podíl mladých obyvatel. Ty sem přivádí migrace za prací a občanskou vybaveností, která na venkově mimo suburbanizované oblasti zaznamenává nedostatky doslova životní důležitosti. I oficiální dokumenty přiznávají, že periferní oblasti vykazují již dnes horší dostupnost zdravotní péče.²⁸

²⁷ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR*. [online].

²⁸Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 - 2020*. [online], s. 66.

V posledních letech se největším migračním úbytkem vyznačují převážně venkovské oblasti Moravy (mimo relativně stabilní jihomoravský region), přičemž lidé míří do pražské, brněnské, plzeňské, českobudějovické a královéhradecko-pardubické aglomerace.²⁹

Rodina jako sociální skupina

Do měst odchází z venkova mladší generace, rodiče zůstávají na venkově. Jev souvisí s nutně omezenou velikostí bytů v bytových domech, které v případě přistěhování rodičů v důchodovém věku neumožňují větší soukromí. Dorůstající městská generace též nemůže zůstat z prostorových důvodů bydlet v bytě s otcem a matkou a musí se stěhovat. Takto město objektivně zmenšuje rodinná jádra. V bytových domech tak dochází k zajímavému sociologickému jevu. Vytvářejí se silné sociální vazby, a to mezi sousedy ve vchodu či na patře. Mohou za určitých okolností nahradit i některé funkce rodiny.³⁰

V některých segmentech městského prostředí lze zaznamenat fungování v rámci širších sociálních vazeb než jen v jádrové rodině, ať již jde o vzdálenější příbuzné, nebo známé, kteří mají reálně status odpovídající vzdálenějším příbuzným. Druhá možnost je častější vzhledem k již zmíněné migraci generací jedné rodiny. Např. v zahradních koloniích není oslovení nepřibuzné sousedky dětmi „teto“ příliš výjimečné.³¹

Přesun rodin se v rámci venkova či menších měst realizuje obvykle na větší vzdálenosti, již proto, že čím je obec menší, tím méně volných domů či bytů může nabídnout rodinám k dispozici. V případě, že se „mladí“ stěhují do vlastního bydlení v krajské metropoli či Praze, je větší šance na jejich usazení ještě v rámci města. Potom lze udržovat plnohodnotné mezigenerační vztahy, ne nepodobné dvougeneračnímu bydlení. Důležitý faktor představuje v tomto ohledu fungování MHD a jeho finanční dostupnost.³² Pravidelné spojení městským autobusem či tramvají umožňuje rodinné kontakty na vzdálenosti, které by na venkově již představovaly problém. MHD mohou ke vzájemným návštěvám a výpomoci využívat i starší děti bez doprovodu rodičů anebo senioři, kteří nevlastní řidičské oprávnění.

²⁹Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 - 2020*. [online], s. 65.

³⁰VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*, s. 88.

³¹GIBAS, Petr. *Zahradkové osady: stíny minulosti nebo záblesky budoucnosti?*, s. 71.

³²VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*, s. 122.

Staří lidé, zvláště ti, kteří žijí v jednočlenné domácnosti, což je z důvodů výše uvedených ve městě dosti časté, potřebují pravidelnou výpomoc příbuzných. „*V realizaci této rodinné pomoci se ... objevuje několik překážek...: roste nestabilita rodinného prostředí, k čemuž přispívá vysoká rozvodovost, smíšená manželství, svobodné matky, méně dětí v rodině. Mladí lidé se osamostatňují a odcházejí bydlet a pracovat do větších vzdáleností ... Dnešní člověk vedený k individualismu a hédonismu, není nakloněn toleranci a ustupování ... Větší vzdálenost mezi bydlišti dospělých dětí a rodičů jsou zejména s přibývajícím věkem stárnoucích rodičů problémem.*“³³

Rodinná péče o přestárlého příbuzného představuje extrémní zátěž, zvláště je-li neinstitucionální, neboť může být stejně náročná jako péče o novorozeně, avšak není usnadněna nějakou formou „rodičovské dovolené“. Nakolik však hraje roli v citátu zmíněná větší vzdálenost mezi sídly různých generací jedné rodiny je otázkou. Některé práce uvádějí, že stěhování dospívajících dětí se častěji děje v rámci města, nebo do nepříliš vzdálených lokalit.³⁴

V Československu proběhly dvě velké vlny přesunu obyvatelstva z venkova do měst, a to v letech 1945 až 1950 a zejména v období let 1958 až 1960. I další osídlování sídlišť proběhlo obvykle ve chvíli dokončení, tedy najednou. To zapříčinilo věkovou homogenitu sídlišť, která dodnes ovlivňuje věkové rozložení obyvatelstva měst a způsob sídlení jednotlivých generací městských rodin.³⁵

V dnešní době jde o situaci opačnou. Někdejší „mladí“ houfně se stěhující do panelových sídlišť se stali starší generací a jejich děti odcházejí na suburbanizovaný venkov. To je trend patrný zejména po roce 2000, léta devadesátá představují předěl. Vliv na stárnutí center velkých měst měl také kolaps průmyslu po roce 1990, který určité oblasti zbavil možnosti zaměstnání jako hlavního migračního faktoru (Ostravsko). Situaci dokládá např. vývoj Ostravy, v níž podíl obyvatelstva staršího 65 let v období let 1995 až 2010 výrazně vrostl.³⁶

Stejně jako u seniorů má městské prostředí specifika i v životě dětí. Během devadesátých let byla většina urbánního interiéru „... kalibrována pro dospělé: výše

³³KOLIBOVÁ, Helena. *Kultura aktivního stárnutí na rozcestí.*, s. 77.

³⁴VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stáří ve městě, město v životě seniorů.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. s. 122.

³⁵VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stáří ve městě, město v životě seniorů.*, s. 67.

³⁶HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. *Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz.*, s. 113-114.

chodníku i zábradlí, stolku v bufetu, umístění kliky na dveřích (včetně školních) ... Děti dostávají z těsné blízkosti zplodiny z výfuků motorů a stojíce ve frontě mají před noseem i výfuky lidské. ... Při přecházení přes ulici jsou méně vidět, do řady výloh nedohlédnou ... Ve většině veřejných prostor si děti hrát nesmějí, přičemž záminkou k zákazu bývá že je to nebezpečné, nevhodné, neslušné... „³⁷ Soudobá města svoji podobu mění. Instituce začaly např. zřizovat dětské koutky, což umožnilo větší společenskou aktivitu matek na rodičovské dovolené.

Byl vysloven názor, že: „...ontogeneze a sociogeneze dítěte - zejména ve spojitosti s hledáním optimálního prostředí pro dětskou hru (až po navrhování hraček a hřišť) - ukázala, že městské a ještě více velkoměstské prostředí není pro dětskou hru ani tak riskantní, jak se dříve soudilo, jako spíše podnětově chudé a nevhodné jakožto model pro další životní fáze. Sociálně a ekologicky myslící urbanisté, architekti a designéři, zabývající se převážně městským prostředím, tak paradoxně přišli s otázkami, které pomohly nově ... porozumět specifice venkova. Ukázalo se, že pro zdravý rozvoj motoriky, vnímání, myšlení, představitivosti, citů a etického jednání a v posledku pro rozvoj duchovní dimenze života nabízí venkovské prostředí celou škálu podnětů, které ve městě chybějí nebo se musejí složitě kompenzovat, od kontaktu s rozením a umíráním přes vhléd do práce dospělých po účast na společně slavených svátcích...“³⁸

Tento názor může čtenář lehce považovat za **idealizaci venkova** a do jisté míry jí je. Představuje však relativně rozšířený pohled na věc, zvláště v prostředí radikálněji ekologickém. Venkov, jak je ve výše uvedeném textu podán, existoval přibližně před půl stoletím a dnes již v této podobě téměř neexistuje. Zmíněnou zkušenost s rozením a umíráním lze vzít v potaz pouze týká-li se hospodářských zvířat. Narození a smrt lidí se vzhledem k úrovni lékařské péče v ČR odehrává institucionalizovaně, bez ohledu na to, zda aktéři žijí ve městě či na venkově. Vhléd do práce dospělých měly děti soukromě hospodařících zemědělců, které již od raného věku na společné práci participovaly. Dnes představuje zemědělská výroba pro podstatnou část venkovských rodin pouze vedlejší zdroj příjmu. Rodiče „chodí do práce“, často právě do města, a dětem je onen vhléd, pochopení toho, odkud se bere příjem rodiny, odepřen i na vesnici. Společně slavené svátky mohou opravdu sloužit jako tmel rodinné i širší kolektivní soudržnosti. Svě svátky však mají i města. Lze za ně samozřejmě pokládat např. i vítězná utkání místního

³⁷BLAŽEK, Bohuslav. *Venkov, města, média.*, s. 176.

³⁸BLAŽEK, Bohuslav. *Venkov, města, média.*, s. 99-100.

fotbalového či hokejového družstva.

Městská rodina se také vyznačuje vyšším stupněm nivelace **otcovské a mateřské role** v chodu domácnosti a rodiny, než je tomu na venkově. Jde však spíše o deklarovanou než reálnou situaci. Ivo Plaňava doložil na vzorku vysokoškoláků, u nichž by se dal předpokládat modernější přístup v této oblasti, tradiční rozdělení rolí. V obecné rovině preferovali tito jedinci co nejrovnější soužití manželů, ale v konkrétních příkladech tohoto soužití souhlasili s tradičním pojetím. Dle Plaňavy jde o ohlas zkušenosti z rodin, v nichž tito jedinci vyrůstali.³⁹

Dalším prvkem charakteristickým pro interakci městských rodin je odmítání tradiční prarodičovské role v rámci trendu tzv. **aktivního stárnutí**. Dochází k tomu, že senioři chápou moderní princip aktivního stárnutí jako protiklad k „babičkovské a dědečkovské“ péči o vnoučata. Přitom právě péče nejstarší generace představuje v mnoha rodinách jedinou šanci, jak řešit kolizi provozní doby školek, pracovní doby rodičů atd. Význam výpomoci prarodičů v péči o vnoučata roste v nízkopříjmových a neúplných rodinách. Vztah aktivních důchodců k péči o vnoučata se stal předmětem sociologických výzkumů. Bylo zjištěno, že tito považují tradiční prarodičovskou roli někdy až za formu „otroctví“.⁴⁰

Trend, kdy prarodiče považují vlastní volnočasové aktivity za stejně důležitou činnost jako pomoc s vnoučaty, může být nahlížen pozitivně i negativně, avšak to nic nemění na tom, že existuje. Samotný princip aktivního stárnutí za ním jistě nestojí, daleko spíše jde o vliv adorace mládí, individualizace života obecně i rozpad tradiční rodiny. Aktivní stárnutí jako společenský jev dává takovému chování zdůvodnění společensky širěji akceptovatelné. Stojí za zmínku, že rozsáhlá literatura o aktivním stárnutí jako sociologickém fenoménu tento rys výrazněji nereflektuje.

Princip aktivního stárnutí není samozřejmě omezen pouze na města. Na venkově však nemá tak silné projevy, v pozitivním ani negativním slova smyslu, a to z několika důvodů. Jednak role psychicky a fyzicky zdatného seniora ve společnosti není tak silně vázaná na zaměstnání, respektive odchod z něj, neboť zůstávají aktivity v rodinném hospodářství a péči o dům, v místních spolecích apod. Jednak také neexistuje tak velká škála volnočasových aktivit pro důchodce, jako je tomu ve městech.

Rozsah práce mi nedovoluje detailněji se zabývat všemi aspekty života ve městě.

³⁹PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, s. 238.

⁴⁰HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Aktivita jako projekt: diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech českých seniorů a seniorek.*, s. 96 - 97.

Z pohledu sociologie je však s tímto typem života spojen velmi důležitý fenomén, který by neměl být opomenut ani v této práci. Je jím anonymita, kterou městští obyvatelé zažívají v daleko větší míře, než je tomu u obyvatel venkovských.

Karp et al.⁴¹ uvádějí teorii filosofa Alfreda Schutze, podle kterého mají lidé žijící ve městě status cizince. Uspořádání prostoru ve městě, ale i způsob tamějšího života, vede k vysoké anonymitě. Tato **anonymita** může způsobovat i značnou nejistotu těch, kteří jsou nuceni jí čelit. V širším společenství mají lidé možnost pozorovat druhé a v procesu sociálního učení od nich přebírají např. kulturní vzorce, interpretují význam sociálních situací apod. Pokud má však člověk jen omezený kontakt s lidmi (lidé žijící ve městě mnohdy neznají své sousedy, většinu času tráví buď se svojí rodinou, nebo kolegy v práci), pokud žije jako cizinec ve velkém městě, je podle Schutze nucen prozkoumávat např. kulturní stereotypy sám a sociální interakce se tak pro něj mohou stávat riskantními. Zároveň dle mého názoru tato anonymita může uvolňovat společností vnucované zábrany a normy, což vede např. k vyšší kriminalitě.

Rodina z pohledu ekonomického

Ve městech existuje větší majetková stratifikace obyvatel než na vesnici. Ovšem postavení chudých v obou typech osídlení je dosti odlišné. Nízkopříjmové rodiny se procentuálně prakticky stejně často vyskytují na městských panelových sídlištích i ve venkovských obcích (např. v roce 2006 činil podíl nízkopříjmových rodin v rodinách městských 30 % a v rodinách venkovských 38 %).⁴²

Ve městech mají členové rodiny k dispozici celou škálu pracovních příležitostí pro různé typy odborností. Spíše než na vesnici tedy lze očekávat, že všichni dospělí členové rodiny odpovídajícího věku budou zaměstnáni. Na druhou stranu právě různorodost zaměstnání může být zvláště v nízkopříjmových vrstvách překážkou plnohodnotného rodinného života. Je obtížné skloubit pracovní život s životem rodinným (např. při směnném provozu vyzvednout dítě z mateřské školy, při velké pracovní vytíženosti vyřídit potřebné záležitosti na úřadech, které mají úřední hodiny pouze ve vybrané dny, a to do 17 hodin apod.).

Státní orgány s příslušnou kompetencí jsou si obtížné **slučitelnosti rodičovství**

⁴¹ KARP, David et al. *Being Urban: A Sociology of City Life*, s. 93.

⁴²MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení.*, s. 13.

a zaměstnaneckého poměru vědomy. Deklarují sice snahu problém řešit, ale jejich řešení jsou dle mého názoru nesystémová a zahrnují obvykle jen řešení dílčích problémů. Např. v roce 2008 začaly kraje na podnět Ministerstva práce a sociálních věcí pořádat labellingovou soutěž „Podnik přátelský rodině“, který má „hlavně motivovat zaměstnavatele k zohledňování zájmů zaměstnanců/zaměstnankyň jako rodičů.“⁴³ Ministerští úředníci dospěli k názoru, že podobné audity a soutěže „jsou pro zúčastněné firmy významným motivačním faktorem. Podniky jsou hodnoceny na základě kritérií posuzujících prostředí příznivé rodině a realizaci včetně úspěšnosti prorodinných opatření. Odměnou je udělení certifikátu, který zvyšuje jejich prestiž a zlepšuje jejich image.“⁴⁴

Na úrovni státu dochází v posledních letech též k deklaraci nutnosti prorodinné politiky zaměstnavatelů, např. uplatňováním moderních forem zaměstnanosti. Realita však zatím za přiznání si problému příliš nepokročila.⁴⁵

Jedním z typických rysů domácího hospodaření lidí ve městech je možnost **levných nákupů v supermarketech**. Možnost ušetřit díky levným výrobkům v obchodních řetězcích a konkurenčnímu boji, který nutí obchodníky k řadě slevových akcí, představuje natolik výrazný fenomén, že se ze levnými nákupy vyplatí cestovat i lidem z venkova.

Ekonomická výhodnost městských nákupů je však sporná. Obchodníci např. kompenzují ztrátu vzniklou výrazným zlevněním jednoho produktu zdražením jiného, který zákazník také koupí, již proto, aby nemusel ztrácet čas cestou do další prodejny. V tomto ohledu se jeví typickým využívání slev v obchodech seniory, kteří mají jízdné na MHD zdarma, nebo je pro ně toto jízdné velmi levné, a disponují dostatkem volného času, který jim umožňuje zkombinovat při pravidelném nákupu několik prodejen a reálně tak opravdu ušetřit.⁴⁶

Nákupní zóny si kladou za cíl rodinu jako perspektivního zákazníka udržet ve svém areálu co nejdéle. Proto se jejich součástí stávají i restaurace, různá zábavní centra a podobně. Existuje skupina rodin, která cestu do nákupní zóny pokládá za výlet a tráví tu společný čas, se všemi pozitivními i negativními důsledky takového počínání pro rodinný rozpočet i vývoj dětí.⁴⁷

⁴³MPSV. *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí* [online], s. 12.

⁴⁴MPSV. *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí* [online], s. 12

⁴⁵Ministerstvo pro místní rozvoj. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020*. [online] s. 70.

⁴⁶VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stáří ve městě, město v životě seniorů.*, s. 58.

⁴⁷HOLUŠOVÁ, Lenka. *Mládež, která tráví čas se svými rodinami v obchodních centrech*. [online]., s. 7.

Město „přátelské“ rodině

Urbánní prostředí sebou nese některé rysy, které napomáhají udržovat plnohodnotný rodinný život, jiné ho však naopak narušují. Mezi podpůrnými jevy figuruje absence dlouhodobého dojíždění. To lidem z venkova zkracuje volný čas využitelný např. pro společné rodinné aktivity. Ve městě, zvláště větším, členové rodiny dojíždějí (docházejí) za prací a vzděláním obvykle v rámci katastru.

Stále častější jev v podobě koncentrace služeb, nákupů a zábavy do obchodních center, má podobný význam. Také prodlužuje čas, který může rodina strávit spolu, například kombinací návštěvy banky, pošty, nákupu a zábavního střediska či cukrárny situované pod jednou střechou.⁴⁸

Na druhou stranu město poskytuje velké množství způsobů využití času. Velká nabídka pak umožňuje jednotlivcům vybrat si, což jistě prospívá jejich osobnímu rozvoji. Zároveň je však „nenutí“ trávit čas společným koníčkem jako je tomu na venkově, kde obvykle veškerou organizovanou volnočasovou činnost pro všechny generace zajišťuje jeden či dva spolky. Právě volnočasové aktivity ve městě se velice často zaměřují na jednu konkrétní cílovou skupinu (děti, senioři), nikoliv na rodinu jako takovou. Přesto však v posledních letech „prorodinných aktivit“ měst přibývá.

Ministerstvo práce a sociálních věcí a Stálá komise pro rodinu a rovné příležitosti Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve spolupráci s Asociací center pro rodinu, Sítí mateřských center a Svazem měst a obcí ČR pořádá od roku 2008 soutěž Obec přátelská rodině. Klade si za cíl podpořit ty obce, které se zaměřují na podporu rodiny. Vítězné obce, soutěžící v kategoriích podle počtu obyvatel obdrží finanční odměnu, kterou jsou povinny upotřebit opět v rámci své prorodinné politiky.⁴⁹

Venkovská rodina

Ve venkovském obyvatelstvu lze pozorovat vyšší zastoupení neproduktivních věkových kategorií než ve městech. Z populace obcí do 100 obyvatel se pouze 66,5 % řadí do produktivního věku. S růstem počtu obyvatel roste i jejich podíl. Dlouhodobý trend vylidňování venkova je dle statistik na ústupu, avšak podstatnou roli zde hraje tzv. satelitní

⁴⁸HOLUŠOVÁ, Lenka. *Mládež, která tráví čas se svými rodinami v obchodních centrech*. [online], s. 7.

⁴⁹HABÁŇ, Petr. *MPSV vyhlašuje osmý ročník soutěže Obec přátelská rodině*. [online].

zástavba kolem metropolí. Úbytek obyvatel regionů s horší infrastrukturou pokračuje i nadále. Jako jeho příčiny se udávají nízká dostupnost zaměstnání, služeb, lékařské péče a zdravotnictví, špatná dopravní obslužnost venkova a obecně nízká míra infrastruktury vesnic⁵⁰. Právě špatná dostupnost pro lékařskou pomoc v případě cévní mozkové příhody či infarktu stojí za vyšším počtem úmrtí na nemoci oběhové soustavy, čímž dále ovlivňuje demografii venkova.⁵¹ Tento faktor částečně vyrovnává zdravější životní prostředí venkova v porovnání s městem, což je typické pro většinu území ČR. Nikoliv náhodou byla v Moravskoslezském kraji zaznamenána nejnižší naděje na dožití v oblasti Vítkova, Orlové, Bohumína a Karviné. Je tedy nižší než v horských oblastech Bruntálska a Krnovska, s veškerými riziky nedostatečně dostupné lékařské péče v tomto regionu. Na Rýmařovsku, tedy též v Jeseníkách, pak mají nově narození naději dožít se stejně vysokého věku jako v centru Ostravy.⁵²

Se stárnutím vesnické populace, kratším průměrným věkem dožití u mužů a konzervativností odlehleho osídlení souvisí vyšší procento vdov oproti městům. Toto procento se potom zvyšuje úměrně se snižováním počtu obyvatel v příslušné obci.⁵³

Podíl na početním nárůstu mladších generací má zejména vystěhovalectví z velkých měst, které však míří převážně do jejich širšího zázemí. V uplynulých letech byla zaznamenána nejvyšší migrace na venkov ve Středočeském, Ústeckém a Libereckém kraji, nejmenší pak na převážně venkovské Vysočině.⁵⁴

Rodina jako sociální skupina

Rodina na venkově představuje stabilnější společenství než ve městě. Méně dětí se rodí z mimomanželských svazků a též existuje méně **rozvodů**.⁵⁵ Za oběma jevy lze hledat tradicionalismus a religiozitu podstatné části populace, stejně jako nízkou míru anonymity v obcích s nižším počtem obyvatel. Např. v roce 2011 činil podíl rozvedených mužů v rámci obyvatelstva venkova 8,5 %, v suburbánních sídlech 8,9 % a městských

⁵⁰Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013. [online], s. 24-25.

⁵¹Venkov nevymírá. [online].

⁵²HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. *Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz.*, s. 134.

⁵³KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí.*, s. 164.

⁵⁴Venkov nevymírá. [online].

⁵⁵ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR.* [online].

10,5 %. Statistiky u žen jsou obdobné.⁵⁶ Statistika dokládá tento rozdíl mezi městem a venkovem – čím je venkov blíže městu, tím je rozvodovost vyšší. Existují statistické doklady o souvislosti rozvodovosti a zvyšujícího se počtu obyvatel konkrétní obce.⁵⁷

I ve venkovských regionech dochází k rozvolňování tradičního modelu rodiny. Nárůst svobodných osob v posledním desetiletí zaznamenaly všechny kraje Čech. Velmi příznačný je fakt, že k nejsilnějšímu úbytku vdaných a ženatých dospělých osob došlo v severní a západní části země, a to až o 18 %. Jde o místa s četnými sociálními komplikacemi a s neukotveným, většinou teprve tři generace starým kontinuálním osídlením. Naopak v pásmu Vysočina až jihovýchodní Morava, kde leží minimum velkých městských center, ale žije zde stabilizované obyvatelstvo, se toto číslo pohybuje do 9 %. Podobný rozdíl lze pozorovat při srovnání severních a jižních Čech.⁵⁸

Lze však mluvit pouze o rozvolnění tradiční rodiny. Nic nevyklučuje plnění všech funkcí rodiny lidmi, jejichž soužití není oficiálně stvrzeno, a tak figurují ve statistikách jako svobodní. Vysoká míra sociálně patologických jevů v uvedených severních a západních částech státu však přesto naznačuje, že zde funkčních rodin jakéhokoliv typu ubývá.

Ve venkovských oblastech byl zaznamenán nižší počet úmrtí na zhoubné novotvary.⁵⁹ Chápeme-li rakovinu jako nemoc, jejímž spouštěčem je mnohdy stres a jiné civilizační problémy, lze v tomto faktu vidět mimo jiné i vliv regenerační funkce rodiny na duševní pohodu členů. „*Významná je menší úspěchanost života a slabší psychická zátěž obyvatel. Méně se vyskytují civilizační choroby a sociopatologické jevy, jako je kriminalita, agresivita, prostituce, sebevražda.*“⁶⁰

Uvedený citát je ovšem nutno brát jako zevšeobecňující. Např. sebevražda jako jev, který obvykle souvisí se selháním jedné z funkcí rodiny (podpůrnou), se na počet obyvatel obce, respektive poměr město-venkov přímo neváže. Např. statistiky Jihomoravského kraje v období 2005-2014 sice dokládají nejvyšší počet dobrovolných úmrtí v okrese Brno-

⁵⁶KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí.*, s. 160.

⁵⁷KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí.*, s. 164.

⁵⁸KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí.*, s. 162-167.

⁵⁹*Venkov nevymírá.* [online].

⁶⁰HAJNÁ, Zdeňka. Jak charakterizovat život žen na venkově? In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online], s.5.

město, avšak v počtu sebevražd na počet obyvatel nad vnitřním Brnem „vedou“ venkovské okresy s výraznějším podílem venkovského osídlení.⁶¹ Na druhou stranu v porovnání krajů vychází nejméně sebevražd na 100 000 obyvatel u kraje Vysočina, který je v rámci ČR typický nejnižší mírou urbanizace. Vyšší počet sebevražd obecně je pak patrný v krajích spíše průmyslových a tedy urbánních.⁶² To naznačuje, že uvedený citát je sice zevšeobecňující, avšak nikoliv nepravdivý.

K specifickým venkova patří **vícegenerační soužití rodin v jednom domě**. Ve městech takovému modelu brání již prostorové podmínky, neboť např. panelový byt prostě zvětšit nejde. O tom, že vícegenerační společné bydlení je i v dnešní době častým typem soužití svědčí např. i to, jak často se s ním vyrovnávají různé populárně psychologické a populárně ekonomické webové stránky,⁶³ nebo nabídky realitních kanceláří, které možnost takového bydlení v prodávané nemovitosti často prezentují jako fakt zvyšující její atraktivnost.

Vícegenerační soužití rodin, pozorovatelné na venkově, je dané různými jevy. Jedním z hlavních je bydlení v rodinných domech. Ty společně s přiléhajícím pozemkem umožňují jak stavební úpravy, tak rozšíření domku. V dlouhodobém horizontu lze i svépomocí vytvořit podmínky pro dostatek soukromí několika generací s odlišnou představou o životě. Na venkově vždy existovala tradice rozšiřování bytové plochy další výstavbou prováděnou vlastníkem a dvougeneračního bydlení obecně. Tradice byla dále podpořena rozmachem tohoto typu budování v průběhu šedesátých až osmdesátých let 20. století.⁶⁴ Právě tehdy také fungoval sociologický trend mladých manželství, ekonomicky ještě ne zcela nezávislých snoubenců, u nichž se bydlení s rodiči předpokládalo.⁶⁵

Ve venkovských rodinách se očekává vyšší kooperace mezi jejími členy, a to i proto, že občanská vybavenost vesnic a maloměst, která byla vždy nižší než u velkých sídel, se postupně zhoršuje.⁶⁶ Mizí zejména základní školy, lékařské ordinace apod. Udržení životního standartu pro všechny členy rodiny pak nutně vyžaduje složitější plánování a spolupráci většího počtu dospělých. Někdy však ani ta nedostačuje.

⁶¹ČSÚ. *Sebevraždy v okresech*. [online].

⁶²ČSÚ. *Sebevraždy v okresech*. [online].

⁶³POTUŽNÍKOVÁ, Jana. *Vícegenerační bydlení: peklo nebo ráj?* [online].

⁶⁴MÁČEL, Otakar. *Vývoj bytové výstavby na jihomoravském venkově po roce 1945*. [online].

⁶⁵MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*, s. 160.

⁶⁶*Venkov nevyumírá*. [online].

Venkovská rodina, zvláště v periferních oblastech, obvykle považuje za normální intenzivní společnou péči o neproduktivní, tedy příliš mladé či naopak staré členy. Společenská situace ve státě však tomu často brání. Lze to ilustrovat na příkladu odlehlého Javornicka. Velká část dospělé populace zde je nezaměstnaná, nebo dostává jen nízké mzdy. Částečným řešením pro mnoho rodin je sezónní práce, i mimo region. Tu nejnáze získají v letních měsících, kdy ovšem nefungují školy a školky a není kam umístit děti.⁶⁷ Možnost plnohodnotně se věnovat dětem v době, kdy je omezena institucionální péče, tak mnohdy koliduje s možnostmi (a nutnostmi) dojíždět velmi daleko za sezónní prací.

V **péči o přestárlé a dlouhodobě nemocné členy rodiny** opět brání docházka (na venkově spíše dojíždka) do zaměstnání. Paradoxně se to děje spíše v blízkosti regionálních center, v nichž snáze získají práci všichni dospělí členové rodiny. Budování institucí v tomto ohledu odlehčujících brání menší lidnatost, a tedy i menší počet potenciálních klientů v místě. Vedle toho „*mezi starosty se často objevuje mýtus, že lidé na vesnicích sociální služby nepotřebují a odůvodňují to hlavně tím, že při zajišťování osobních potřeb na venkově hraje aktivnější roli rodina a sousedé. Bohužel při tom zapomínají na občany, kterým pomoc rodiny či sousedů nedostačuje nebo ji vůbec nemají zajištěnu. Tito lidé se pak ocitají bez péče. Důsledkem odmítání potřebnosti služeb je přetížení pečujících osob, nedobrovolná nízká životní úroveň občanů závislých na pomoci druhých či jejich předčasný odchod do ústavní péče.*“⁶⁸

Doklad soudržnosti širší rodinné komunity představuje i poslední rozloučení s některým z jejích členů. Obecně lze konstatovat „*zájem rodiny o zemřelého a aktivní účast na pohřebních ceremoniích*“⁶⁹ jako jeden z podstatných rozdílů mezi městem a venkovem. Pohřby bez obřadu představují např. v Praze až 90 % všech řešení posledních věcí člověka. Podobně je tomu s počtem nevyzvednutých uren. Naopak na venkově se pohřbu účastní široká rodina a většinou i další obyvatelé obce. Smutečních hostů bývá několik desítek až stovek. Bylo zjištěno, že roli nehrají finanční aspekty, ale především religiozita obyvatel a též míra zakořenění rodiny v dané lokalitě.

Co se týče vzdělání, střední odborné či ještě vyšší **vzdělání** se častěji vyskytuje v širším zázemí škol a univerzit, tj. zejména v Praze, Brně či Ostravě. Také v satelitech

⁶⁷LÍSKOVCOVÁ, Martina. *Možnosti rozvoje území - Základní mezioborová studie pro Olomoucký kraj - Jesenícko, Javornicko*. [online], s. 28-29.

⁶⁸ZEMAN, Jiří. *Sociální služby a venkovské prostředí*. [online].

⁶⁹HUPKOVÁ, Martina. *Pohřbívání a hřbitovy – reflexe kultury českého venkova*. [online].

téměř chybí dospělé osoby bez dokončeného vzdělání.⁷⁰ To nepochybně souvisí s nutností získat dostatek finančních prostředků na zakoupení nebo zbudování novostavby.

Nižší vzdělání se týká zejména obyvatel menších sídel, zvláště kategorie obcí do 500 obyvatel, což souvisí s demografickým stárnutím, nižšími příležitostmi ke vzdělání i horší ekonomickou situací zde. Nejnížší vzdělanostní úroveň vykazuje obyvatelstvo příhraničních oblastí na severu (Chebsko, Šluknovsko, Broumovsko).⁷¹

Rodina z pohledu ekonomického

Obyvatelé venkovských oblastí jsou dle statistik ekonomicky méně aktivní než lidé z měst, rozdíl se však pohybuje jen okolo 3 %.⁷² Struktura ekonomické aktivity je však jiná, lidé obecně mají méně možností k výběru profesních oblastí, v nichž chtějí působit. Ve srovnání s městy lze na venkově také pozorovat vyšší nezaměstnanost celkově a vyšší nezaměstnanost žen zvláště.⁷³ Existují značné rozdíly mezi regiony, dané nejvíce dostupností města a dopravními možnostmi. Nikoliv náhodou je nejvíce nezaměstnaných v horách, v obcích Krušnohoří, Jeseníků, Beskyd a Českomoravské vrchoviny.⁷⁴ Jistou roli v nízké ekonomické aktivitě venkova hraje právě podíl neproduktivních generací, neschopných využít netradiční způsoby zisku. Právě struktura ekonomické činnosti obyvatelstva ve městech silně převyšuje venkov.⁷⁵ Například ačkoliv většina republiky využívá vysokorychlostního připojení k internetu, který mimo jiné usnadňuje ekonomickou aktivitu, na venkově ho reálně využívá jen malá část populace.⁷⁶ V tomto konkrétním ohledu se situace mění k lepšímu.

Venkov se po ekonomické stránce ještě stále vzpamatovává z rozpadu zemědělské výroby po roce 1990. Pracovních příležitostí je málo, a málo různorodých. Pokud již jsou, nabízejí zaměstnavatelé, vědomi si přetlaku volné pracovní síly, nižší mzdy.⁷⁷

Je však třeba vzít v potaz **specifickou roli ženy ve venkovském hospodářství.**

⁷⁰KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí.*, s. 170.

⁷¹KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí.*, s. 171, 176.

⁷²*Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013.* [online], s. 25

⁷³*Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013.* [online], s. 25.

⁷⁴*Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013.* [online], s. 26.

⁷⁵*Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013.* [online], s.27.

⁷⁶*Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013.* [online], s. 26.

⁷⁷*SWOT analýza - Zaměstnanost.* [online].

Velká část obyvatel venkova má k dispozici alespoň malou zahrádku a práce na ni může přispět do rodinného rozpočtu.⁷⁸ Venkovské rodiny mívají více dětí než městské⁷⁹ a žena může mít pravidelný dlouhodobý příjem v podobě rodičovského příspěvku.

Manželství a partnerství na venkově jsou častěji než ve městech „jednokariérová“, a to z důvodů subjektivních i objektivních. Konzervativní vesnické prostředí nahrává akceptaci muže jako živitele a ženy pečující o domácnost. I když se tento trend také pomalu mění, ještě publikace z roku 2002 udává cca 67 % žen ze zemědělských poměrů, upřednostňujících méně svoji ekonomickou nezávislost a více tradiční dělení rolí.⁸⁰ Lze si povšimnout, že se mluví o „zemědělském prostředí“. Na suburbanizovaném venkově či poloprůmyslových vesnicích severu bude tento jev pravděpodobně bližší městům. Objektivní důvod pro nižší zaměstnanost žen představuje obecný nedostatek pracovních míst na českém venkově. V mnoha, zvláště periferních oblastech, považuje rodina za úspěch, má-li alespoň jeden z manželů trvalý příjem v podobě mzdy.

Významnou položku rodinného rozpočtu, kterou ve městech téměř neznají, představuje na venkově pravidelné **dojíždění**. Ať už za prací nebo do škol dojíždí velká většina obyvatel tohoto prostoru.⁸¹ Vzdálenost a intenzita dojíždění pak výrazně ovlivňují život rodiny i regionu - např. na základě toho, zda je nutné dojíždět jen za vzděláním a prací, nebo i za zábavou.

Dojíždí-li za prací jeden z rodičů a druhý je doma, nebo dojíždí jinam, vytvářejí si také tito jedinci zcela odlišné okruhy známých a přátel. S tím se pak pojí i oddělené trávení volného času, respektive jeho částí. V krajním případě to může představovat jeden z krizových jevů ohrožujících harmonii v manželství.⁸²

Položkou, která naopak na venkově pravidelné výdaje rodiny snižuje, je bydlení. Z užívaného bytového fondu na vesnicích (mimo rekreační objekty) se 83,8 % nachází v rodinných domech a pouhých 15,1 % v bytových domech různého typu.⁸³ Obyvatelé a majitelé těchto nemovitostí jsou převážně totožní. Odpadá tedy placení nájmu

⁷⁸HAJNÁ, Zdeňka. Jak charakterizovat život žen na venkově? In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online], s. 6.

⁷⁹*Venkov nevymírá*. [online].

⁸⁰HRABÁNKOVÁ, Magdalena. Účast žen v rozvoji venkova v současné době a po vstupu České republiky do EU. In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online], s. 29.

⁸¹KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí*., s. 103-117.

⁸²PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*., s. 165.

⁸³HAJNÁ, Zdeňka. Jak charakterizovat život žen na venkově? In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online]., s. 5.

či členských poplatků družstvu. Náklady na údržbu a opravy domu mohou být vyšší než u městského bytu, ale mohou být např. odsunuty na příznivější období, využít lze i sousedské výpomoci atd. Nepředstavují tedy pravidelnou, každoměsíční položku v rozpočtu rodiny.

Vesnice „přátelská“ rodině

V bakalářské práci, vydané v publikaci Českého svazu žen v roce 2002, se o venkovských ženách, potažmo rodinách konstatuje, že jim „... *nezbývá příliš času, který bychom mohli označit za volný. Na rozdíl od města neexistuje na venkově tak rozsáhlá nabídka volnočasových aktivit jako ve městě, a proto jsou ženy při jejich vyhledávání odkázány na vlastní iniciativu, někde jsou dokonce nuceny je samy organizovat.*“⁸⁴ S první částí tvrzení nelze než souhlasit i v rámci toho, co bylo uvedeno výše (dojíždění za prací nebo do školy, pobyt v internátech ve městě atd.). Druhá je však poněkud zavádějící. Venkov poskytuje lidem, a zvláště rodinám, velké množství příležitostí ke společnému trávení času, ať volného nebo vázaného. Zvláště výraz „nuceny“ je v citátu zvolen dle mého názoru nevhodně. Při návštěvě společenské akce na vesnici obvykle nebývá znát, že by organizátoři byli „nuceni“ ji uspořádat.

Základem společenského života na vesnici jsou od šedesátých let 19. století **spolky**. Tradičně jde o Sokol, Sbor dobrovolných hasičů, myslivecké sdružení případně Červený kříž. V katolických oblastech bývají aktivní jednotlivé farnosti. Často dochází i k soupeření spolků, projevujících se např. pořádáním několika bálů v obci za sebou.

Spolky na vesnici představují platformu pro společně trávený čas rodin a jejich společnou seberealizaci. A to jak napříč širším příbuzenstvem v rámci jedné rodiny, tak napříč generacemi. Dokládají to např. seznamy členů SDH dohledatelné na internetu. Jako příklad lze náhodně uvést SDH Lichkov (na Králicku). Zde v rámci zásahové jednotky působí mimo jiné 3 nositelé příjmení Faltus, 1 Vyšohlíd, 1 Doleček a 1 Matoulek.⁸⁵ V ženském družstvu lze najít 6 Faltusových, 2 Loufkové, 2 Vyšohlídové a 3 Matoulkové, 1 Pražákovou, 1 Urnerovou.⁸⁶ V oddílu Mladých hasičů pak působí 9 nezletilých Faltusů, 2 Jelínkovi, 3 Loufkovi, 3 Macháčkovi, 2 Matoulkovi,

⁸⁴HRABÁNKOVÁ, Magdalena. Účast žen v rozvoji venkova v současné době a po vstupu České republiky do EU. In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online]., s.29.

⁸⁵Zásahová jednotka. [online].

⁸⁶Družstvo žen. [online].

2 Mezulianovi a 5 Muchů, 1 Pražáková a 3 Urnerovi.⁸⁷ Další shody jmen bychom našli v seznamu veškerého členstva, které je pochopitelně větší než tyto tři skupiny.

Ačkoliv mají venkovské děti oproti městským větší možnosti vyžití venku, v přírodě, a jsou tedy většinou fyzicky zdatnější, problémem bývá možnost trávení volného času mimo domov za špatného počasí. Chybějící zázemí v podobě nějakých heren či kluboven trápí větší množství malých obcí.⁸⁸

⁸⁷ *Mladí hasiči*. [online].

⁸⁸ LÍSKOVCOVÁ, Martina. *Možnosti rozvoje území - Základní mezioborová studie pro Olomoucký kraj - Jesenicko, Javornicko*. [online]., s.21.

4 Empirická část

Z poznatků uvedených v předchozí kapitole jsem vycházel při tvorbě konceptu výzkumu. Záměrem bylo zjistit, v jakých aspektech se od sebe liší venkovská a městská rodina. Jako nejvhodnější typ výzkumu byl zvolen výzkum kvantitativní.

Následující kapitola je věnována popisu realizace výzkumu. Cíl výzkumu a stanovené výzkumné otázky jsou uvedeny v podkapitole 2.1. V této kapitole podávám přehled hypotéz, které byly výzkumným šetřením ověřovány, a dále popis výzkumného souboru, včetně realizace předvýzkumu.

Zjištěné výsledky jsou uvedeny v kapitole páté.

Hypotézy výzkumného šetření

Cílem výzkumu bylo zjistit, v jakých aspektech se od sebe liší venkovská a městská rodina. V návaznosti na cíl výzkumu a výzkumné otázky byly formulovány následující čtyři hypotézy:

Hypotéza 1

Četnosti venkovských a městských rodin, v nichž rodiče pracují i během víkendových dnů, jsou rozdílné (rodiče z městských rodin pracují o víkendu častěji než rodiče z rodin venkovských).

Hypotéza 2

Četnosti dětí z venkovských a městských rodin, které navštěvují odmalička zájmové kroužky, jsou rozdílné (děti z městských rodin navštěvují odmalička zájmové kroužky častěji než děti z rodin venkovských).

Hypotéza 3

Četnosti venkovských a městských rodin, které věnují velký prostor médiím, zejména televizi a internetu, jsou rozdílné (v městských rodinách je častěji než v rodinách venkovských věnován velký prostor médiím, zejména televizi a internetu).

Hypotéza 4

Četnosti venkovských a městských rodin, které dobře znají své sousedy, jsou rozdílné (venkovské rodiny častěji než rodiny městské dobře znají své sousedy).

Výzkumný soubor a předvýzkum

Před výběrem respondentů do výzkumného souboru byl proveden předvýzkum, s cílem odhalit případné nedostatky (např. nevhodnou formulaci otázek, obsáhlost, nesrozumitelnost apod.) dotazníku vytvořeného pro účely této práce.

Předvýzkumu se zúčastnilo celkem 20 osob, 10 žijících na venkově a 10 žijících ve městě. Jednalo se o jedince z okruhu osob blízkých. Při výběru osob zahrnutých do předvýzkumu byl kladen důraz na zastoupení jedinců s různými sociodemografickými charakteristikami (tj. retestu se zúčastnily osoby různého věku, pohlaví, patřící do různých společenských vrstev apod.).

Na základě zpětné vazby od osob, které se retestu zúčastnily, byly změněny formulace některých otázek a upravena byla také podoba dotazníku, se zřetelem na přehlednost dotazníku.

Výzkumný soubor tvořilo celkem 207 osob, z toho 101 žijících na venkově a 106 žijících ve městě. Výzkum byl realizován v obcích Horní Třešňovec, Luková, Rudoltice, Výprachtice a Žichlínek a ve městech Lanškroun a Ústí nad Orlicí. Všechny tyto obce a města se nacházejí v Pardubickém kraji, konkrétně v okrese Ústí nad Orlicí.

Dotazníky byly rozdány v mateřských školách. Ve vesnicích byly do výzkumu zapojeny všechny mateřské školy, které jsou v nich zřízeny (jednalo se vždy o jednu mateřskou školu v každé obci). Městské mateřské školy byly do výzkumu zařazeny dle náhodného výběru, tj. v každém městě byla vybrána jedna mateřská škola (mým záměrem bylo získat přibližně stejný počet respondentů z obcí a měst). Rozdáno bylo 240 dotazníků. Návratnost dotazníků činila 86,25 %.

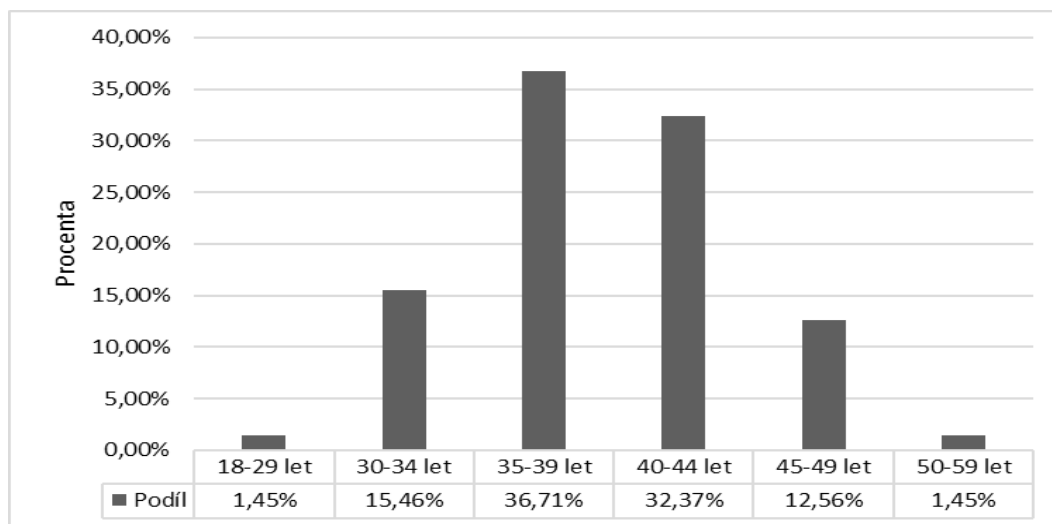
Očekával jsem, že rodiče dětí, které mateřské školy navštěvují, budou ochotni dotazníky vyplnit, případně je distribuovat dále. Toto očekávání se naplnilo. Rodiče dotazníky vyplňovali doma. Předány jim byly učitelkami mateřských škol, kterým také vyplněné dotazníky rodiče vraceli zpět.

Většinu výzkumného souboru tvořily muži (mužů bylo ve výzkumném souboru 170, tj. 82,13 %). Nejčastěji respondenti uváděli, že bydlí ve vlastním domě (tuto odpověď

uvedlo 121, tj. 58,45 % respondentů), druhou nejčastější odpovědí bylo „ve vlastním bytě (odpověď uvedlo 53, tj. 25,60 % respondentů).

Rozložení výzkumného souboru z hlediska věku je uvedeno v grafu č. 1.

Graf 37 Výzkumný soubor z hlediska věku

Zdroj: vlastní výzkum

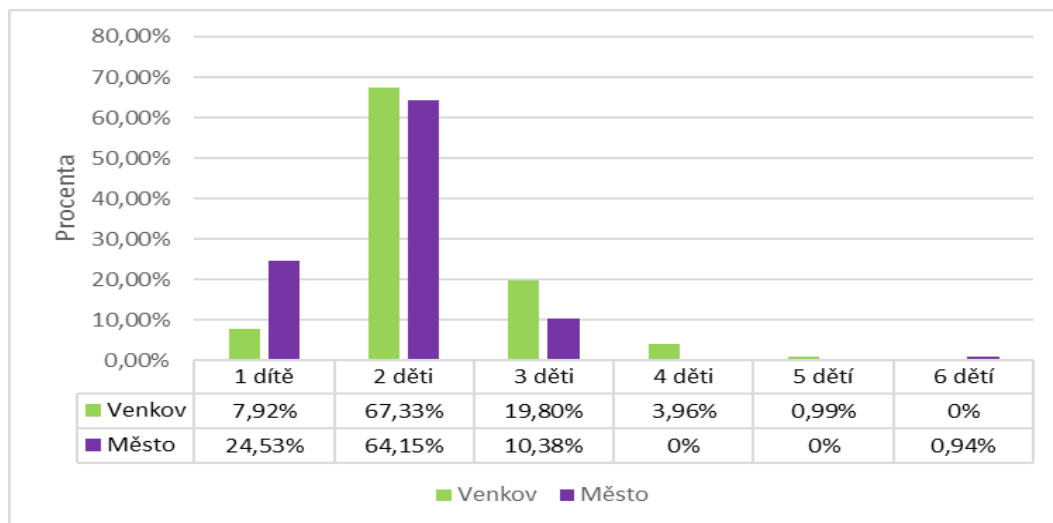
Jak je z grafu patrné, nejpočetněji byli ve výzkumném souboru zastoupeny osoby ve věku 35-39 let (bylo jich celkem 76, tj. 36,71 %) a druhou nejpočetněji zastoupenou skupinou byli respondenti ve věku 40-44 let (těchto respondentů bylo 67, tj. 32,73 %).

Většina rodin (konkrétně 132, tj. 63,77%) je jednogeneračních a úplných (jednalo se o 180 rodin, tj. 86,96 % z celkového počtu). 143 (tj. 69,08 %) respondentů žije v manželském svazku (sezdaných respondentů z venkova bylo 72,28 % a sezdaných respondentů z města bylo 70, tj. 66,04 %). Většina respondentů uvedla, že příjem rodiny je průměrný (toto uvedlo celkem 153, tj. 73,91 % všech respondentů, přičemž rozdíl mezi rodinami z venkova a města byl minimální, činil 3,19 % ve prospěch rodin městských).

Zároveň je však příjem venkovských respondentů oproti respondentům městským častěji podprůměrný (respondentů z venkova s podprůměrným příjmem bylo o 12,21 % více než respondentů z města) a méně často nadprůměrný (nadprůměrný měsíční příjem má 17,92 % respondentů z města a jen 8,91 % respondentů z venkova).

Zajímalo mě také, kolik dětí respondenti mají. Rozložení výzkumného souboru, se zohledněním bydliště respondentů, je uvedeno v grafu č. 2.

Graf 38 Počet dětí respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastěji mají respondenti dvě děti (tuto odpověď uvedlo 68, tj. 67,33 % respondentů žijících na venkově a 68, tj. 64,15 % respondentů žijících ve městě). Respondenti žijící na venkově častěji uváděli, že mají tři děti (toto uvedlo 20, tj. 19,80 % respondentů žijících na venkově a pouze 11, tj. 10,38 % respondentů žijících ve městě). Žádný z respondentů žijících ve městě nemá 4 nebo 5 dětí, 1 (tj. 0,94 %) respondent má 6 dětí. 4 (tj. 3,96 %) respondenti žijící na venkově mají 4 děti a jeden respondent (tj. 0,99 % z celkového počtu) má pět dětí. Více než pět dětí nemá žádný respondent žijící na venkově. Jeden respondent žijící ve městě na tuto otázku neodpověděl.

4 Výsledky

V následující kapitole podávám přehled zjištěných výsledků. V první podkapitole jsou uvedeny odpovědi respondentů na jednotlivé položky dotazníku, přičemž výzkumný soubor byl v rámci vyhodnocení získaných dat rozdělen do dvou podskupin, a to na respondenty žijící na venkově a respondenty žijící ve městě.

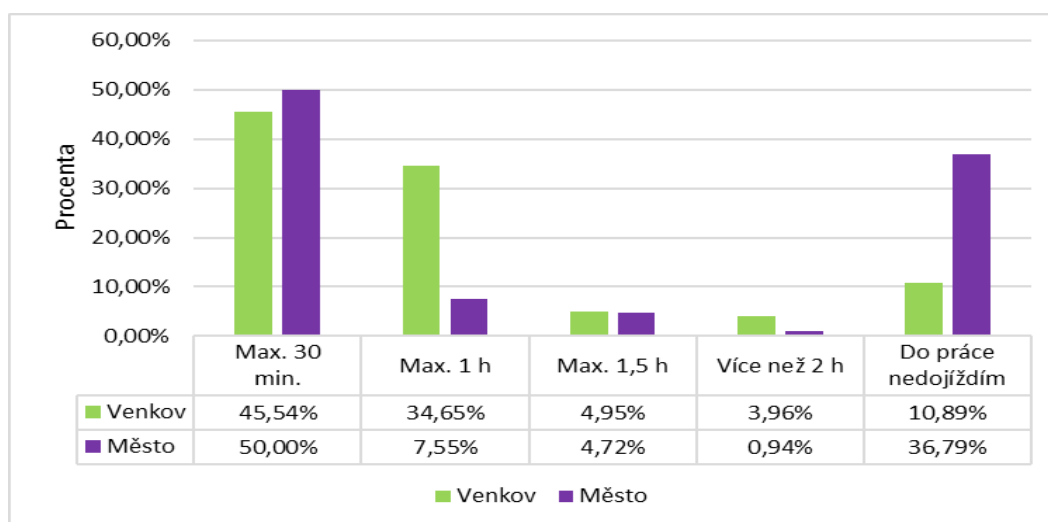
Výsledky jsou prezentovány graficky, doplněny o slovní komentář. V grafech uvádím pouze relativní četnost získaných dat. V příloze č. 2 je uvedena ke každé položce dotazníku tabulka, v níž je kromě relativní četnosti uvedena i absolutní četnost odpovědí.

Druhá podkapitola je věnována vyhodnocení hypotéz.

Výsledky dotazníkového šetření

V rámci první výzkumné otázky jsem zjišťoval, jaký je životní styl rodin žijících ve městě a na venkově. Životní styl je dán i zdánlivými maličkostmi, které se však na samotném prožívání a vedení způsobu života velmi výrazně odrážejí. Jedním z významných faktorů je i to, kolik času jedinec věnuje své práci.

Graf 39 Délka cesty do práce

Zdroj: vlastní výzkum

Z výzkumu vyplývá, že většinou respondenti žijící ve městě i na venkově netráví příliš mnoho času dojížděním do zaměstnání. Jak je z grafu patrné, obě skupiny

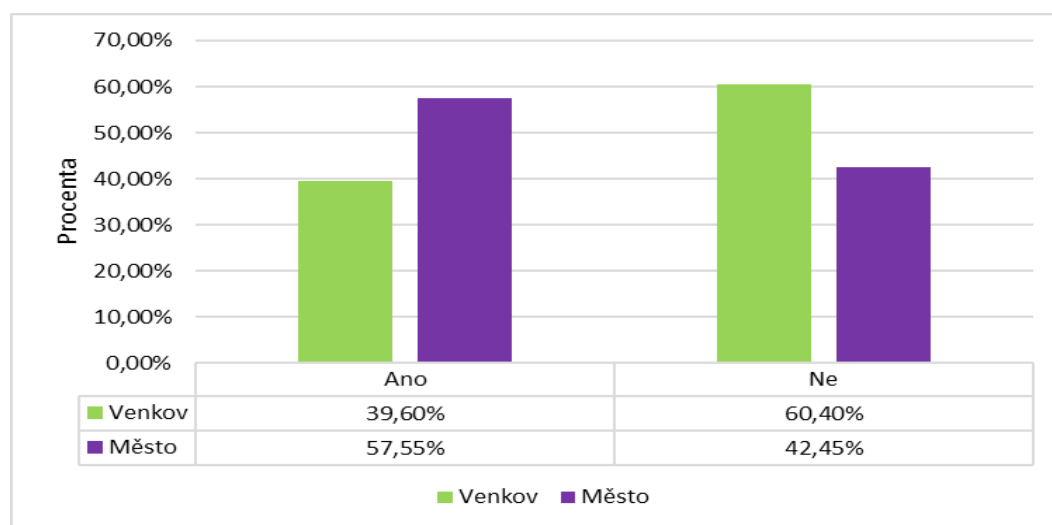
respondentů nejčastěji uváděli, že dojíždí do zaměstnání maximálně 30 minut (tuto odpověď zvolilo 46, tj. 45,54, % respondentů z venkova a 53, tj. 50 % respondentů z města). Zároveň však respondenti z venkova častěji než respondenti z města dojíždějí do práce i více než 2 hodiny a rozdíl byl zjištěn i v tom, zda respondenti do zaměstnání nemusí vůbec dojíždět – tuto odpověď zvolilo 10,89 % respondentů z venkova, zatímco u respondentů z města to byla více než třetina dotazovaných.

Tyto výsledky potvrzují poznatky uvedené v teoretické části práce. Dojíždění představuje pro venkovské obyvatelstvo určitou zátěž, ať již finanční, tak i co se týče času, který zbývá jedinci na rodinu a vlastní odpočinek. Za zajímavé lze považovat zjištění, že více než třetina městských respondentů do práce vůbec nedojíždí. Patrně se může jednat o respondenty, kteří např. pečují o malé děti, nebo naopak seniory, ale též lze předpokládat, že je v tomto souboru respondentů určitá část těch, kteří pracují přímo z domova.

Práci z domova nabízejí některé, často zahraniční firmy, a většinou tato práce předpokládá vlastnění vysokorychlostního připojení k internetu. Jak jsem uváděl, tento druh připojení na vesnicích stále není příliš rozšířen, což je bezpochyby na překážku práce z domova.

Přestože se hovoří o tom, že by o víkendu měl člověk odpočívat, ne vždy to dnešní hektické tempo umožňuje. Mnozí lidé navíc považují svoji práci za svůj koníček, tedy i odpočinek.

Graf 40 Věnování se práci též o víkendu

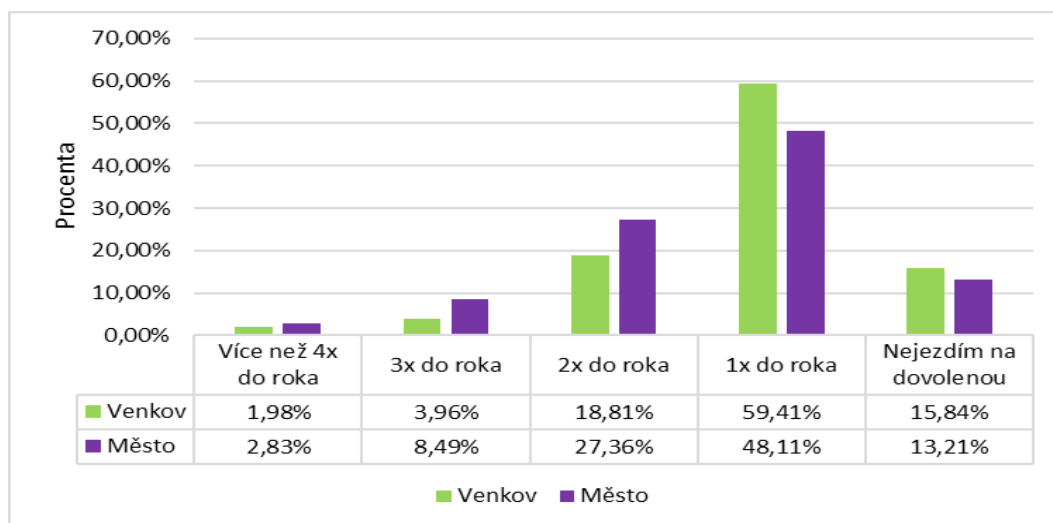
Zdroj: vlastní výzkum

Při zjišťování toho, zda se respondenti věnují své práci také o víkendu, byly zjištěny u obou skupin značné rozdíly – respondenti z venkova nejčastěji uváděli, že tomu tak není, zatímco naopak většina respondentů z města se své práci během víkendu věnuje.

Tyto výsledky poukazují na odlišný životní styl venkovských a městských rodin. Ve venkovských rodinách se tak zřetelněji odlišuje rovina pracovní od roviny osobního, rodinného života. Zjištěný rozdíl může být dán i odlišnými možnostmi sportovního či kulturního vyžití, které se ve městech a na venkově obyvatelům nabízí. Pro městské obyvatele není příliš velkým problémem během víkendového dne pracovat a zároveň stihnout jít za kulturou či sportem – nabídek k tomuto volnočasovému vyžití je ve městech velké množství, otevřeno je dlouho do večera. Rodiny z venkova však musí za kulturou a sportem často dojíždět právě do města, což lze jen obtížně časově skloubit tak, aby to bylo vítáno všemi členy rodiny. Je také možné, že je ve venkovských rodinách kladen větší důraz na rodinný život, který by měl být, pokud je to jen trochu možné, pouze minimálně narušován prací, pro kterou jsou vymezeny pracovní dny. Zjištěné výsledky dle mého názoru potvrzují poznatky uvedené v teoretické části týkající se toho, že život na venkově je více rodinně orientovaný. Práce je nutností, avšak důraz je kladen i na rodinnou pospolitost.

Životní styl zahrnuje i to, jak jedinec nakládá se svým volným časem. Odborníky je doporučováno, aby pracující člověk měl alespoň 14 dní dovolené nepřerušovaně, v celku. Ne vždy však dospělí lidé tráví svoji dovolenou společně jako rodina.

Graf 41 Četnost rodinných dovolených

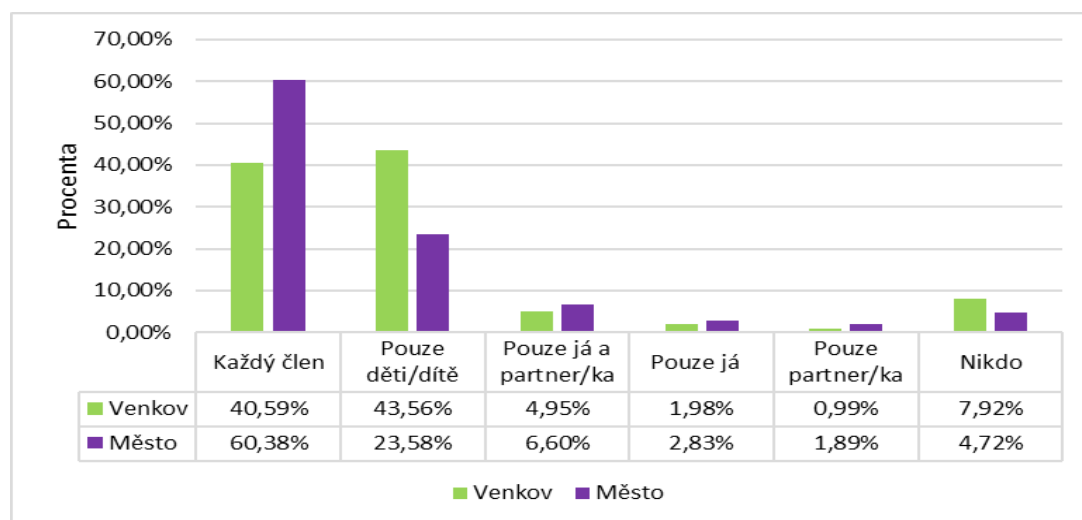
Zdroj: vlastní výzkum

Z výzkumu vyplývá, že venkovské i městské rodiny jezdí na dovolenou jako rodina jednou do roka. Tuto odpověď zvolilo 60, tj. 59,41 % respondentů z venkova a 51, tj. 48,11 % respondentů žijících na vesnici. Zatímco však více než čtvrtina respondentů žijících ve městě si může dovolit jet na dovolenou jako rodina dvakrát ročně, ve skupině respondentů žijících na venkově takto odpověděla necelá pětina respondentů. Respondenti z venkova také častěji než respondenti z města uváděli, že na dovolenou jako rodina nejezdí vůbec.

Zde lze vnímat spojitost s předchozí otázkou. Rodiče z městských rodin častěji pracují i o víkendu, a toto je kompenzováno častěji realizovanými rodinnými dovolenými (bezesporu roli hraje i skutečnost, že si městské rodiny kvůli svému lepšímu ekonomickému postavení mohou více rodinných dovolených během roku dovolit).

Podobně více se věnují volnočasovým aktivitám všichni členové rodiny v rodinách městských než v rodinách venkovských.

Graf 42 Volnočasovou aktivitu mimo domov má alespoň jednou týdně:

Zdroj: vlastní výzkum

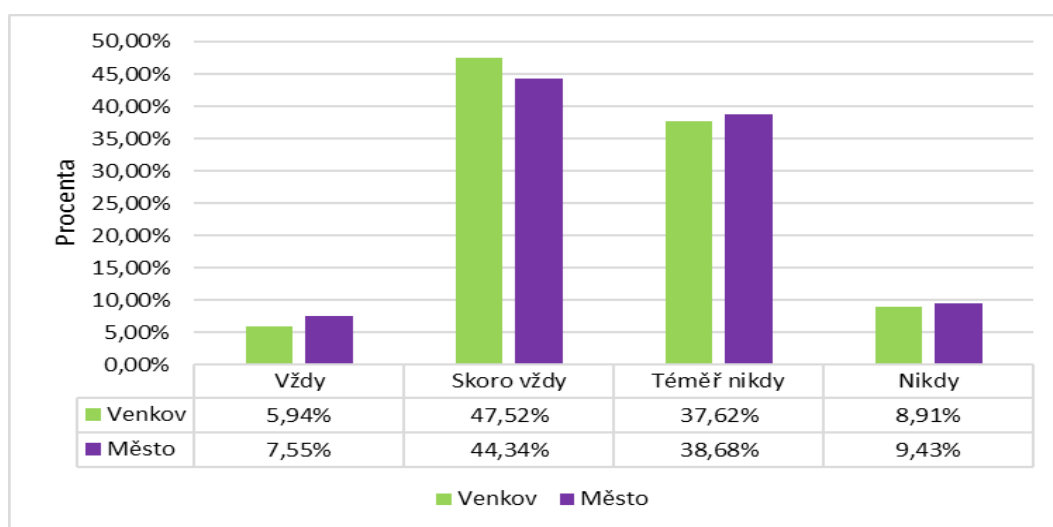
Nejčastější odpovědí respondentů žijících ve městě bylo, že volnočasovou aktivitu mimo domov má alespoň jednou týdně každý člen domácnosti (tuto odpověď uvedlo 64, tj. 60,38 % těchto respondentů), zatímco respondenti žijící na venkově nejčastěji odpovídali, že takovou aktivitu mají pouze děti (odpověď zvolilo 44, tj. 43,56 % těchto respondentů).

Zjištěné výsledky dokládají, že pro venkovské rodiny je obtížné využívat možnosti,

kteře se rodinám v oblasti volnočasových aktivit nabízejí. Nabídka volnočasových aktivit bývá na venkově menší, než je tomu ve městech. Často je nutné vycestovat z obce, dovézt dítě do zájmového kroužku apod. Patrně také hraje roli i odlišný způsob života – lidé na venkově mívají zahrádky, čilejší je sousedský život, a tak tedy zbývá méně času na individuální zájmy.

Za velmi pozitivní lze považovat zjištění, že jak venkovské, tak i městské rodiny nacházejí ve svém denním režimu čas na společnou večeři.

Graf 43 Rodinná večeře v pracovní dny

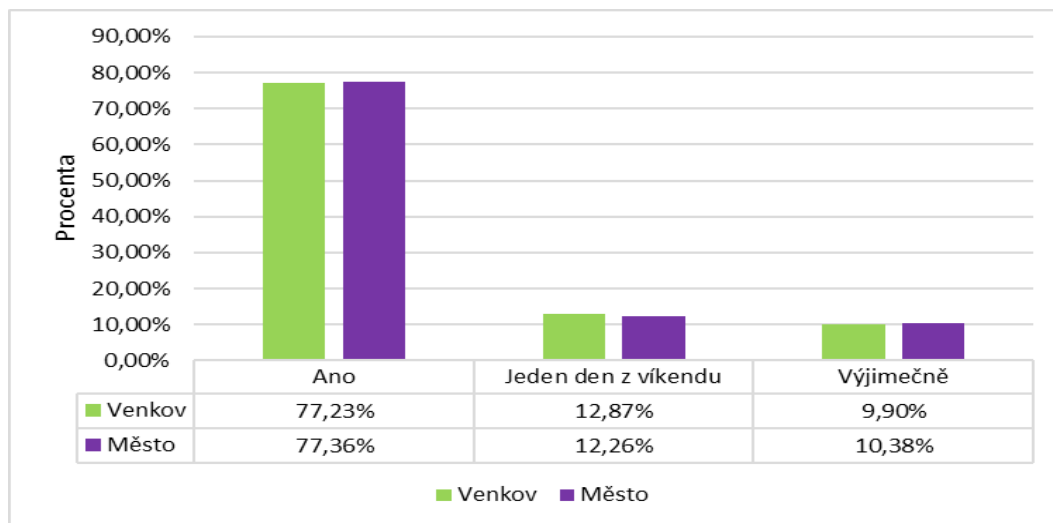
Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi respondentů z obou skupin se téměř shodovali. Nejčastěji respondenti uváděli, že „skoro vždy“ večeří jako rodina společně (tuto odpověď zvolilo 48, tj. 47,52 % respondentů žijících na venkově a 47, tj. 44,34 % respondentů žijících ve městě).

Přestože doposud ze zjištěných výsledků vyplývalo, že život ve městě a na venkově se liší, jinak je tomu v případě běžného chodu domácnosti, zejména s ohledem na udržení rodinné pospolitosti. Říká se, že večeřet společně je pro rodinu velmi důležité – její členové mají čas sdělit si vše podstatné, co během dne zažili, udržuje se kontinuita rodiny. V tomto ohledu tedy venkovské a městské rodiny smýšlejí obdobně a daří se jim také přibližně stejně často tento aspekt společně stráveného času do rodinného života zařadit.

I když se ne vždy či ne všem rodinám daří v pracovní dny večeřet společně, do určité míry si chybění takto společně stráveného času vynahrazují ve dny víkendové, při společném rodinném obědu.

Graf 44 Rodinný oběd o víkendu

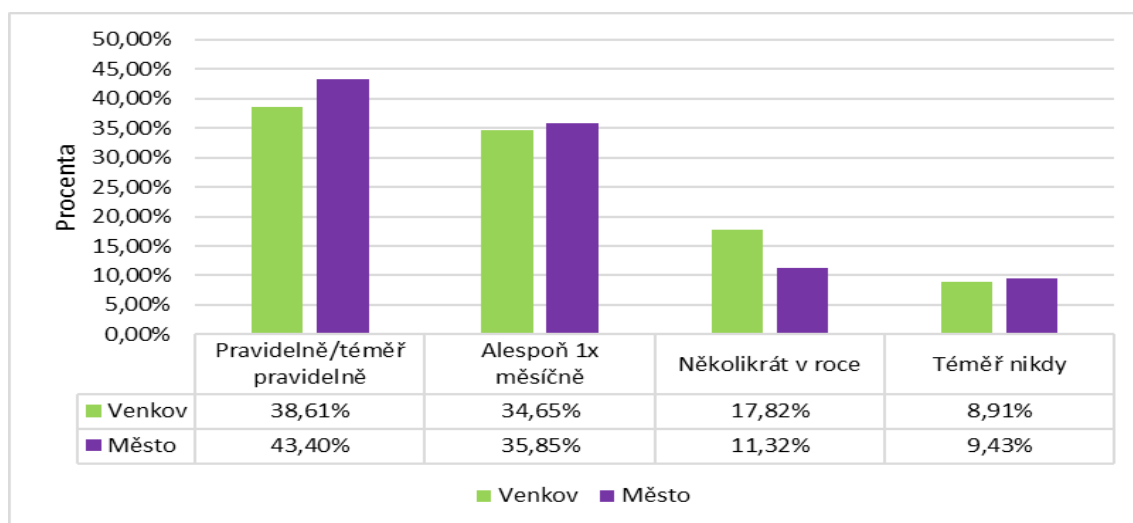
Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi obou skupin respondentů byly téměř shodné. Nejčastěji respondenti uváděli, že každý víkendový den obědvá jejich rodina společně (odpověď uvedlo 78, tj. 77,23 % respondentů žijících na venkově a 82, tj. 77,36 % respondentů žijících ve městě).

I přesto, že lidé ve městě častěji pracují i o víkendu, daří se jim stejně často jako rodinám venkovským obědvat společně. Považuji toto zjištění za velmi pozitivní. Společný víkendový oběd je tradicí, událostí, která zvyšuje kohezi rodiny. I přes hektičnost dnešní doby je tak tato společná aktivita stále pro rodiny, bez ohledu na to, kde žijí, významná, a svědčí obecně i o významu rodiny v životě jednotlivce.

Z výzkumu též vyplývá, že pro venkovské i městské rodiny je důležité trávit čas jako rodina i v rámci věnování se volnočasovým aktivitám. Jak je z grafu č. 9 patrné, nejčastěji respondenti uváděli, že se společně jako rodina scházejí u volnočasových aktivit pravidelně nebo téměř pravidelně (odpověď zvolilo 39, tj. 38,61 % respondentů žijících na venkově a 46, tj. 43,40 % respondentů žijících ve městě). Odpověď, že se tak v rodinách neděje téměř nikdy, se u obou skupin respondentů objevila téměř se stejnou frekvencí (uvedlo ji 9, tj. 8,91 % respondentů žijících na venkově a 10, tj. 9,43 % respondentů žijících ve městě) a jednalo se o odpověď nejméně často uváděnou.

Graf 45 Četnost rodinných volnočasových aktivit o víkendu

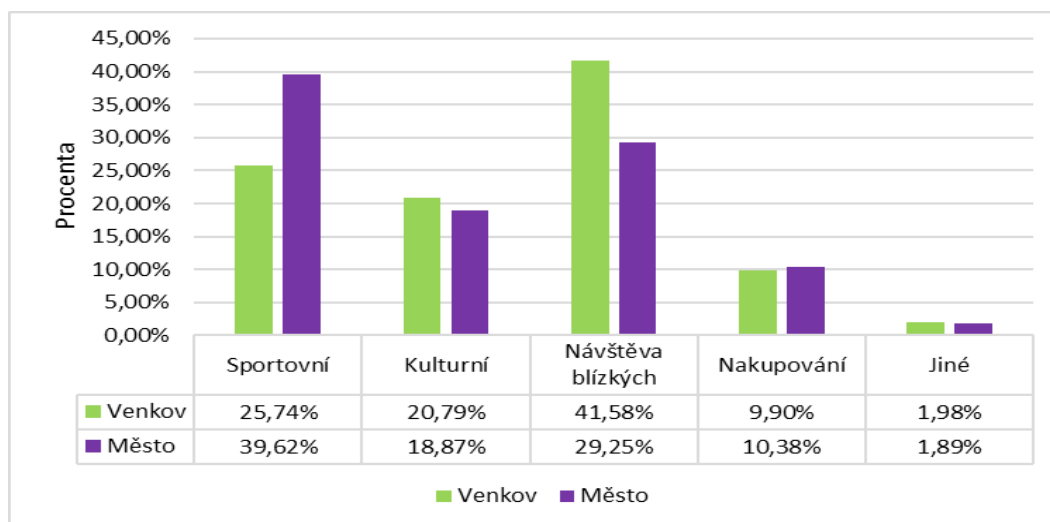

Zdroj: vlastní výzkum

Rozdíly mezi venkovskými a městskými rodinami v odpovědích na tuto otázku byly jen minimální. Ukazuje se, že bez ohledu na to, jakým způsobem rodiny žijí a jaké mají možnosti volnočasových aktivit (tyto možnosti jsou u rodin městských větší), v rodinách respondentů je vůle a zájem trávit volný čas společně.

Zajímalo mne také, jakého charakteru je aktivita, které se respondenti věnují společně s dalšími členy rodiny.

Graf 46 Charakter rodinných volnočasových aktivit

Zdroj: vlastní výzkum

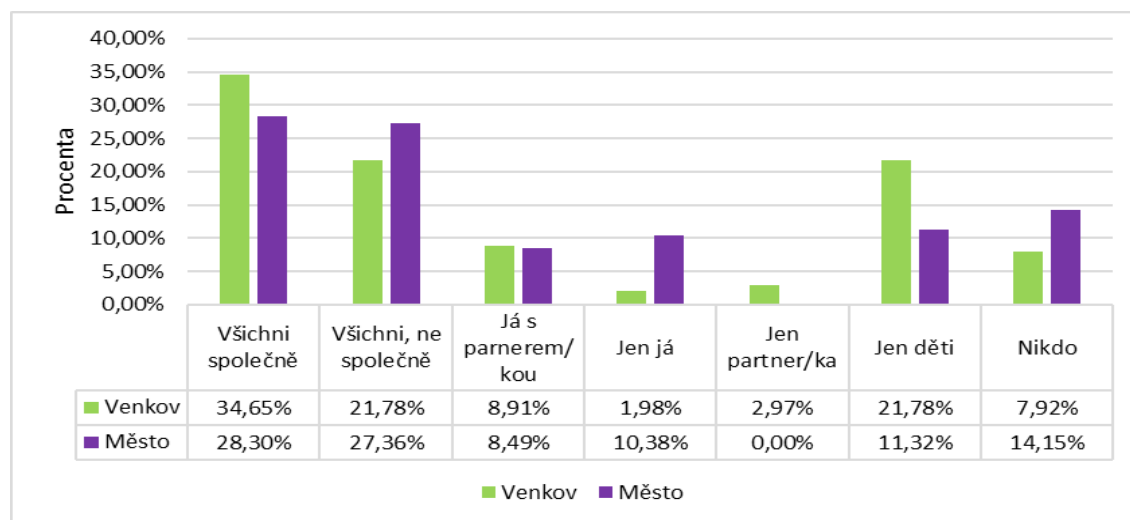
Respondenti žijící ve městě nejčastěji společně jako rodina sportují (jedná se o 42, tj. 39,62 % respondentů), zatímco respondenti žijící na venkově nejčastěji navštěvují rodinu či přátele (odpověď uvedlo 42, tj. 41,58 % těchto respondentů).

Přestože tedy rodiny mají zájem a možnost trávit volný čas společně, patrné jsou rozdíly v preferencích těchto rodin. V nich se odráží odlišný způsob života na venkově a ve městě, o čemž bylo pojednáno v teoretické části práce a tento výsledek také koresponduje s předpokladem formulovaným na základě výsledků otázky č. 4. V městských rodinách je kladen větší důraz na rozvíjení individuálních zájmů a též využívání možností volnočasových aktivit, které rozvíjejí harmonický vývoj jedince. Ve venkovských rodinách je vyšší hodnotou čas strávený s blízkými (do určité míry se však dle mého názoru jedná i o nepsanou povinnost – pokud je rodina navštívena např. sousedy, očekává se, že tato návštěva bude opětována. Rodina je na venkově nežádá posuzována dle toho, jak se zapojuje do místního komunitního života. Izolace rodin není vítána a bývá i zdrojem pomluv a nepochopení).

Respondenti měli také možnost zvolit vlastní odpověď. Této možnosti využili dva respondenti žijící na venkově (jejich odpovědi byly bowling a společenské hry) a taktéž dva respondenti žijící ve městě (oba shodně uvedli, že jezdí jako rodina na výlety).

V teoretické části práce jsem uváděl, že lidé žijících ve městech mají k dispozici rozmanitější kulturní vyžití. Zajímalo mne tedy, zda se v této oblasti venkovské a městské rodiny nějak liší.

Graf 47 Návštěva kulturních akcí alespoň 1x měsíčně

Zdroj: vlastní výzkum

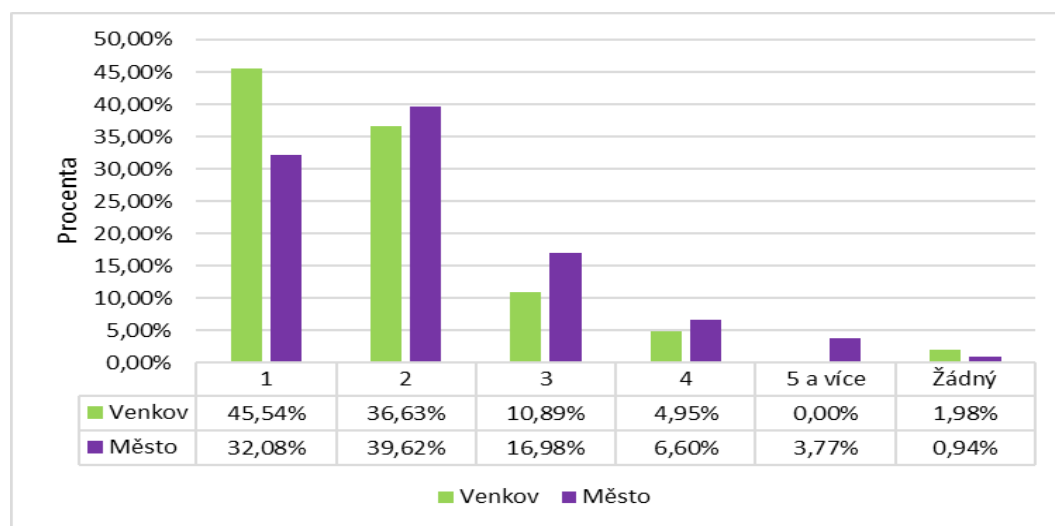
Kulturní akce respondenti navštěvují. Nejčastější odpovědí u obou skupin respondentů bylo, že je navštěvují společně jako celá rodina (odpověď zvolilo 35,

tj. 34,65 % respondentů žijících na venkově a 30, tj. 28,30 % respondentů žijících ve městě). Častěji navštěvují v městských rodinách než ve venkovských rodinách tyto akce pouze děti (kulturní akce navštěvují pouze děti ve 22, tj. 21,78 % venkovských rodinách a jen ve 12, tj. 11,32 % městských rodinách), a naopak častěji nenavštěvuje v městských než ve venkovských rodinách kulturní akce nikdo z rodiny (tuto odpověď zvolilo 15, tj. 14,15 % respondentů žijících ve městě a jen 8, tj. 7,92 % respondentů žijících na venkově).

Skutečnost, že venkovské rodiny žijí méně kulturně, resp. méně často se zúčastňují kulturních událostí, je hodná pozornosti. Dané zjištění lze opět vysvětlit nižšími možnostmi, které tito respondenti mají (za kulturou musí obyvatelé z venkova dojíždět) a patrně i nižšími příjmy ve venkovských rodinách. Je zřejmé, že o kulturní vyžití stojí i venkovští respondenti, z různých důvodů tak tedy návštěvu kulturních akcí dopřávají alespoň dětem, pokud tak nemohou činit i rodiče.

Současná doba je dobou až adorace moderních technologií. Vlastní chytré telefony dnes mívají již velmi malé děti a počítač v rodině se stává nutností. I tato oblast, tj. oblast moderních technologií, velmi ovlivňuje životní styl rodin.

Graf 48 Kolik je v rodině počítačů

Zdroj: vlastní výzkum

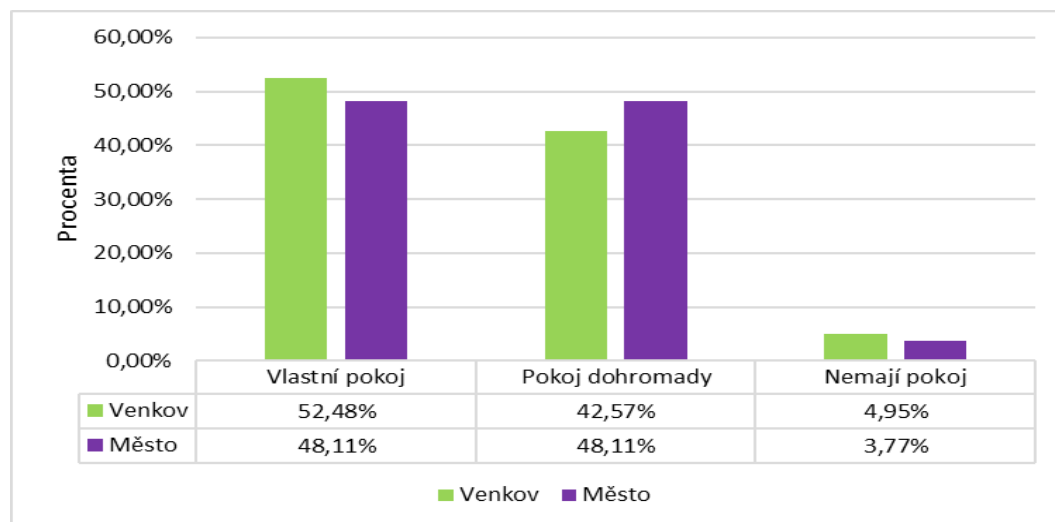
V městských rodinách mají nejčastěji dva počítače (odpověď uvedlo 42, tj. 39,62 % těchto respondentů), zatímco ve venkovských rodinách mají nejčastěji rodiny pouze jeden počítač (danou odpověď zvolilo 46, tj. 45,54 % těchto respondentů).

To patrně souvisí jednak s lepší ekonomickou situací městských rodin, které se výzkumu zúčastnily, ale též způsobem života. Pokud městští respondenti častěji pracují i o víkendu, velmi často k práci potřebují počítač a je tedy nutné, aby byla domácnost byla těmito zařízeními ve větším počtu, neboť např. i pro školní přípravu dětí je dnes již vlastnění počítače nutností.

Zatímco ve vybavenosti domácnosti počítači se venkovské a městské rodiny lišily, významné rozdíly nebyly zjištěny v tom, jak rodiny žijí ve smyslu toho, jaký životní prostor obývají v těchto rodinách děti.

V grafu č. 13 jsou uvedeny odpovědi respondentů na otázku, zda děti v rodinách mají vlastní pokoj, či nikoliv. Ve venkovských rodinách nejčastěji respondenti uváděli, že každé dítě má vlastní pokoj (odpověď zvolilo 53, tj. 52,48 % těchto respondentů). Respondenti žijící ve městě stejnou měrou odpovídali, že děti buď mají vlastní pokoj, nebo dětský pokoj obývá více dětí (každou z těchto variant zvolilo 51, tj. 48,11 % respondentů).

Graf 49 Jak bydlí děti (mají vlastní pokoj?)

Zdroj: vlastní výzkum

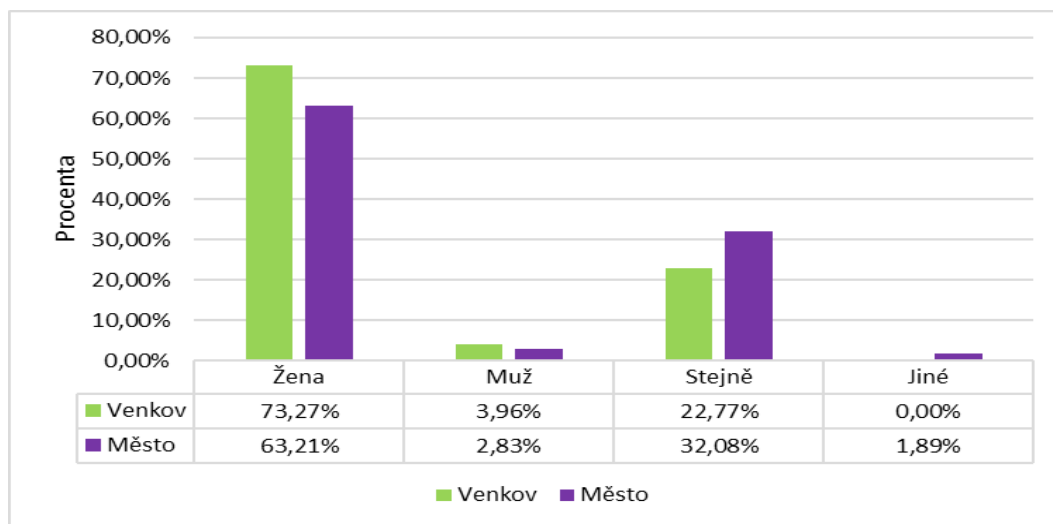
Odpověď, že děti nemají vlastní pokoj, byla uváděna nejméně často (zvolilo ji 5, tj. 4,95 % respondentů žijících na venkově a 4, tj. 3,77 % respondentů žijících ve městě).

Přestože rozdíly odpovědí respondentů z městských a venkovských rodin nebyly velké, je z nich zřejmé, že místo bydliště má vliv na to, jak rodina žije, s ohledem na prostorové uspořádání. Venkovské rodiny častěji bydlí v domech, o čemž bylo referováno i v teoretické části práce. Ty je možné dispozičně koncipovat tak, aby v nich

bylo dostatek soukromí pro všechny členy domácnosti.

Do oblasti životního stylu jsem zařadil i běžný rytmus zažívaný v rodinách, který obnáší mimo jiné péči o domácnost.

Graf 50 Kdo z rodičovského páru má na starosti běžné domácí práce

Zdroj: vlastní výzkum

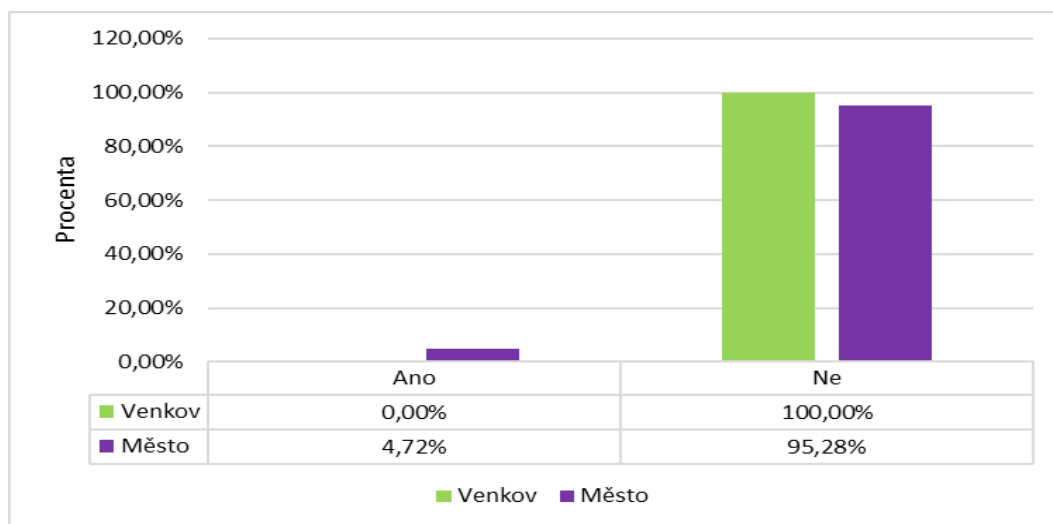
Nejčastěji se v rodinách venkovských i městských o domácí práce stará žena (tuto odpověď uvedlo 74, tj. 73,27 % respondentů žijících na venkově a 67, tj. 63,21 % respondentů žijících ve městě). V městských rodinách se oproti rodinám venkovských častěji na domácích pracích podílejí přibližně stejně muž i žena (odpověď zvolilo 23, tj. 22,77 % respondentů žijících na venkově a 37, tj. 32,08 % respondentů žijících ve městě). 2 respondenti (tj. 1,89 % z celkového počtu) žijící ve městě zvolili variantu „jiné“ a svoji odpověď doplnili, že na domácích pracích se podílí rovnocenným dílem všichni z rodiny.

Vidíme, že ve venkovských rodinách je častěji uplatňován tradiční patriarchální model. Bývá to tedy především žena, která má na starosti péči o domácnost, včetně nakupování, úklidu apod. Může to souviset i s tím, jak již bylo uváděno, že respondenti z města častěji pracují i o víkendu – je tedy nutné, aby péče o domácnost byla rovnoměrně rozložena mezi oběma partnery, pakliže oba věnují práci velké množství času.

V současné době se často setkáváme s trendem, že péči o domácnost nepřebírají členové domácnosti, ale využívána je externí pomoc (ať již se jedná o „paní na výpomoc“, jak jsem tuto pomoc nazval, nebo např. pomoc „hodinového manžela“). Soudobou

společností již je tak mnohem méně odsuzováno, pokud žena přenechá péči o domácnost někomu zcela cizímu, mnohdy je to naopak vnímáno jako velmi praktické řešení.

Graf 51 Využívání v domácnosti „paní na výpomoc“

Zdroj: vlastní výzkum

Jen minimum respondentů žijících ve městě využívá na výpomoc s domácností placených služeb (tuto odpověď uvedlo 5, tj. 4,72 % těchto respondentů), ve venkovských rodinách zařazených do našeho výzkumu tuto službu nevyužívá žádný z respondentů.

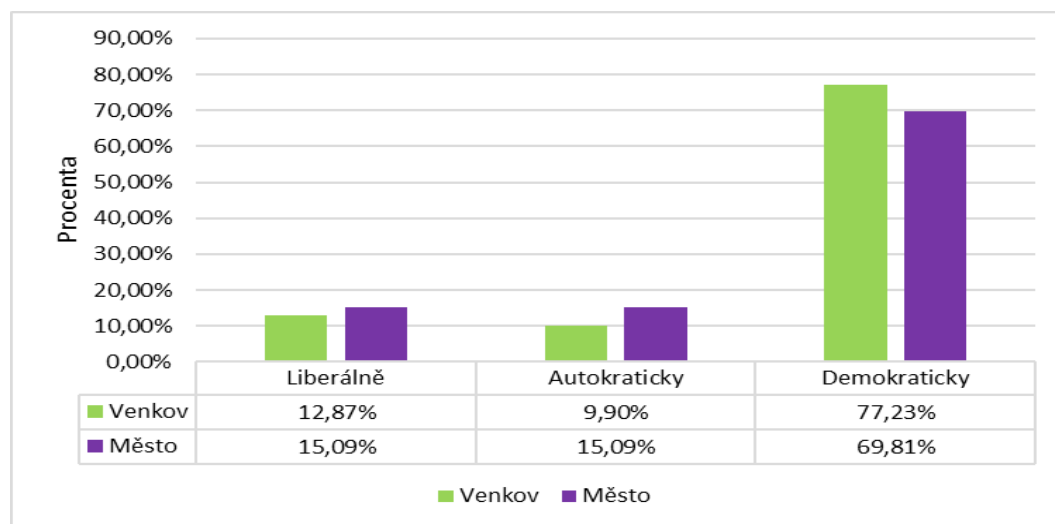
Toto zjištění považuji za překvapující. Očekával jsem, že respondenti z městských rodin budou častěji využívat pomoci např. úklidové firmy než rodiny venkovské. Tento předpoklad však potvrzen nebyl, rozdíly mezi venkovskými a městskými rodinami nebyly velké. Je však možné, že toto zjištění je dáno skladbou výzkumného souboru. Osloveni byli respondenti, kteří mají dítě v mateřské škole. Mnozí z nich mohou stále zůstat s tímto dítětem doma (dítě může chodit do mateřské školy pouze na část dne nebo jen některý den v týdnu), případně respondenti mají další, menší dítě, o které některý z rodičů pečuje v rámci mateřské či rodičovské dovolené. Mají tedy více času i na tyto povinnosti a nemusí využívat pomoci zvenčí.

Ve druhé výzkumné otázce jsem zkoumal, jaká je výchova dětí v rodinách žijících ve městě a žijících na venkově. Nejčastěji respondenti z obou skupin uváděli, že své děti vychovávají demokraticky (tuto odpověď uvedlo 78, tj. 77,23 % respondentů žijících na venkově a 74, tj. 69,81 % respondentů žijících ve městě).

Autokraticky vychovávají své děti častěji respondenti žijící ve městě (jedná

se o 16, tj. 15,09 % těchto respondentů, zatímco tuto odpověď zvolilo pouze 10, tj. 9,90 % respondentů žijících na venkově).

Graf 52 Výchovný styl v rodinách

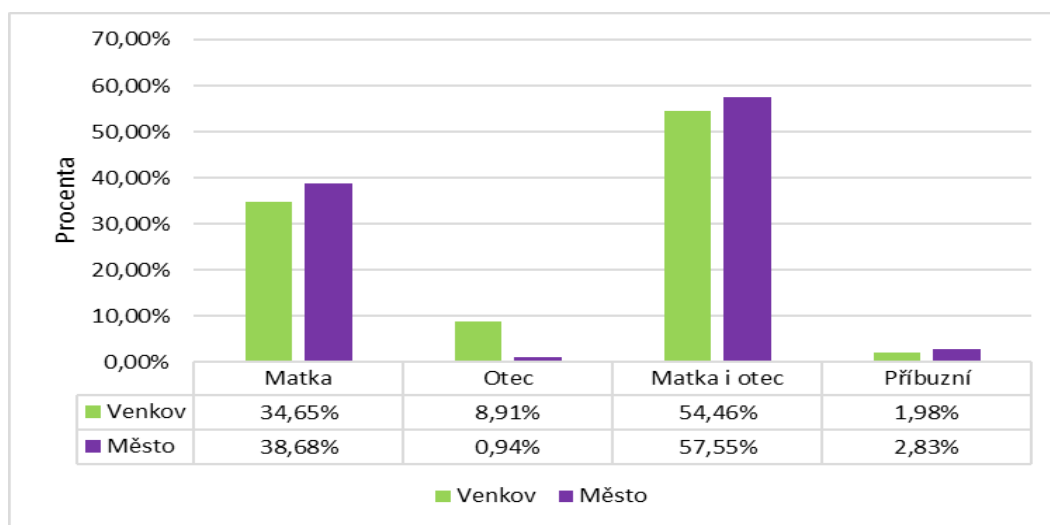

Zdroj: vlastní výzkum

Ani u této otázky tak nebyly zjištěny výrazné rozdíly, přesto považují za zajímavé, že venkovské rodiny častěji volí demokratickou výchovu, městské rodiny častěji než venkovské vychovávají své děti autokraticky. Autokratická výchova do určité míry vyplývá i z nedostatku času rodičů na dítě. Z předchozích odpovědí nepřímo vyplývá, že děti z města jsou častěji na počítači (počítačů je v městských domácnostech více), čas, kdy rodina může být více spolu (o víkendu), bývá naplněn prací rodičů. Výchova tak může být více spojena s příkazy a nutností dodržovat pravidla, ubývá čas tato pravidla společně tvořit. Jedná se však o domněnku, kterou by bylo vhodné dále zkoumat.

Rozdíly nebyly zjištěny ani v tom, kdo se převážně v rodinách městských a venkovských na výchově podílí.

Graf 53 Kdo se v rodině podílí především na výchově

Zdroj: vlastní výzkum

Jak v městských, tak venkovských rodinách se na výchově podílí stejnou měrou otec i matka (tuto odpověď zvolilo 55, tj. 54,46 % respondentů žijících na venkově a 61, tj. 57,55 % respondentů žijících ve městě).

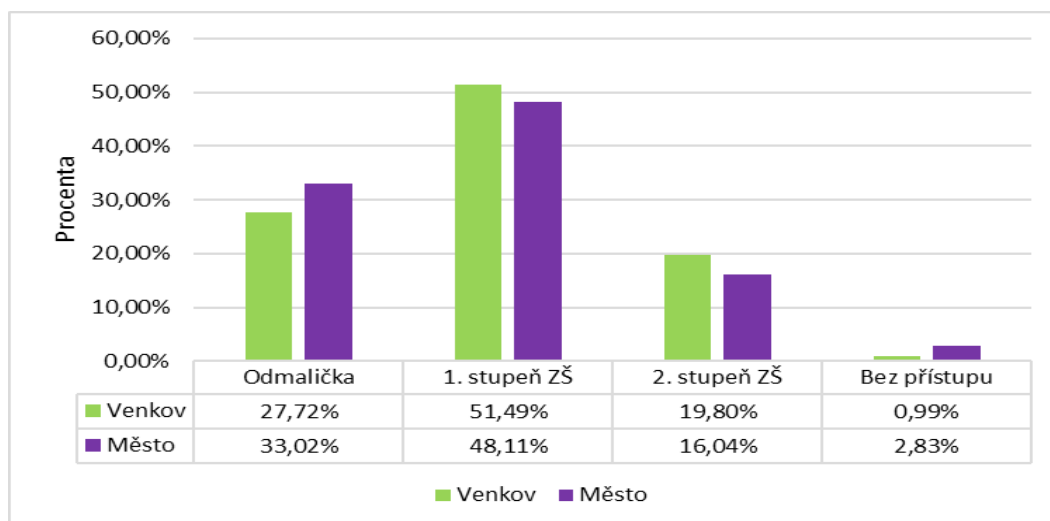
Za pozoruhodné lze považovat zjištění, a to i v kontextu výsledků otázky č. 12 zaměřující se na vykonávání domácích prací v rodině, že ve venkovských rodinách častěji než v rodinách městských vychovávají děti otcové. Lze předpokládat, že je to dáno zaměstnáním rodičů – v současné době ženy budují kariéry a častěji bývají těmi, kdo jsou živiteli rodiny. I přesto však zvládají navíc starost o domácnost (případně pakliže ženy pečují o domácnost, je možné, že ve venkovských rodinách je v tu chvíli častěji než v rodinách městských zastoupí otcové dětí a s dětmi tráví volný čas, vychovávají je).

Ve venkovských rodinách tak může souviset i preferovaná demokratická výchova s větší demokracií v rodině co se týče výchovy dětí. Ta se tedy (v rodinách respondentů) nestává vždy doménou žen, ale otcové častěji na výchově participují a s dětmi tráví více času, což lze považovat za velmi pozitivní (zejména chlapci potřebují, aby byl v rodině přítomen muž a potřebují s ním trávit čas, přebírat od něj způsob chování, uvažování apod.).

Velmi často se hovoří o tom, že dnešní děti mnohdy nevychoávají rodiče, ale moderní technologie. V tomto výzkumu bylo zjištěno, že více počítačů se nachází v městských rodinách. Zajímá mě také o to, od kolika let měly děti ve zkoumaných rodinách přístup na počítač (do určité míry práce s počítačem rozvíjí důležité schopnosti dětí,

ale též vypovídá o zaneprázdněnosti rodičů, které své děti před počítač „odkládají“).

Graf 54 Od kolika let měly děti respondentů přístup na počítač

Zdroj: vlastní výzkum

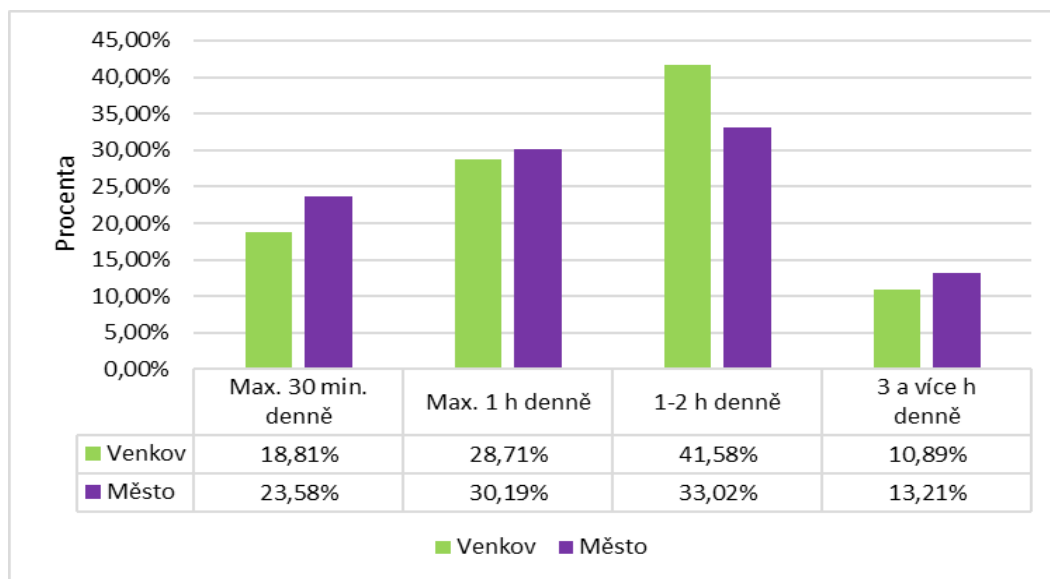
Odpovědi respondentů z obou skupin byly podobné. Nejčastěji respondenti uváděli, že jejich dítě mělo přístup na počítač od nástupu na první stupeň základní školy (tuto odpověď uvedlo 52, tj. 51,49 % respondentů žijících na venkově a 51, tj. 48,11 % respondentů žijících ve městě). Děti nemají přístup na počítač pouze v jedné venkovské rodině a ve třech rodinách městských.

Považuji za negativní zjištění, že velké procento jak rodin městských, tak i venkovských umožňuje i velmi malým dětem přístup k počítači. Zároveň to však potvrzuje skutečnost, že o dnešní generaci dětí (generaci Z) se hovoří jako o generaci, která vyrůstá s počítačem, resp. internetem. Tento trend tedy existuje bez ohledu na to, kde dítě vyrůstá.

Pokud jsem se ptal na přístup k práci na počítači, zajímalo mne též, kolik času děti z městských a venkovských rodin u počítače přibližně tráví. Ani u této otázky se odpovědi respondentů příliš nelišily.

Nejčastější odpovědí v obou skupinách respondentů bylo „1-2 hodiny denně“ (odpověď zvolilo 42, tj. 41,58 % respondentů žijících ve městě a 35, tj. 33,02 % respondentů žijících ve městě).

Graf 55 Kolik času tráví děti u počítače

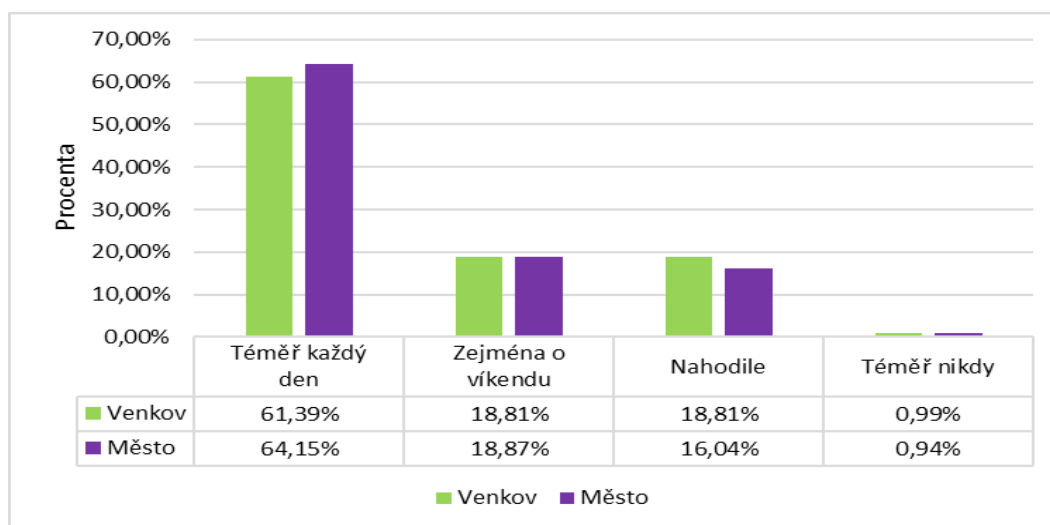
Zdroj: vlastní výzkum

Odpověď „3 a více hodin denně“ zvolilo 11, tj. 10,89 % respondentů žijících na venkově a 14, tj. 13,21 % respondentů žijících ve městě.

Je zajímavé, že děti z města mají čas strávený aktivitami na počítači více regulovaný, než je tomu u dětí z venkova. Může to souviset s tím, že byla u těchto rodin častější autoritativní výchova, případně děti z města tráví více času jinými volnočasovými aktivitami.

I přesto, že je život v mnoha rodinách věnován počítačům, je velmi pozitivní, že si členové rodin venkovských i městských nacházejí též prostor ke vzájemnému sdílení.

Graf 56 Prostor říci si každý den, co každý člen rodiny zažil

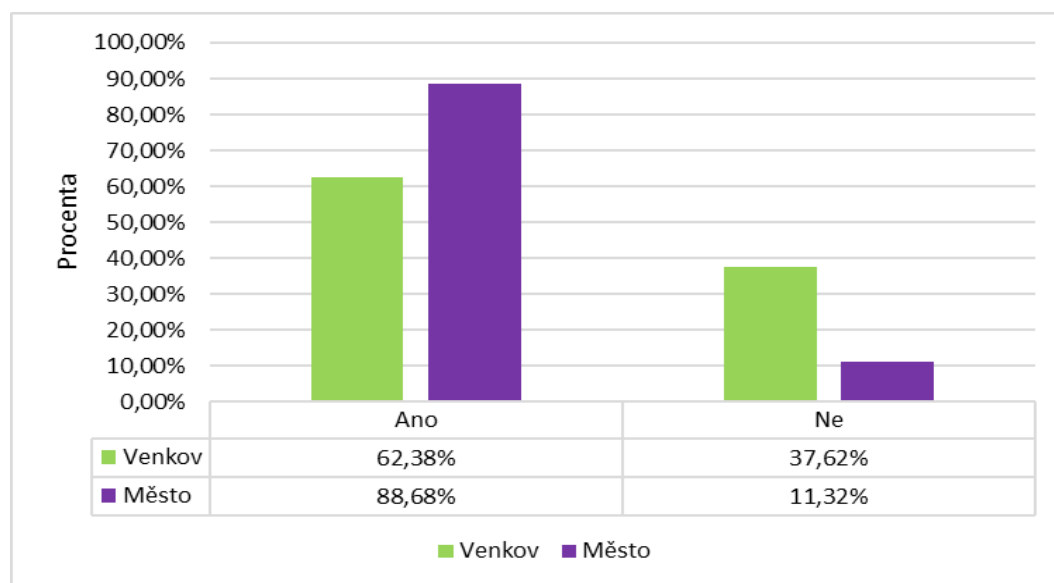
Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi obou skupin respondentů byly téměř shodné. Většina respondentů uvedla, že téměř každý den je v jejich rodině prostor k tomu vzájemně si říci, co každý člen rodiny během dne zažil (tuto odpověď uvedlo 62, tj. 61,39 % respondentů z venkova a 68, tj. 64,15 % respondentů z města).

Toto zjištění není překvapivé i proto, že z předchozích odpovědí respondentů vyplývá, že společně strávený čas je důležitý pro rodiny venkovské i městské (téměř stejně často spolu celá rodina večeří, a to jak rodina venkovská, tak i rodina městská). Rodiny tedy dbají na vzájemné dobré vztahy, zajímají se o sebe, a to přes rozdílný životní styl, který byl v některých aspektech u rodin venkovských a městských doposud zjištěn.

Z dotazníkového šetření vyplývá, se rodiče snaží rozvíjet schopnosti a dovednosti dětí, což se projevuje v oblasti zájmových kroužků pro děti.

Graf 57 Návštěva zájmových kroužků dětmi od útlého věku

Zdroj: vlastní výzkum

Většina respondentů uvedla, že zájmové kroužky navštěvují jejich děti od malička, avšak respondenti žijící na venkově častěji než respondenti žijící ve městě uváděli, že tomu tak není (odpověď „ne“ zvolilo 38, tj. 37,62 % respondentů z venkova a pouze 12, tj. 11,32 % respondentů z města).

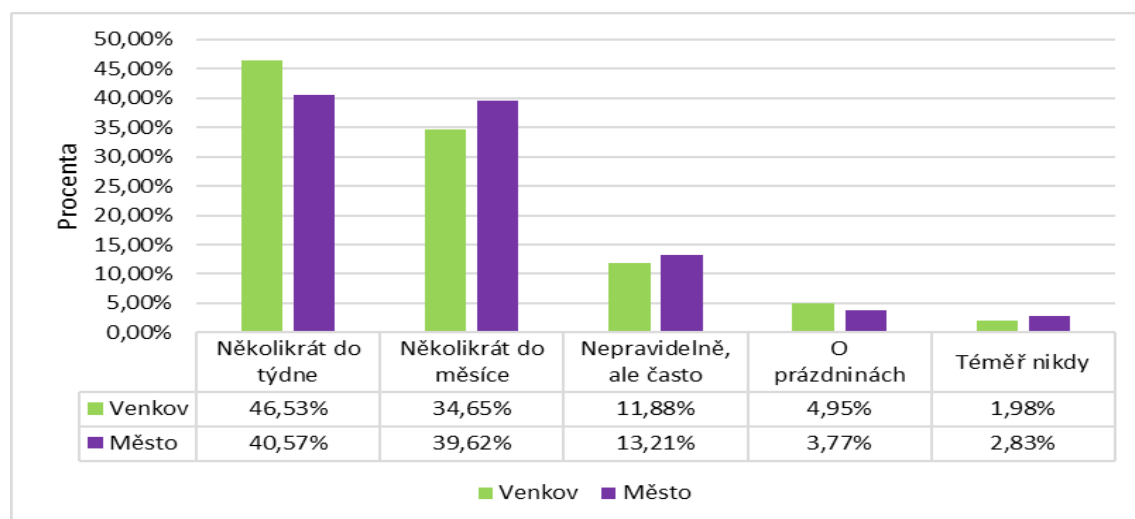
Zjištěn byl rozdíl mezi venkovskou a městskou rodinou, přičemž tento zjištěný rozdíl odpovídá mému předpokladu. Ve městech je větší vyžití pro děti, je v nich více organizací zajišťujících náplň volného času dětem. V těchto rodinách, jak již také bylo uváděno,

je patrný oproti rodinám venkovským větší důraz na rozvoj individuálních zájmů jednotlivých členů rodiny. Je tedy pochopitelné, že tímto způsobem rodiče přistupují i k malým dětem.

Byť je za rodinu většinou považována rodina nukleární, ve svém výzkumu jsem také zjišťoval, jaký je mezigenerační kontakt v rámci rodin, které se zapojily do mého výzkumu. Jsem toho názoru, že na výchově dětí se mají podílet, pokud je to pochopitelně možné, i prarodiče. Nejen že to podporuje rodinnou kohezi, ale též je takovýto kontakt obohacující pro obě zúčastněné strany.

Nejčastěji respondenti z obou skupin uváděli, že se jejich děti se svými prarodiči stýkají několikrát do týdne (tuto odpověď uvedlo 47, tj. 46,53 % respondentů žijících na venkově a 43, tj. 40,57 % respondentů žijících ve městě).

Graf 58 Četnost styku dětí se svými prarodiči

Zdroj: vlastní výzkum

Pouze 2 (tj. 1,98 %) respondentů žijících na venkově a 3 (tj. 2,83 %) respondentů žijících ve městě uvedlo, že se jejich děti se svými prarodiči téměř nikdy nesetkávají.

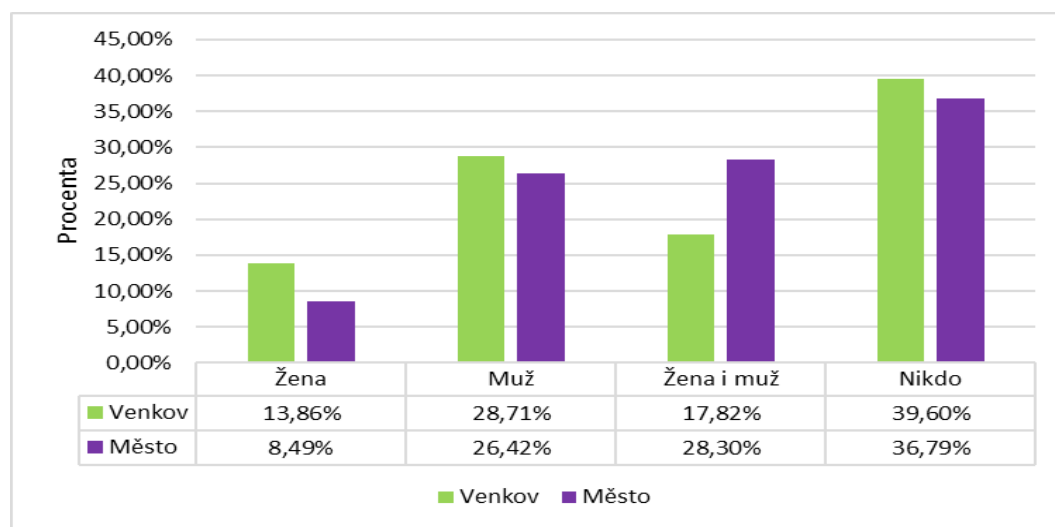
Toto zjištění koresponduje s předchozími výsledky. Venkovské rodiny udržují intenzivnější společenský život, častěji se v rámci širších rodin navštěvují a více tak podporují mezigenerační kontakt v rámci rodin.

Rozdíly nejsou výrazné, venkov není tak idylický a bezstarostný, jako je představován v beletrii. I přes společenské proměny však patrně venkovské rodiny častěji mají možnost se i v rámci generací více se potkávat; oproti tomu městské rodiny

jsou v tomto ohledu více izolované.

Ve třetí výzkumné otázce jsem zjišťoval, jaké hodnoty jsou důležité pro rodiny žijící ve městě a pro rodiny žijící na venkově. Prvním okruhem, kterým jsem se zabýval, byla oblast profesního života.

Graf 59 Kdo v rodině buduje profesní kariéru

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastěji respondenti uváděli, že v rodině ani jeden z rodičů nebudu svoji profesní kariéru (tuto odpověď zvolilo 40, tj. 39,60 % respondentů žijících na venkově a 39, tj. 36,79 % respondentů žijících ve městě).

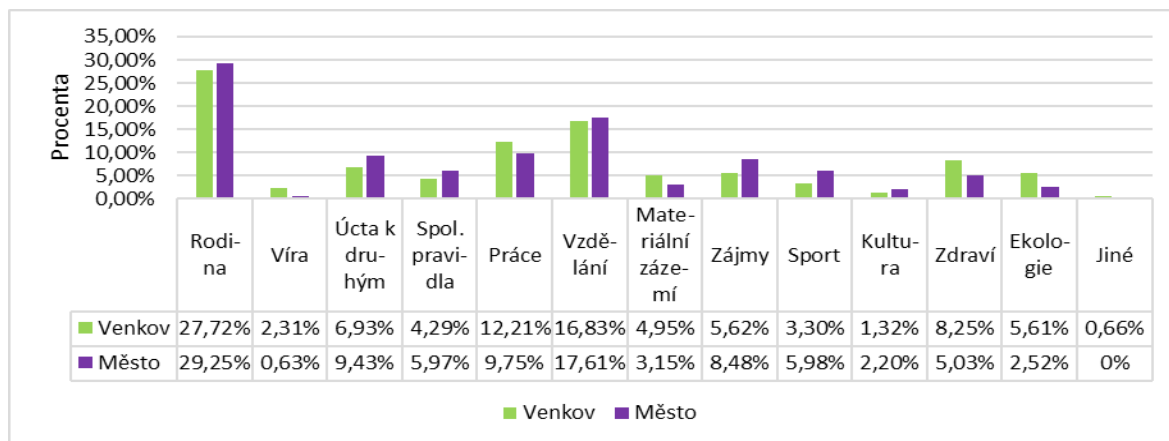
Zároveň však respondenti z města častěji než respondenti z venkova uváděli, že kariéru budují v rodině muž i žena (odpověď zvolilo 30, tj. 28,30 % respondentů žijících ve městě a jen 18, tj. 17,82 % respondentů žijících na venkově) a za zajímavé zjištění lze považovat rozdíl u varianty „žena“ – 14, tj. 13,86 % respondentů žijících na venkově uvedlo, že kariéru v rodině buduje žena, zatímco tutéž odpověď zvolilo pouze 9, tj. 8,49 % respondentů žijících ve městě).

Tato zjištění potvrzuje můj předpoklad, že jedním z důvodů, proč se na výchově dětí podílejí ve venkovských rodinách častěji než v rodinách městských otcové, je kariéra žen. Větší angažovanost venkovských otců ve výchově je tak patrně spíše nutností, než svobodnou volbou.

Práce je v lidském životě významnou hodnotou – již Freud říkal, že člověk má

především milovat a pracovat. Není to však hodnotou jedinou.

Graf 60 Hodnoty, které jsou pro respondenty a jejich rodiny důležité

Zdroj: vlastní výzkum

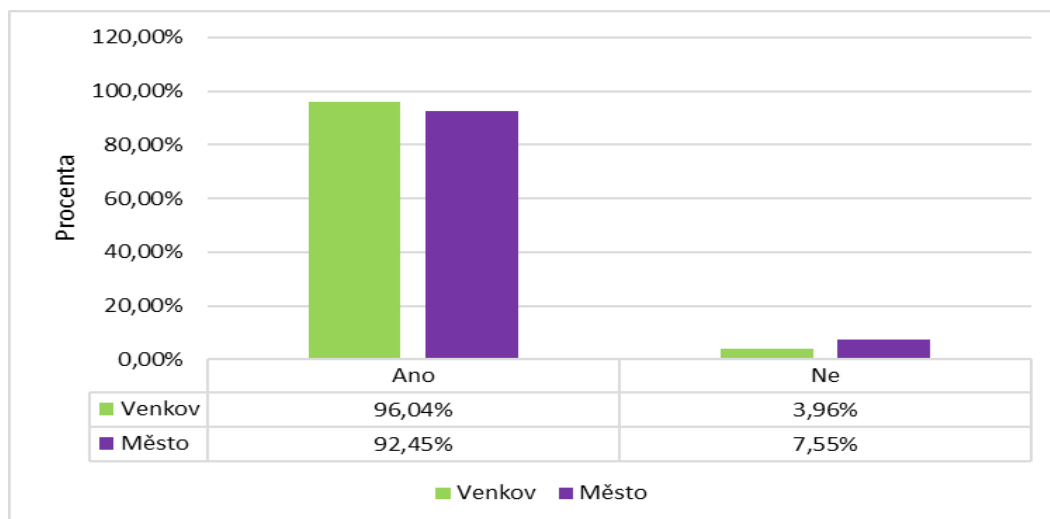
Respondenti byli vyzváni, aby z nabízených možností týkajících se životních hodnot zvolili tři dle jejich vlastní preference. Odpovědi respondentů z obou skupin byly podobné. Nejčastěji respondenti z obou skupin uváděli, že pro ně nejvyšší hodnotu představuje rodina (odpověď zvolilo 84, tj. 27,72 % respondentů žijících na venkově a 93, tj. 29,25 % respondentů žijících ve městě). Pro respondenty žijící na venkově je více než pro respondenty žijící ve městě důležitá víra, práce, materiální zázemí, zdraví a ekologie, zatímco pro respondenty žijící ve městě je více než pro respondenty žijící na venkově důležitá úcta k druhým, společenská pravidla, vzdělání, možnost mít čas na své zájmy, sport a kultura. Rozdíly v těchto kategoriích však byly minimální, jak je patrné z výše uvedeného grafu.

Pouze dva respondenti, konkrétně respondenti žijící na venkově, zvolili možnost „jiné“ a jako svoji odpověď oba dva uvedli „šťěstí“.

Lze předpokládat, že preference zdraví či ekologie byla významným důvodem, proč se respondenti, kteří toto preferují, rozhodli žít na venkově. Oproti tomu skutečnost, že respondenti z města častěji uváděli, že jsou pro ně důležité oblasti jako sport a kultura, taktéž odpovídá předpokladu, že hodnotový systém jedince má vliv na to, v jakém prostředí nakonec jedinec zakládá svoji rodinu, nebo v jakém prostředí se svojí rodinou žije.

V dnešní době (ale bylo tomu tak i v minulosti) je velmi důležité vzdělání. Na tuto oblast jsem se tedy ve svém výzkumu také zaměřil, konkrétně na to, jak je v rodinách kladen důraz na vzdělání dětí.

Graf 61 Důraz v rodině na vzdělání dětí

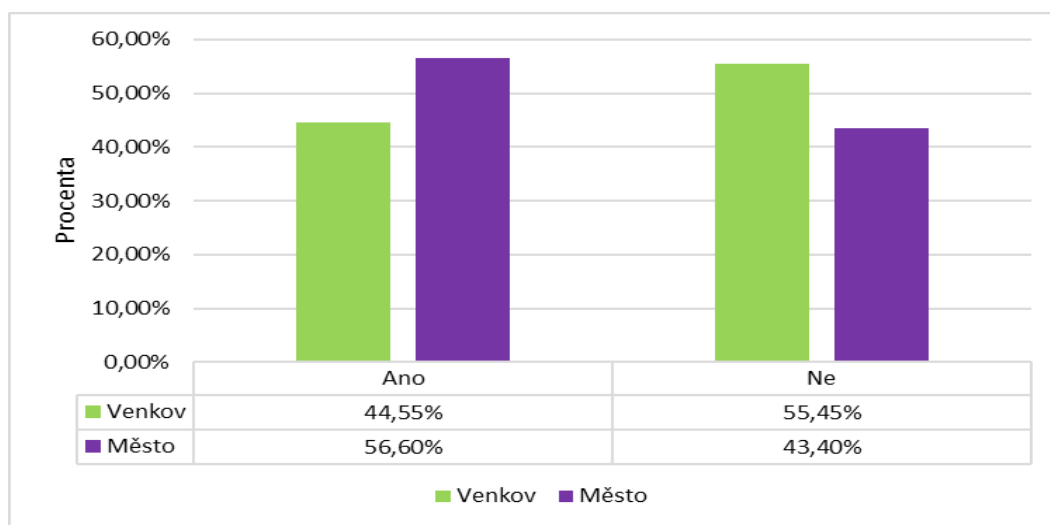
Zdroj: vlastní výzkum

Odpovědi respondentů na tuto otázku se u obou skupin téměř nelišily – téměř všichni respondenti uvedli, že kladou velký důraz na vzdělání svých dětí (odpověď „ano“ zvolilo 97, tj. 96,04 % respondentů žijících na venkově a 98, tj. 92,45 % respondentů žijících ve městě).

Zjištěné výsledky u této otázky jsou v souladu s doposud zjištěnými výsledky – respondenti jeví zájem o své děti a činí mnohé pro jejich optimální osobnostní rozvoj, a to bez ohledu na to, kde respondenti žijí.

Vzdělávací funkci zajišťují i média. Z dosavadních výsledků vyplývá, že média (resp. počítače) mají v městských rodinách poměrně velké zastoupení. Z grafu č. 26 vyplývá, že velký prostor médiím je častěji věnován v rodinách městských (s výrokem souhlasilo 60, tj. 55,45 % respondentů žijících ve městě, ale pouze 45, tj. 44,55 % respondentů žijících na venkově).

Graf 62 V rodině je věnován velký prostor médiím

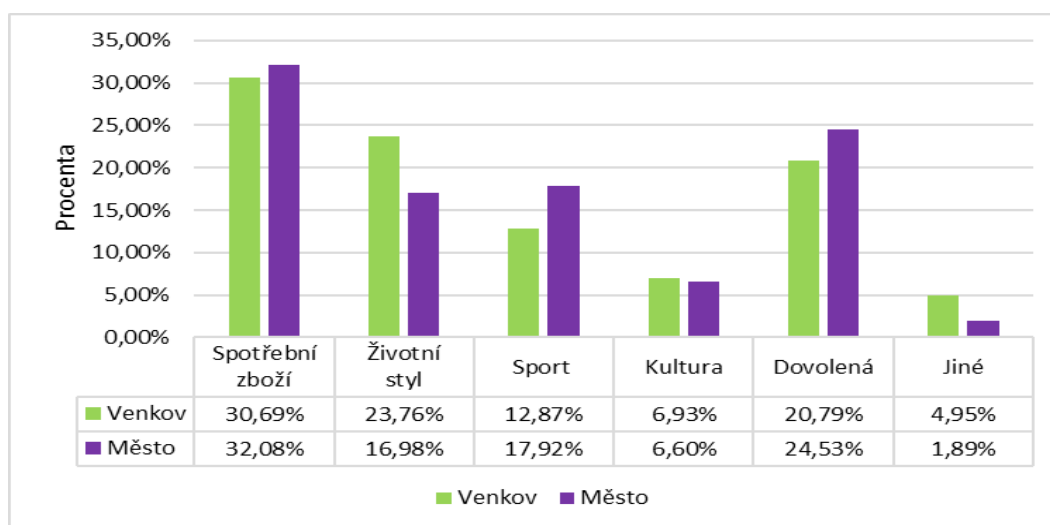

Zdroj: vlastní výzkum

Z tohoto pohledu můžeme městské rodiny vnímat jako modernější – v domácnostech je více počítačů, rodiny sportují, navštěvují kulturní akce, sledují média. Je otázkou, avšak přesahující tuto práci, zda lze považovat za vhodné, aby média hrála v rodinách významnou roli. Svědčí to však mnohé o hodnotách, které tyto rodiny mají.

Z dosavadních výsledků taktéž vyplývá, že rodiny městské se často nacházejí oproti rodinám venkovským v lepší ekonomické situaci. To má vliv na to, jak je možné s finančními prostředky v rámci rodiny nakládat.

Graf 63 Do čeho rodiny kromě nezbytných výdajů nejvíce investují

Zdroj: vlastní výzkum

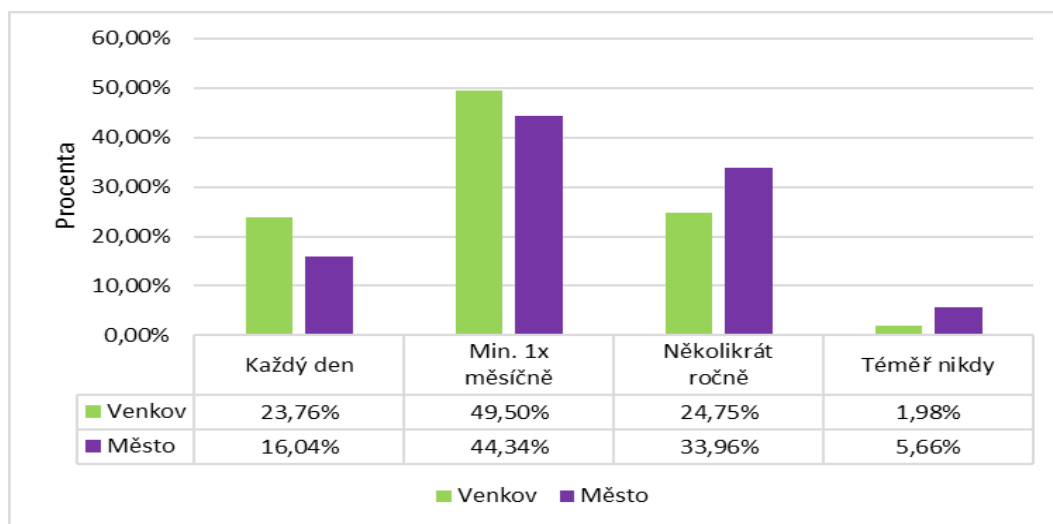
V souladu s tím, jak respondenti žijí, také utrácejí své finance. Již bylo uváděno,

že městské rodiny častěji během roku jezdí na dovolenou, více navštěvují kulturní a sportovní akce. Pro rodiny venkovské je důležitý kontakt s blízkými osobami, ekologie a zdraví. Výsledky zjištěné u této otázky z dosavadními daty korespondují.

Nejčastěji respondenti z obou skupin uváděli, že kromě výdajů nezbytných na provoz domácnosti vynakládají finanční prostředky na spotřební zboží (odpověď uvedlo 31, tj. 30,69 % respondentů žijících na venkově a 34, tj. 32,08 % respondentů žijících ve městě). Jako druhou kategorii uváděli respondenti z venkova „životní styl“ (tj. např. zdravé potraviny, potravinové doplňky apod.) – odpověď zvolilo 24, tj. 23,76 % těchto respondentů, zatímco jako druhou nejčastější kategorii uváděli respondenti z města dovolenou (tuto možnost zvolilo 26, tj. 24,53 % těchto respondentů).

I bez ohledu na ekonomickou situaci rodin lze však žít společenským životem, byť pochopitelně i v tomto ohledu hrají finance značnou roli. Kontakty respondentů žijících na venkově s rodinnými přáteli jsou oproti kontaktům respondentů žijících ve městě častější. Každý den se s rodinnými přáteli setkává 24, tj. 23,76 % respondentů žijících na venkově a pouze 17, tj. 16,04 % respondentů žijících ve městě. Téměř nikdy se s rodinnými přáteli neseťkávají pouze 2 (tj. 1,98 %) respondenti žijící na venkově a 6 (tj. 5,66 %) respondentů žijících ve městě.

Graf 64 Kontakt rodin s rodinnými přáteli

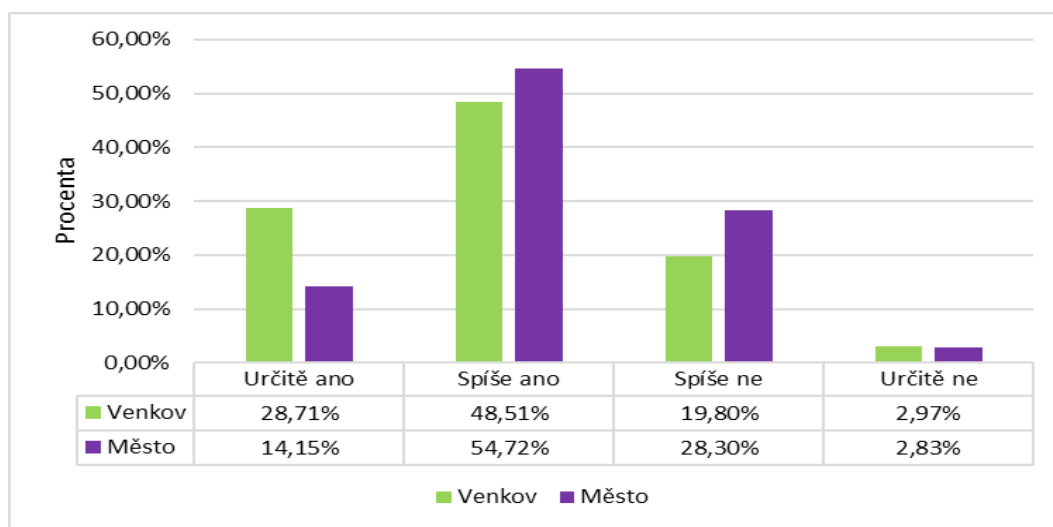
Zdroj: vlastní výzkum

Tyto výsledky jsou v souladu s tím, co bylo uváděno v teoretické části práce. Městské rodiny bývají často velmi izolované, mnohdy lidé neznají ani své sousedy žijící

ve stejném domě. Oproti tomu lidé na vesnici se více znají, více se navštěvují a více si vypomáhají. Mnohdy je to patrně i nutností, např. vzhledem k uváděnému dojíždění – sousedka tak může ženě vyzvednout dítě z mateřské školy, zatímco žena např. jede zavést dítě do zájmového kroužku ve městě.

V teoretické části jsem uváděl, že venkovský život se zejména v minulosti vyznačoval větší pospolitostí v rámci širšího společenství. V grafu č. 29 jsou uvedeny odpovědi respondentů na otázku, zda dobře znají rodiče kamarádů svých dětí.

Graf 65 Poznání rodičů kamarádů dětí

Zdroj: vlastní výzkum

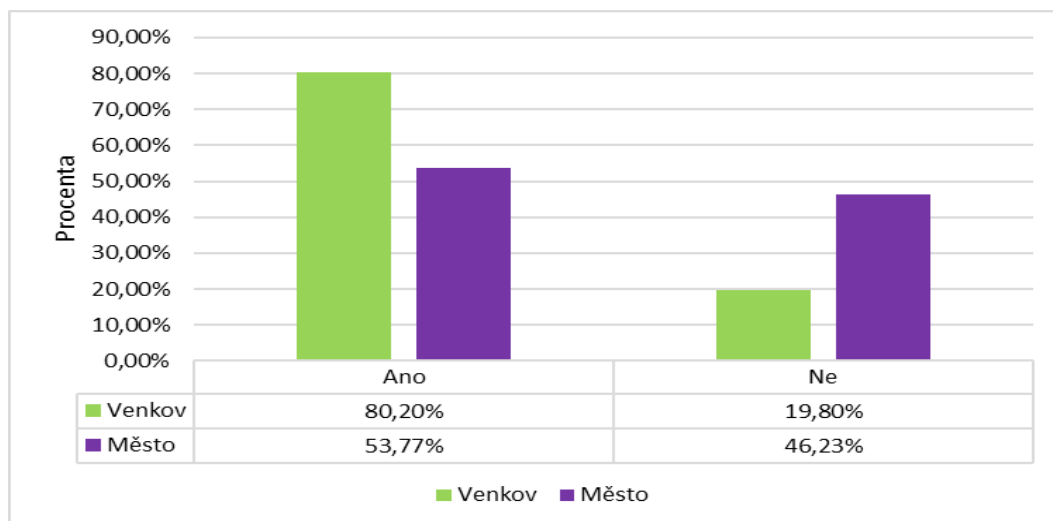
Většina respondentů žijících ve městě zvolila odpověď „spíše ano“ (jednalo se o 58, tj. 54,72 % těchto respondentů), zatímco oproti respondentům z města respondenti z vesnice tuto odpověď volili méně často, i když byla v této skupině respondentů nejčastější (uvedlo ji 49, tj. 48,51 % osob z této skupiny), zároveň však respondenti z venkova častěji než respondenti z města uváděli, že „určitě“ znají dobře rodiče kamarádů svých dětí (tuto variantu zvolilo 29, tj. 28,71 % respondentů z venkova a pouze 15, tj. 14,15 % respondentů z města).

Odpovědi na tuto otázku opět dokládají, že společenské vztahy na venkově jsou intenzivnější, více jsou respondenty rozvíjeny. U této otázky jsem neočekával jiný výsledek – rodiče se většinou znají s ostatními rodiči dětí, které navštěvují společně jednu třídu, školu. Ve městech je běžné, že do třídy chodí děti z různých částí města a rodiče těchto dětí se tak setkávají pouze např. na třídních schůzkách či školních akcích.

Na vesnici mají rodiče dětí více příležitostí se potkávat, a to v běžných situacích, jako je nákup v obchodě či rodinná procházka.

Zajímalo mne také, zda respondenti znají dobře většinu svých sousedů.

Graf 66 Dobrý kontakt s většinou sousedů

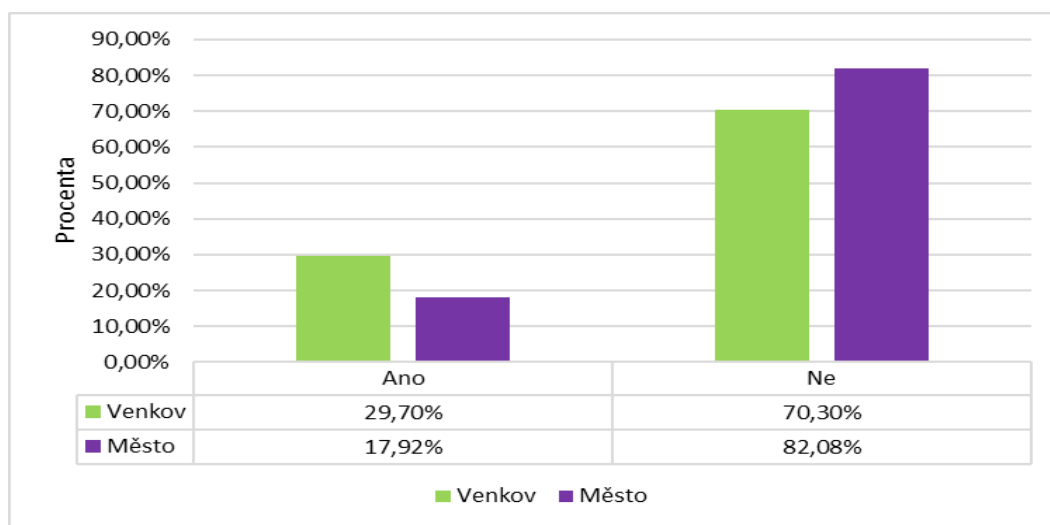
Zdroj: vlastní výzkum

Dosavadní zjištění jsou v souladu i s výsledky na tuto otázku. Jak je z grafu patrné, většina respondentů z obou skupin zná dobře většinu svých sousedů, avšak respondenti z venkova takto odpovídali častěji (odpověď „ano“ zvolilo 81, tj. 80,20 % respondentů žijících na venkově a 57, tj. 53,77 % respondentů žijících ve městě).

Město je pro své obyvatele více anonymní a mnohdy se lidé záměrně, právě kvůli této anonymitě, do města stěhují. Rozvíjení susedských vztahů, zejména na sídlištích, bývá spíše výjimečné.

Poměrně novým trendem, a to bez ohledu na to, kde lidé žijí, je zapojování se občanů do místní samosprávy. Z dotazníkového šetření vyplývá, že většina respondentů z obou skupin se neúčastní veřejného života v místě svého bydliště. 87, tj. 82,08 % respondentů žijících ve městě a 71, tj. 70,30 % respondentů žijících na venkově odpověděla „ne“.

Graf 67 Účast v místní samosprávě či zlepšení života v místě bydliště

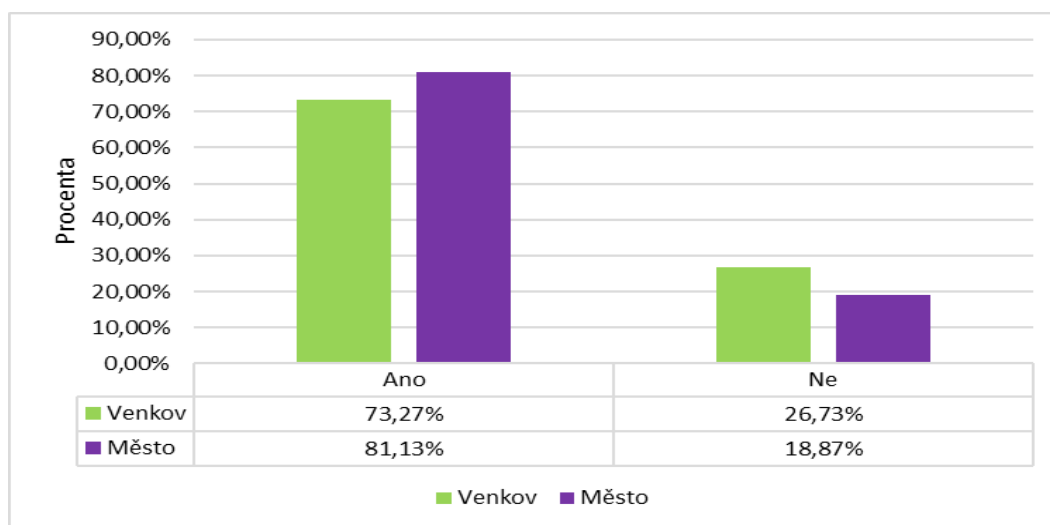

Zdroj: vlastní výzkum

Na zlepšení života v místě svého bydliště, ať již členstvím v občanském sdružení nebo členstvím v místní samosprávě, se podílí pouze 19, tj. 17,92 % respondentů žijících ve městě a 30, tj. 29,70 % respondentů žijících na venkově.

U této otázky jsem očekával, že respondenti z venkova budou častěji odpovídat „ano“. Patrně se tedy dnešní venkov liší od toho, jaké poměry v něm panovaly dříve. Zde můžeme uvažovat o společenských proměnách jak venkova, tak i města. Lidé na venkově se méně angažují ve správě obce, a naopak lidé ve městě mívají častěji zájem zapojit se do místního dění.

Graf 68 Účast na akcích pořádaných školou, kterou navštěvují děti respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

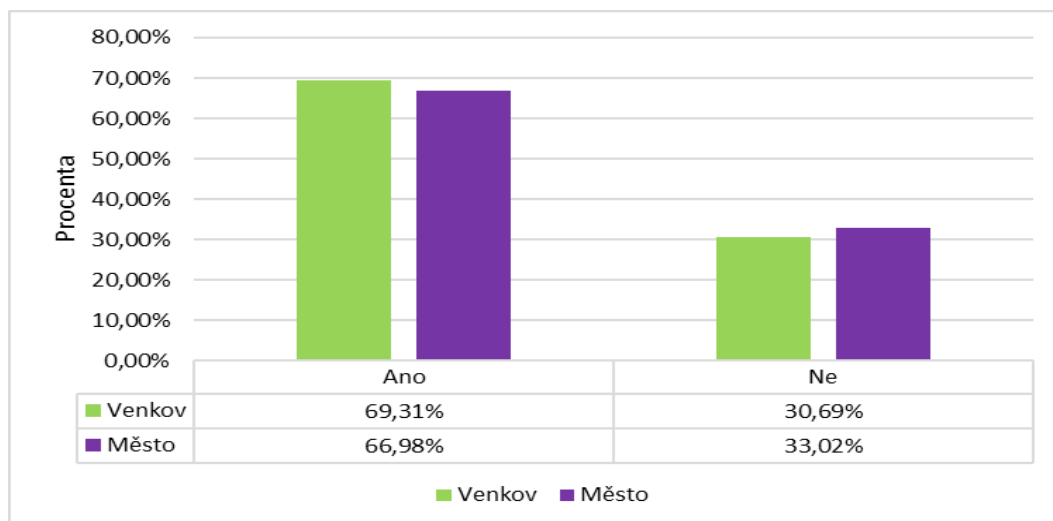
Za pozitivní lze považovat zjištění, že většina respondentů se zúčastňuje akcí, která pořádá škola, již navštěvují jejich děti. (odpověď „ano“ uvedlo 74, tj. 73,27 % respondentů z venkova a 86, tj. 81,13 % respondentů z města).

Zajímavé je též, že odpověď „ano“ volili častěji rodiče z města. Je možné, že tím, jak se rodiče na venkově častěji setkávají s ostatními rodiči či učiteli, nenavštěvují tyto akce, které mají do určité míry i společenský charakter. Může to však být dáno i tím, že rodiče z venkova jsou časově více omezení (již zmíněným dojížděním) a ne vždy tak mohou svůj čas organizovat dle toho, čemu by se chtěli věnovat. Tím, jak rodiče z města naopak méně znají rodiče spolužáků svých dětí, mohou tito tedy více využívat návštěv daných akcí též jako možnosti lépe poznat ostatní děti a jejich rodiče.

Podobně jako se respondenti zúčastňují akcí pořádaných školou, kterou navštěvují jejich děti, výzkumem bylo též zjištěno, že se respondenti většinou pravidelně zúčastňují akcí, které jsou pořádány v nejbližším okolí a které navštěvují i jejich známí.

Odpovědi respondentů na tuto otázku byly u obou skupin byly téměř shodné. Většina respondentů z obou skupin uvedla, že se pravidelně zúčastňuje místních akcí, na kterých se setkávají s osobami blízkými (odpověď „ano“ zvolilo 70, tj. 69,31 % respondentů žijících na venkově a 71, tj. 66,98 % respondentů žijících ve městě).

Graf 69 Účast na akcích v okolí, na kterých jsou i známí respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z těchto výsledků je tedy zřejmé, že bez ohledu na to, kde respondenti žijí, většina z nich má zájem o dění ve svém okolí. Pro obě skupiny respondentů je důležitý

společenský kontakt a také to, aby k pěstování mezilidských vztahů vedli tito respondenti i své děti.

Vyhodnocení hypotéz

Jak již bylo uváděno, v rámci výzkumu byly formulovány čtyři hypotézy. Ke každé z těchto hypotéz se vtažovala jedna otázka v dotazníku. Hypotézy byly ověřovány pomocí chí-kvadrátu.

V **hypotéze č. 1** jsem předpokládal, že respondenti z rodin žijících ve městě častěji než respondenti z rodin žijících na venkově pracují o víkendu.

Pro ověření této hypotézy jsem porovnal odpovědi respondentů z obou skupin (tj. respondentů žijících na venkově a respondentů žijících ve městě) na otázku č. 2. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka 1 Hypotéza č. 1

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Venkov	40 (49,28)	61 (51,72)	101
Město	61 (51,72)	45 (54,28)	106
Celkem	101	106	207

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 6,664$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 6,664 je větší než kritická hodnota. Z tohoto důvodu jsem zamítl nulovou hypotézu (tj. že mezi těmito proměnnými není vztah) a přijal jsem hypotézu alternativní.

Na základě ověření hypotézy č. 1 pomocí chí-kvadrátu lze tvrdit, že respondenti žijící ve městě častěji než respondenti žijící na venkově pracují i o víkendu (tj. místo bydliště má vliv na to, kolik času dotyčný věnuje této své práci i během víkendových dnů).

Ve **druhé hypotéze** jsem předpokládal, že děti z rodin žijících ve městě častěji než děti z rodin žijících na venkově navštěvují již od malička zájmové kroužky. Při ověřování této hypotézy byly porovnávány odpovědi obou skupin respondentů

na otázku č. 19. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 2.

Tabulka 2 Hypotéza č. 2

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Venkov	63 (76,6)	38 (24,4)	101
Město	94 (80,4)	12 (25,6)	106
Celkem	157	50	207

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 19,52$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 19,52 je větší než kritická hodnota. Formulovaná hypotéza tedy byla potvrzena.

Na základě ověření hypotézy č. 2 pomocí chí-kvadrátu lze tvrdit, že děti z rodin žijících ve městě častěji než děti z rodin žijících na venkově navštěvují odmalička zájmové kroužky (tj. bydliště má vliv na to, od jakého věku jsou rozvíjeny zájmy dětí).

Ve **třetí hypotéze** jsem předpokládal, že v městských rodinách je častěji věnována velká pozornost médiím (zejména televizi a internetu) než je tomu v rodinách venkovských. K hypotéze se vztahovala v dotazníku otázka č. 24. Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Tabulka 3 Hypotéza č. 3

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Venkov	45 (51,23)	56 (49,77)	101
Město	60 (53,77)	46 (52,23)	106
Celkem	105	102	207

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 3,002$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 3,002 je menší než kritická hodnota. Hypotéza č. 3 tedy byla zamítnuta.

Na základě ověření hypotézy č. 3 pomocí chí-kvadrátu lze tvrdit, že rodiny venkovské a městské věnují stejně často velký prostor médiím (zejména televizi a internetu), tj. nebyla zjištěna závislost mezi místem bydliště a tím, jak velký prostor rodiny věnují médiím (zejména televizi a internetu).

V rámci **čtvrté hypotézy** jsem předpokládal, že venkovské rodiny častěji než rodiny městské dobře znají své sousedy. Při ověřování této hypotézy jsem vycházel ze zjištěných výsledků vztahujících se k otázce č. 28. Analýza těchto výsledků pomocí chí-kvadrátu je znázorněna v tabulce č. 4.

Tabulka 4 Hypotéza č. 4

Respondenti	ANO	NE	Celkem
	Skutečná (očekávaná) četnost	Skutečná (očekávaná) četnost	
Venkov	81 (67,33)	20 (33,67)	101
Město	57 (70,67)	49 (35,33)	106
Celkem	138	69	207

Zdroj: vlastní výzkum

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 16,259$. Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria 16,259 je větší než kritická hodnota. Hypotéza tedy byla potvrzena.

Na základě ověření hypotézy č. 4 pomocí chí-kvadrátu lze tvrdit, že rodiny venkovské častěji než rodiny městské dobře znají své sousedy, tj. byla prokázána závislost mezi místem bydliště (venkov versus město) a užším kontaktem rodin s jejich sousedy.

5 Diskuse

Před započítáním realizace výzkumu byly formulovány čtyři výzkumné otázky. V **první výzkumné otázce** bylo zjišťováno, jaký je životní styl rodin žijících na venkově a ve městě. K této výzkumné otázce se vztahovaly v dotazníku položky č. 1-13.

Ze zjištěných dat vyplývá, že respondenti z venkovských rodin cestují delší dobu do svého zaměstnání (34,65 % respondentů žijících na venkově dojíždí do zaměstnání 30-60 minut, zatímco stejně dlouho dojíždí do zaměstnání pouze 7,55 % respondentů z města. Navíc 36,79 % respondentů z města nedojíždí do zaměstnání vůbec, ale totéž uvedlo jen 10,89 % respondentů žijících na venkově), avšak oproti respondentům z rodin městských respondenti z venkovských rodin méně často pracují i během víkendu (o víkendu pracuje 57,55 % respondentů žijících ve městě, ale pouze 39,60 % respondentů žijících na venkově). Závislost práce o víkendu na místě bydliště byla ověřována pomocí chí-kvadrátu. Mezi těmito proměnnými byla zjištěna statistická významnost, tedy bylo prokázáno, že respondenti z města častěji než respondenti z venkova pracují o víkendu.

Jak uvádí Hladiš,⁸⁹ **dojíždění za prací**, ale i vzděláním či zábavou, představuje jednu z hlavních nevýhod života na venkově. Velmi často není ve vesnicích dobře zajištěna veřejná hromadná doprava, a tak jsou obyvatelé vesnic nuceni vlastnit automobil, kterým jezdí do zaměstnání, ale např. i vozí děti do školy či do zájmových kroužků.

Práce o víkendu však pochopitelně také představuje nevýhodu, a především zátěž pro organismus. Dle Čeledové, Čeveli⁹⁰ by měl každý jedinec nalézt optimální rovnováhu mezi časem věnovaný práci a volným časem. Je důležité respektovat životní rytmy. Zároveň dle autorů platí, že nestačí pouze nepracovat, ale volný čas optimálně naplnit tak, aby skutečně přinášel odpočinek. Autoři doporučují, aby lidé trávili volný čas aktivně.

Naplnění volného času prací nepovažují za vhodné. Je otázkou, proč takto respondenti žijící ve městě činí. Pro některé z nich je to možná nutnost, neboť jejich náplň práce zahrnuje i práci o víkendu. Ať už jsou však důvody jakékoliv, lze předpokládat, že tito lidé tráví mnohem méně času s rodinou. Jako určitou kompenzaci této skutečnosti lze vnímat zjištění, že respondenti žijící ve městě oproti respondentům žijícím na venkově častěji jezdí jako celá rodina na dovolenou. Více než 1x ročně jezdí na rodinnou dovolenou 24,75 % respondentů žijících na venkově, zatímco z respondentů žijících ve městě takto

⁸⁹ HLADIŠ, Lubomír. *Žije se lépe ve městě nebo na vesnici?* [online]

⁹⁰ ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELE, Rostislav. *Výchova ke zdraví: vybrané kapitoly*, s. 64.

činí 38,68 % respondentů.

Respondenti z městských rodin častěji uváděli, že se volnočasovým aktivitám věnují všichni členové rodiny (toto uvedlo 63,38 % respondentů z města a jen 40,59 % respondentů z venkova). Respondenti z venkova naopak častěji uváděli, že se volnočasovým aktivitám věnují pouze děti (toto uvedlo 43,56 % respondentů z venkova a 23,58 % respondentů z města). To může souviset pravděpodobně s tím, že městské rodiny z našeho výzkumu mají častěji nadprůměrné měsíční příjmy, a tedy si mohou dovolit financovat volnočasové aktivity pro všechny své členy.

Respondenti dbají na to, aby společně jako rodina večeřeli, o víkendu společně obědvali a též se schází pravidelně nebo alespoň jednou měsíčně jako rodina u volnočasových aktivit. Rozdíl byl zjištěn v tom, jaké **volnočasové aktivity** venkovské a městské rodiny preferují: městské rodiny nejčastěji sportují, zatímco venkovské rodiny navštěvují rodinu či přátele. Důvody, proč tomu tak je, mohou být různé. Podle průzkumu Poštovní spořitelny,⁹¹ realizovaného v roce 2015, sportují lidé na venkově a ve městě stejnou měrou. Dle Hladiše⁹² však mají lidé ve městě více příležitostí ke sportování. K tomuto názoru se přikláním. Sportovní centra jsou v městech hojně rozšířena, ve vesnicích jich bývá méně. Pochopitelně sportovat se dá i v přírodě. Zdá se však, že pokud respondenti z venkova volí, jak svůj čas trávit, před sportovní aktivitou dávají přednost času stráveném se svými blízkými, tedy patrně významnou roli hrají i hodnoty respondentů. Důležitý však bude patrně i aspekt finanční, neboť v otázce, zda respondenti navštěvují kulturní akce alespoň jednou měsíčně, uváděli respondenti z venkova častěji než respondenti z města, že jednou měsíčně navštěvují kulturní akce pouze děti (podobné údaje, jak jsem uváděl, byly zjištěny i u volnočasových aktivit).

Městské rodiny, které se zúčastnily tohoto výzkumu, jsou vybaveny větším počtem počítačů. Vlastní pokoj mají častěji děti žijící na venkově, avšak rozdíl mezi venkovskými a městskými rodinami byl jen velmi malý (4,37 %). Co se týče zajišťování chodu domácnosti, ve venkovských rodinách se častěji na domácích pracích podílejí především ženy, v městských rodinách mají častěji než v rodinách venkovských rozděleny domácí práce přibližně stejným dílem mezi sebou muž a žena. „Paní na výpomoc v domácnosti“ většinou nemají ani venkovské, ani městské rodiny (pokud tuto službu rodiny využívají, jedná se pouze o rodiny městské a tuto skutečnost uvedlo pouze 4,72 % respondentů

⁹¹ ČT24. *Rozdíly mezi životem ve městě a na venkově? Menší než se zdá.* [online]

⁹² HLADIŠ, Lubomír. *Žije se lépe ve městě nebo na vesnici?* [online]

z města).

Odpovím-li na první výzkumnou otázku, mohu konstatovat, že rozdíly mezi venkovskými a městskými rodinami, které se zúčastnily výzkumu, a to rozdíly v oblasti životního stylu, nejsou výrazné, přesto však existují. Respondenti žijící ve městech častěji pracují i o víkendu. Volnočasovým aktivitám se častěji věnují v městských rodinách všichni členové rodiny a nejčastěji se jedná o aktivity sportovní, zatímco venkovské rodiny tráví svůj volný čas především návštěvou rodinných příslušníků či přátel. Péči o domácnost si zajišťují rodiny samy, nevyužívají pomoc zvenčí např. formou placené služby, avšak v rodinách venkovských častěji péči o domácnost zastávají ženy.

Ve **druhé výzkumné otázce**, k níž se v dotazníku vztahovaly položky č. 14-20, jsem zjišťoval, jaká je **výchova** dětí ve venkovských a městských rodinách.

Nejčastěji se ve výchově respondentů z obou skupin vyskytuje demokratický výchovný styl. Na výchově se podílejí v rodinách venkovských i městských nejčastěji otec i matka, avšak častěji v rodinách venkovských než městských výchovu dětí zajišťuje především otec (tuto odpověď uvedlo 8,91 % respondentů žijících na venkově, ale pouze 0,94 % respondentů žijících ve městě). Toto zjištění považují za překvapující.

Může být zapříčiněno skutečností, že vlivem vyšší zaměstnanosti žen zůstává v poslední době stále více mužů v domácnosti, v níž přebírají roli ženy, tedy i co se týče výchovy dětí. Mají také větší zájem, než tomu bylo v minulosti, podílet se na výchově svých dětí. Velkou roli však také hraje finanční stránka rodiny – ženy neznízdka mají vyšší plat, než mají muži. V Česku narůstá počet mužů, kteří odcházejí na mateřskou dovolenou. V prvním čtvrtletí roku 2015 bylo takových mužů v Česku 179, což je o 36 % více, než tomu bylo v roce 2014.⁹³

Děti respondentů žijících ve městě mají v ranějším věku častěji přístup na počítač, aktivitami na počítači však tráví méně času než děti z venkova. Ve venkovských i městských rodinách je dostatek prostoru sdělit si vzájemně, co každý člen rodiny prožil. Rozdíl byl zjištěn u navštěvování zájmových kroužků dětmi – odmalička navštěvují zájmové kroužky častěji děti městské (takto odpovědělo 88,68 % respondentů žijících ve městě, ale pouze 62,38 % respondentů žijících na venkově). Výsledky týkající se této oblasti, tj. navštěvování zájmových kroužků dětmi od útlého věku („odmalička“), byly

⁹³ BENEŠOVÁ, Petra. *Muži, kteří čerpají takzvanou mateřskou, v Česku přibylo*. [online]

ověřovány pomocí chí-kvadrátu. Potvrzena byla předem stanovená hypotéza, tj. bylo potvrzeno, že děti z městských rodin častěji než děti z venkovských rodin navštěvují zájmové kroužky odmalička.

Co se týče podpory **kontaktů dětí se svými prarodiči**, z výzkumu vyplývá, že děti z venkovských i městských rodin se se svými prarodiči stýkají často. Frekvence tohoto styku je u venkovských rodin nejčastěji několikrát do týdne (takto odpovědělo 46,53 % respondentů žijících na venkově), což platí i pro rodiny městské, ale v nižší míře (jednalo se o 40,57 % těchto respondentů); městské rodiny téměř shodně (ve 39,62 %) uváděly, že tento kontakt probíhá nikoliv několikrát do týdne, ale spíše jen několikrát do měsíce.

Při zodpovězení druhé výzkumné otázky lze konstatovat, že výchova v rodinách městských a venkovských, které se zúčastnily tohoto výzkumu, se příliš neliší. Děti respondentů žijících ve městě se dříve seznamují s počítačem, dříve také začínají navštěvovat zájmové kroužky, avšak rozdíly mezi rodinami venkovskými a městskými v těchto aspektech nebyly výrazné.

Ve **třetí výzkumné otázce**, ke které se v dotazníku vztahovaly položky č. 21-25, bylo zjišťováno, jaké hodnoty jsou důležité pro rodiny venkovské a městské.

Za překvapivé považují zjištění, že nejčastěji respondenti z obou skupin uváděli, že ani jeden z rodičů nebuduje svoji profesní kariéru. Druhou nejčastější odpovědí u respondentů žijících ve městě bylo, že kariéru budují muž i žena, zatímco druhou nejčastější odpovědí u respondentů žijících na venkově bylo, že kariéru buduje muž. Zároveň respondenti z venkova častěji než respondenti z města uváděli, že kariéru buduje žena (tuto odpověď zvolilo 13,86 % respondentů z venkova, ale jen 8,49 % respondentů z města). To může potvrzovat výše uvedenou domněnku, že muži na venkově mají častěji hlavní roli ve výchově svých dětí oproti mužům z města, a to kvůli tomu, že žena přináší domů více financí než muž, tj. nejsou živiteli rodiny.

Nejdůležitější je pro většinu respondentů, bez ohledu na to, kde bydlí, **rodina**. Co se týče dalších uváděných hodnot, opět nebyly zjištěny výrazné rozdíly. Pro rodiny žijící na venkově je důležitější více než pro rodiny žijící ve městě práce, zdraví, ekologie, víra, avšak tyto rozdíly byly zanedbatelné (činily necelá 3 %). Pro městské rodiny oproti rodinám venkovským je důležitá úcta k druhým, ale také čas věnovaný sportu a ostatním zájmovým aktivitám (opět se však jednalo o zanedbatelné rozdíly).

Víru zmínili pouze 2 respondenti žijící ve městě a 7 respondentů žijících na venkově.

Podle Českého statistického úřadu⁹⁴ tradičně žije více věřících na venkově. Z rozhovoru se sociálním ekologem a členem Spolku pro obnovu venkova Bohuslavem Blažkem vyplývá, že např. návštěva kostela se na venkově a ve městě liší. Když vejde venkovský člověk do místních kostela, okamžitě dle autora ví, kdo na mši zavítal, a kdo nikoliv. Po skončení mše spolu často mnozí občané vesnice zůstávají v družném rozhovoru, návštěva mše se stává pro mnoho venkovských věřících společenskou událostí. Zatímco venkovský člověk se návštěvou mše dozví, co podstatného se v obci událo, městský člověk většinu osob v kostele nezná, neví, kde tito věřící bydlí, hovoří po mši nebo před ní jen s těmi, které zná. Dle Blažka se návštěva kostela městskými věřícími podobá spíše návštěvě divadla či vernisáže.⁹⁵

Média, zejména televize a internet, vstupují do života venkovských a městských rodin, které se zúčastnily tohoto výzkumu, odlišným způsobem. Velký prostor ve svých rodinných životech jim dávají častěji rodiny městské než venkovské (i toto zjištění bylo ověřováno pomocí chí-kvadrátu, avšak nebyla prokázána statisticky významná závislost). Finanční prostředky rodiny z města i rodiny z venkova nejčastěji vynakládají kromě běžných výdajů na nákup spotřebního zboží, avšak jako další kategorie byla u rodin z venkova zmiňována oblast zdravého životního stylu (tj. nákup zdravých, kvalitních potravin, potravinových doplňků apod.), zatímco u rodin z města oblast sportu.

Z analýzy výsledků vztahujících se k třetí výzkumné otázce vyplývá, že mezi některými venkovskými a městskými rodinami, které se zúčastnily tohoto výzkumu, existují rozdíly v oblasti profesní, konkrétně co se týká budování kariéry. Většinou ji dle sdělení respondentů nebuduje ani jedna osoba z rodičovského páru, ale rodiny venkovské oproti rodinám městským častěji uváděly, že v rodině buduje kariéru muž, případně žena, zatímco u rodin městských se můžeme častěji setkat s tzv. dvoukariérním partnerstvím. Byť pro oba typy rodin je nejdůležitější rodina, rodiny ve městě navíc častěji uznávají jako důležité životní hodnoty ty aspekty života, které souvisejí s prací, zdravím či ekologií, zatímco pro rodiny městské jsou důležité hodnoty úcta k druhým, ale i úcta k sobě ve smyslu rozvíjení svých zájmů, včetně sportu. Na tyto oblasti respondenti také vynakládají finanční prostředky. V městských rodinách častěji než v rodinách venkovských mají média velký prostor (pomocí chí-kvadrátu však nebyla prokázána závislost mezi místem bydliště a tomu, jaký prostor je v rodinách médiím věnován).

⁹⁴ ČSÚ. *Základní charakteristiky vybraných církví k 26.3.2011* [online]

⁹⁵ PLAČEK, Štěpán. *Česká vesnice po náboženské stránce (rozhovor s B. Blažkem)*. [online]

Ve **čtvrté výzkumné otázce** jsem se ptal, jak jsou venkovské a městské rodiny začleněny do širšího společenství. K výzkumné otázce se vztahovaly dotazníkové položky č. 26-31.

Respondenti z venkova se častěji stýkají se svými přáteli (minimálně jednou měsíčně se s nimi stýká 73,27 % respondentů žijících na venkově, ale pouze 60,38 % respondentů žijících ve městě). Toto zjištění koresponduje s již uvedenými dalšími výsledky. Na venkově lidé tráví svůj volný čas především kontaktem se svými blízkými, zatímco respondenti z města se více věnují svým vlastním zálibám (např. sportu či kultuře), případně častěji o víkendu pracují, přičemž právě víkendový čas bývá většinou dobou, kdy mají lidé čas se sejt, neboť nejsou v práci a mají méně povinností.

Daleko častěji také znají respondenti z venkova rodiče **kamarádů svých dětí** (toto uvedlo, ať již variantou „určitě ano“ či „spíše ano“ 77,23 % respondentů žijících na venkově, a 68,87 % respondentů žijících ve městě. Většinu svých sousedů znají častěji „dobře“ respondenti z venkova (jednalo se o 80,20 % těchto respondentů, zatímco totéž uvedlo jen 53,77 % respondentů z města). Tyto výsledky jsem ověřoval pomocí chí-kvadrátu a byla zjištěna závislost mezi oběma proměnnými.

Většinou se respondenti nezapojují aktivně do činností spojených se zlepšením života v místě bydliště, pokud ano, častěji tak činí respondenti z venkova. Respondenti se však téměř stejně často zúčastňují **společenských událostí v místě bydliště** a také navštěvují akce školy, na které studují jejich děti (konkrétně se jedná o 73,27 % respondentů žijících na venkově a 81,13 % respondentů žijících ve městě, tj. respondenti z města se těchto akcí zúčastňují častěji).

Shrnu-li výsledky vztahující se ke čtvrté výzkumné otázce, dospívám k názoru, že se venkovské a městské rodiny neliší v tom, jak se zapojují do veřejného života v místě svého bydliště. Rozdíl byl zjištěn pouze ve společenském kontaktu s blízkými osobami, resp. svými přáteli a rodiči kamarádů dětí respondentů – tento kontakt je častější u rodin venkovských.

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, v jakých aspektech se od sebe liší venkovská a městská rodina. Na základě analýzy získaných výsledků nebyly zjištěny mezi těmito typy rodiny výraznější rozdíly. V městských i venkovských rodinách představuje nejvyšší uznávanou hodnotu rodina. Rodiny, které se zúčastnily mého výzkumu, dbají na to, aby mezi členy rodiny byl úzký kontakt – v pracovní dny spolu většinou večeří,

ve víkendových dnech obědvají, vždy si najdou prostor k tomu, aby spolu členové rodiny mluvili a sdělili si vše podstatné z uplynulého dne. Rodiny se také společně věnují volnočasovým aktivitám.

V některých aspektech se rodiny venkovské a městské, které se zúčastnily výzkumu, liší, i když, jak bylo uvedeno, tyto rozdíly nejsou výrazné. Lidé žijící ve městě častěji pracují i o víkendu, avšak mohou si dovolit častěji jezdit na společnou dovolenou a taktéž více rozvíjet zájmy svých dětí. Respondenti žijící na vesnici častěji dojíždějí do práce více než 30 minut denně.

Respondenti z tohoto výzkumu většinou nebudují profesní kariéru, pokud ano, v městských rodinách to většinou bývají oba dospělí, kteří se své kariéře věnují, ve venkovských rodinách to bývá pouze jeden z rodičovského páru (s modelem, kdy kariéru v rodině buduje žena, se setkáme častěji v rodinách venkovských a taktéž se v rodinách venkovských častěji výlučně podílí na výchově dětí muž).

Ve venkovských rodinách je oproti rodinám městským kladen větší důraz na mezilidské vztahy, resp. kontakt s blízkými osobami, ať již se jedná o frekvenci styku dětí se svými prarodiči, nebo trávení volného času především s přáteli či intenzivnější kontakt respondentů se svými sousedy nebo rodiči kamarádů dětí respondentů.

Do života městských rodin naopak intenzivněji vstupují moderní technologie. Tyto rodiny věnují častěji než rodiny venkovské velký prostor médiím, častěji mají děti z městských rodin přístup na počítač, v rodinách je více počítačů (avšak na počítači tráví více času děti z rodin venkovských).

Do veřejného života v místě bydliště se respondenti většinou nezapojují, pokud ano, častěji tak činí respondenti žijící na venkově.

7 Závěr

Často se hovoří o tom, že s tím, jak se proměňuje společnost, proměňuje se i rodina v ní. Vědecký pokrok se dotýká všech rodin, bez ohledu na to, zda žijí na venkově či ve městě. Ve vyspělých zemích je pozorován trend stěhování se rodin s dětmi z města na venkov. Důvody, proč tomu tak je, jsou různé. Na venkově lze žít v bližším kontaktu s přírodou, traduje se, že i vztahy na venkově oproti vztahům vytvářených ve městě jsou vřelejší a kvalitnější. Venkov však již není takový, jak jej idylicky na svých obrázcích vykresloval Josef Lada. Rodiny žijící na venkově často dnes již nechovají domácí zvířata, i když i k tomuto životnímu stylu se dnešní rodiny více vrací. I na venkově žijí lidé „na síti“ a mají k dispozici všechno moderní vybavení, jako je tomu ve městě. Nabízí se tedy otázka, v čem a zda vůbec se venkovské a městské rodiny liší. Této problematice jsem se věnoval v diplomové práci.

V teoretické části práce je podán přehled poznatků vztahujících se k danému tématu. V úvodu se zabývám rodinou a jejím významem a funkcí v minulosti, ale i v době současné. Definuji hlavní pojmy, jakými jsou město a venkov a též městská a venkovská rodina. Detailněji popisuji vývoj rodiny v historickém kontextu a popisuji též její hlavní atributy. Pozornost je věnována také dopadu technického pokroku a změnám ve společnosti na rodinu a rodinný život.

V empirické části je popsán realizovaný kvantitativní výzkum. Výzkumný soubor tvořilo 207 osob, konkrétně 101 respondentů žijících na venkově a 106 respondentů žijících ve městě. Hlavní metodou výzkumu byl dotazník. Získaná data byla zpracována pomocí základních statistických metod, čtyři formulované hypotézy byly ověřovány pomocí chí-kvadrátu. Tři ze čtyř hypotéz byly potvrzeny (tj. výzkumem bylo zjištěno, že respondenti z městských rodin častěji než respondenti z venkovských rodin pracují i během víkendových dní, děti z městských rodin častěji než děti z rodin venkovských navštěvují od malička zájmové kroužky a respondenti z venkovských rodin častěji než respondenti z rodin městských dobře znají své sousedy).

Na základě analýzy získaných výsledků nebyly zjištěny výrazné rozdíly mezi venkovskými a městskými rodinami. Jak pro respondenty žijící ve městě, tak i pro respondenty žijící na venkově je důležitá rodina, společně strávený čas (ať již během dovolené, nebo volnočasových aktivit či společného stravování a pravidelné společné konverzace), rozvíjení zájmů a schopností dětí.

Ve venkovských rodinách je kladen větší důraz na společenský kontakt. Děti z venkovských rodin se častěji vídají se svými prarodiči, volný čas tráví venkovské rodiny především návštěvou širší rodiny či přátel, zatímco městské rodiny se věnují svým zájmům, zejména sportování.

Respondenti z městských rodin častěji uváděli, že jejich měsíční příjem je nadprůměrný a méně často než respondenti z rodin venkovských také uváděli, že je jejich měsíční příjem podprůměrný. Lze předpokládat, že tato skutečnost má vliv na to, že městské rodiny častěji jezdí na více než jednu rodinnou dovolenou, volnočasovým aktivitám se častěji než v rodinách venkovských věnují všichni členové rodiny, městské rodiny jsou vybaveny větším počtem počítačů. Městské rodiny také častěji věnují velký prostor médiím, avšak statisticky spojitost této skutečnosti s místem bydliště prokázána nebyla.

Většinou se respondenti zapojení do výzkumu nevěnují budování kariéry, pokud tak činí, v městských rodinách budují kariéru častěji oba rodiče, zatímco v rodinách venkovských je to jen jeden rodič (nejčastěji muž, ale kariéru výlučně buduje v rodinách venkovských častěji než v rodinách městských také žena a zároveň bylo zjištěno, že ve venkovských rodinách se častěji než v rodinách městských vyskytuje v roli hlavní osoby mající na starost výchovu dětí muž, nikoliv žena). Děti jsou v obou typech rodin vychovávány demokraticky.

Jsem si vědom limitů mého výzkumu (malý výzkumný soubor, který byl tvořen pouze rodinami s dětmi, měření závislosti u zkoumaných jevů pouze u vybraných položek dotazníku, k některým zkoumaným oblastem mohly být formulovány další otázky umožňující zkoumaný jev sledovat ve větší šíři). Přesto se domnívám, že tento realizovaný výzkum přináší cenné a zajímavé poznatky.

I když se hovoří o tom, že se rodiny mění, existuje jen malé množství výzkumů, které by se zabývaly tím, jaké rodiny, ať již městské či venkovské, jsou. Jsem toho názoru, že rozdíly mezi těmito typy rodin existují, což bylo prokázáno i tímto výzkumem, a bezesporu by bylo vhodné věnovat na společenské, ale i politické úrovni pozornost tomu, na jaké oblasti se v rozvoji rodin zaměřit, a to i se zřetelem k tomu, zda se jedná o rodinu venkovskou či městskou. Venkovské rodiny udržují intenzivnější kontakt se svým společenským okolím, zatímco městské rodiny kladou častěji důraz na rozvoj individuálních schopností a zájmů. Nabízí se otázka, jak tyto rozdíly souvisí

s ekonomickou situací rodiny, a co by tedy případně mohlo být v podpoře rodin změněno tak, aby tyto rodiny, venkovské či městské, mohly žít takovým stylem života, který je jim nejbližší a který si přejí žít.

Tuto práci vnímám tedy také jako podnětný materiál pro navazující výzkum. Vhodné by bylo, jak jsem již uváděl, více se zaměřit na některé aspekty (zejména důvody, které vedou respondenty k určitému typu chování, tj. např. práci o víkendu, preferování vlastních zájmů před kontaktem s širší rodinou, nižší účasti na sportovních aktivitách v rodinách žijících na venkově apod.), a to např. formou kvalitativního výzkumu. Jsem přesvědčen, že problematika rodin žijících na venkově a ve městě vyžaduje větší pozornost, než které je jí doposud věnováno, neboť v rodině se rodí a vyrůstá nový jedinec a dílčí atributy rodiny určují, jaký tento jedinec bude. Rodina je základním elementem státu a stát by se tak měl zajímat o to, jak jednotlivé typy rodin podporovat a přispívat k tomu, aby rodina mohla optimálně plnit především svoji socializační funkci.

Seznam použitých zdrojů

- BÁRTLOVÁ, Sylva a Stanislav MATULAY. *Sociologie zdraví, nemoci a rodiny: Sociológia zdravia, choroby a rodiny*. Martin: Osveta, 2009, 242 s. ISBN 978-80-8063-306-6.
- BLAŽEK, Bohuslav. *Venkov, města, média*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 362 s. ISBN 80-85850-59-1.
- ČELEDOVÁ, Libuše, ČEVELE, Rostislav. *Výchova ke zdraví: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 126 s. ISBN 978-80-247-3213-8.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 4. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2008. 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
- GIBAS, Petr. *Zahrádkové osady: stíny minulosti nebo záblesky budoucnosti?*. 1. vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, Katedra sociální a kulturní ekologie, 2013. 147 s. ISBN 978-80-87398-30-2.
- HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava. *Aktivita jako projekt: diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech českých seniorů a seniorek*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. 170 s. ISBN 978-80-7419-152-7.
- HOFFMANN, František. *České město ve středověku: život a dědictví*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1992. 453 s. ISBN 80-7038-182-5.
- HRUŠKA TVRDÝ, Lubor. *Změny ve struktuře osídlení a jejich dopad na rozvoj měst a regionů: pohled prostorové sociologie s využitím multikriteriálních analýz*. Vyd. 1. Ostrava: Accendo - Centrum pro vědu a výzkum, 2012. 318 s. ISBN 978-80-904810-4-6.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 200 s. ISBN 80-244-1367-1.
- KARP, David et al. *Being Urban: A Sociology of City Life*, s. 93. 3rd ed. Santa Barbara: Praeger, 2015. 338 p. ISBN 978-0-275-95647-9.
- KLUFOVÁ, Renata. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 275 stran. ISBN 978-80-7478-733-1.
- KOLIBOVÁ, Helena. *Kultura aktivního stárnutí na rozcestí*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013. 108 s. ISBN 978-80-7248-884-1.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- MAJEROVÁ, Věra, MAJER, Emrich. *Empirický výzkum v sociologii venkova a*

- zemědělství, část II.* 2. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2007. 275 s. ISBN 978-80-213-1698-0.
- MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 41 s. ISBN 80-87007-15-8.
- MAŘÍKOVÁ, Hana. *Proměny současné české rodiny: rodina-gender-stratifikace*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
- MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, 184 s. ISBN 80-7029-018-8.
- MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. ISBN 80-86429-05-9.
- PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000. 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1.
- TIRPÁK, Jan. *Moje město – Ústí nad Labem*. In *Průřezová témata. Participace, informovanost a výchova k aktivnímu občanství. Příklady dobré praxe*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. s. 45-50. ISBN 978-80-87449-29-5.
- TŘEŠTÍK, Dušan. *Dynastičtí svatí a zemští patroni: Václav, Ludmila, Vojtěch*. In WIECZOREK, Alfried a Hans-Martin HINZ. *Střed Evropy okolo roku 1000: příručka a katalog k výstavě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 550 s. ISBN 80-7106-549-8. s. 315.
- VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. 371 s. ISBN 978-80-7419-141-1.
- Internetové zdroje:
- BENEŠOVÁ, Petra. *Muži, kteří čerpají takzvanou mateřskou, v Česku přibylo*. [online] Rozhlas, 2015-05-31 [cit. 2017-01-17]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/muzu-kteri-cerpaji-takzvanou-materskou-v-cesku-pribylo--1496205.
- BUDKA, Alexandr. *Maloměsto, kam se podíváš*. [online]. Nový Prostor, 2010, **2010**(364), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.novyprostor.cz/clanky/364/malomesto-kam-se-podivas.html>
- ČSÚ. *Postavení venkova v krajích*. [online]. Praha: ČSÚ, 2009 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/postaveni_venkova_v_krajich_cr

- ČSÚ. *Databáze demografických údajů za obce ČR*. [online] Praha: Český statistický úřad, 2015. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>
- ČSÚ. *Základní charakteristiky vybraných církví k 26.3.2011* [online] Český statistický úřad, s. 3, 2011 [cit. 2017-01-17]. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014a04.pdf/5c2d880d-2f08-489c-9a8f-ee68b0e3d750?version=1.0>
- ČT24. *Rozdíly mezi životem ve městě a na venkově? Menší než se zdá*. [online] ČT24, 2015-05-04 [citt. 2017-01-16]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1528098-rozdily-mezi-zivotem-ve-meste-a-na-venkove-mensi-nez-se-zda>.
- Družstvo žen. [online]. Lichkov: SDH Lichkov, 2015 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.sdh-lichkov.estranky.cz/clanky/druzstvo-zen>
- HABÁŇ, Petr. *MPSV vyhláší osmý ročník soutěže Obec přátelská rodině*. [online] Praha: MPSV, 10.2. 2016 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z http://www.mpsv.cz/files/clanky/23998/TZ_MPSV_-_Osmy_rocnik__Obec_pratelska_rodine.pdf
- HAJNÁ, Zdeňka. Jak charakterizovat život žen na venkově? In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online]. Praha: Český svaz žen, 2002, s. 5. - 8. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: http://www.csz.cz/storage/1242674068_sb_sesit3.pdf
- HLADIŠ, Lubomír. *Žije se lépe ve městě nebo na vesnici?* [online] FinExpert 2006-09-19 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z <http://finexpert.e15.cz/zije-se-lepe-ve-meste-nebo-na-vesnici/ch-7024#articleStart>.
- HOLUŠOVÁ, Lenka. *Mládež, která tráví čas se svými rodinami v obchodních centrech*. [online]. *Prevence*, 2014(9), 6-7 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: http://www.prevence-info.cz/sites/default/files/users/9/mladez_ktera_travi_cas_pdf_21135.pdf
- HRABÁNKOVÁ, Magdalena. Účast žen v rozvoji venkova v současné době a po vstupu České republiky do EU. In: *Venkovská žena možnosti a perspektivy* [online]. Praha: Český svaz žen, 2002, s. 26-30 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: http://www.csz.cz/storage/1242674068_sb_sesit3.pdf.
- HUPKOVÁ, Martina. *Pohřbívání a hřbitovy – reflexe kultury českého venkova*. [online]. *Deník veřejné správy* 2010, 2010(16. 12.), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6462396>.
- LÍSKOVCOVÁ, Martina. *Možnosti rozvoje území - Základní mezioborová studie pro Olomoucký kraj - Jesenicko, Javornicko*. [online] Praha: Fond dalšího vzdělávání, 2007. [cit. 2016-03-31] Dostupné také z:

<http://www.pracovninavyky.cz/downloads/JESENICKO%20web.pdf>
MÁČEL, Otakar. Vývoj bytové výstavby na jihomoravském venkově po roce 1945. [online]. *Národopisné aktuality*. Strážnice: Krajské středisko lidového umění ve Strážnici, 1989, **1989**(1), 25. - 34. [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://na.nulk.cz/1989/1/Nr.html#03>.

Ministerstvo pro místní rozvoj. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 - 2020*. [online] Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

Mladí hasiči. [online]. Lichkov: SDH Lichkov, 2015 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.sdh-lichkov.estranky.cz/clanky/mladi-hasici.html>

MPSV. *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí* [online]. Praha: MPSV ČR, 2008. [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf

Národní zpráva o rodině. [online] Praha: MPSV, 2004. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://www.bihk.cz/repository/files/_ke-stazeni/CPR/zpravy/narodnizpravaorodine.pdf

O projektu Rodinné pasy. [online]. Brno: Sun Drive Communications s.r.o., 2009 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://info.rodinnepasy.cz/?PHPSESSID=iausfvpg8bltgb00mkbdpitq44>

Operační program Zaměstnanost. [online] 1. Praha: MPSV ČR, 2015. [cit. 2016-03-31]. Dostupné také z: <http://www.esfcr.cz/op-zamestnanost-2014-2020>

PERLÍN, Radim. *Vymezení venkovských obcí v Česku*. [online]. *Deník veřejné správy* 2009, **2009**(14. 7.), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068>

PLAČEK, Štěpán. *Česká vesnice po náboženské stránce (rozhovor s B. Blažkem)*. [online] Pastorec, 9.2.2003 [cit. 2017-01-17]. Dostupné z <http://www.pastorec.cz/Tematicke-texty/Ceska-vesnice-po-nabozenske-strance-rozhovor-s-B-Blazkem.html>.

Postavení venkova v krajích. [online]. Praha: ČSÚ, 2009 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/postaveni_venkova_v_krajich_cr

POTUŽNÍKOVÁ, Jana. *Vícegenerační bydlení: peklo nebo ráj?* [online]. *Maminka* 2012, **2012**(1), 1 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <http://kabra.webnode.cz/news/vicegeracni-bydleni-peklo-nebo-raj-/>

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013. [online] Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. [cit. 2016-03-31]. Dostupné také z:

<http://docplayer.cz/464349-Program-rozvoje-venkova-ceske-republiky-na-obdobi-2007-2013.html>
Program rozvoje venkova České republiky na období 2014 - 2020. [online] Praha: Ministerstvo zemědělství České Republiky, 2013. [cit. 2016-03-31]. Dostupné také z: <http://docplayer.cz/287549-Program-rozvoje-venkova-ceske-republiky-na-obdobi-2014-2020.html>
PŘIDALOVÁ, Ivana a kol. Index vícenásobné deprivace – dimenze fluktuace, Česko 2011. [online]. *Atlas obyvatelstva 2011*, **2011**: 5s. [cit. 2015-11-30]. Dostupné z: http://www.atlasobyvatelstva.cz/sites/default/files/fl_2011_cesko.pdf
Sebevraždy v krajích. [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/sebevrazdy-v-krajich>
ČSÚ. *Sebevraždy v okresech.* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2016-03-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/sebevrazdy-v-okrsech>
SWOT analýza – Zaměstnanost. [online]. Nový Malín: MAS Šumperský venkov, 2016 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.sumperskyvenkov.cz/strategie-2014-2020/swot-analyza-zamestnanost/>
TOMÁŠEK, Marcel. Singles. *Listy: Dvuměsíčník pro kulturu a dialog* [online]. 2005, **2005**(4), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=054&clanek=040504>
Venkov nevymírá. [online]. *Deník veřejné správy*, 2010, **2010**(2. 6.), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6431216>
Zásahová jednotka. [online]. Lichkov: SDH Lichkov, 2015 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.sdh-lichkov.estranky.cz/clanky/zasahova-jednotka.html>
ZEMAN, Jiří. Sociální služby a venkovské prostředí. [online]. *Deník veřejné správy*, **2008**(20. 8.), 1 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6331914>.

Seznam grafů

<u>Graf 1 Výzkumný soubor z hlediska věku.....</u>	<u>40</u>
<u>Graf 2 Počet dětí respondentů.....</u>	<u>41</u>
<u>Graf 3 Délka cesty do práce.....</u>	<u>42</u>
<u>Graf 4 Věnování se práci též o víkendu.....</u>	<u>43</u>
<u>Graf 5 Četnost rodinných dovolených.....</u>	<u>44</u>
<u>Graf 6 Volnočasovou aktivitu mimo domov má alespoň jednou týdně:.....</u>	<u>45</u>
<u>Graf 7 Rodinná večeře v pracovní dny.....</u>	<u>46</u>
<u>Graf 8 Rodinný oběd o víkendu.....</u>	<u>47</u>
<u>Graf 9 Četnost rodinných volnočasových aktivit o víkendu.....</u>	<u>48</u>
<u>Graf 10 Charakter rodinných volnočasových aktivit.....</u>	<u>48</u>
<u>Graf 11 Návštěva kulturních akcí alespoň 1x měsíčně.....</u>	<u>49</u>
<u>Graf 12 Kolik je v rodině počítačů.....</u>	<u>50</u>
<u>Graf 13 Jak bydlí děti (mají vlastní pokoj?).....</u>	<u>51</u>
<u>Graf 14 Kdo z rodičovského páru má na starosti běžné domácí práce.....</u>	<u>52</u>
<u>Graf 15 Využívání v domácnosti „paní na výpomoc“.....</u>	<u>53</u>
<u>Graf 16 Výchovní styl v rodinách.....</u>	<u>54</u>
<u>Graf 17 Kdo se v rodině podílí především na výchově.....</u>	<u>55</u>
<u>Graf 18 Od kolika let měly děti respondentů přístup na počítač.....</u>	<u>56</u>
<u>Graf 19 Kolik času tráví děti u počítače.....</u>	<u>57</u>
<u>Graf 20 Prostor říci si každý den, co každý člen rodiny zažil.....</u>	<u>57</u>
<u>Graf 21 Návštěva zájmových kroužků dětmi od útlého věku.....</u>	<u>58</u>
<u>Graf 22 Četnost styku dětí se svými prarodiči.....</u>	<u>59</u>
<u>Graf 23 Kdo v rodině buduje profesní kariéru.....</u>	<u>60</u>
<u>Graf 24 Hodnoty, které jsou pro respondenty a jejich rodiny důležité.....</u>	<u>61</u>
<u>Graf 25 Důraz v rodině na vzdělání dětí.....</u>	<u>62</u>
<u>Graf 26 V rodině je věnován velký prostor médiím.....</u>	<u>63</u>
<u>Graf 27 Do čeho rodiny kromě nezbytných výdajů nejvíce investují.....</u>	<u>63</u>
<u>Graf 28 Kontakt rodin s rodinnými přáteli.....</u>	<u>64</u>
<u>Graf 29 Poznání rodičů kamarádů dětí.....</u>	<u>65</u>
<u>Graf 30 Dobrý kontakt s většinou sousedů.....</u>	<u>66</u>
<u>Graf 31 Účast v místní samosprávě či zlepšení života v místě bydliště.....</u>	<u>67</u>
<u>Graf 32 Účast na akcích pořádaných školou, kterou navštěvují děti respondentů.....</u>	<u>67</u>
<u>Graf 33 Účast na akcích v okolí, na kterých jsou i známí respondentů.....</u>	<u>68</u>

Seznam tabulek

<u>Tabulka 1 Hypotéza č. 1.....</u>	<u>69</u>
<u>Tabulka 2 Hypotéza č. 2.....</u>	<u>70</u>
<u>Tabulka 3 Hypotéza č. 3.....</u>	<u>70</u>
<u>Tabulka 4 Hypotéza č. 4.....</u>	<u>71</u>
<u>Tabulka 5 Otázka č. 1.....</u>	<u>98</u>
<u>Tabulka 6 Otázka č. 2.....</u>	<u>98</u>
<u>Tabulka 7 Otázka č. 3.....</u>	<u>98</u>
<u>Tabulka 8 Otázka č. 4.....</u>	<u>99</u>
<u>Tabulka 9 Otázka č. 5.....</u>	<u>99</u>
<u>Tabulka 10 Otázka č. 6.....</u>	<u>99</u>
<u>Tabulka 11 Otázka č. 7.....</u>	<u>100</u>
<u>Tabulka 12 Otázka č. 8.....</u>	<u>100</u>
<u>Tabulka 13 Otázka č. 9.....</u>	<u>100</u>
<u>Tabulka 14 Otázka č. 10.....</u>	<u>101</u>
<u>Tabulka 15 Otázka č. 11.....</u>	<u>101</u>
<u>Tabulka 16 Otázka č. 12.....</u>	<u>101</u>
<u>Tabulka 17 Otázka č. 13.....</u>	<u>102</u>
<u>Tabulka 18 Otázka č. 14.....</u>	<u>102</u>
<u>Tabulka 19 Otázka č. 15.....</u>	<u>102</u>
<u>Tabulka 20 Otázka č. 16.....</u>	<u>103</u>
<u>Tabulka 21 Otázka č. 17.....</u>	<u>103</u>
<u>Tabulka 22 Otázka č. 18.....</u>	<u>103</u>
<u>Tabulka 23 Otázka č. 19.....</u>	<u>104</u>
<u>Tabulka 24 Otázka č. 20.....</u>	<u>104</u>
<u>Tabulka 25 Otázka č. 21.....</u>	<u>104</u>
<u>Tabulka 26 Otázka č. 22.....</u>	<u>105</u>
<u>Tabulka 27 Otázka č. 23.....</u>	<u>105</u>
<u>Tabulka 28 Otázka č. 24.....</u>	<u>105</u>
<u>Tabulka 29 Otázka č. 25.....</u>	<u>106</u>
<u>Tabulka 30 Otázka č. 26.....</u>	<u>106</u>
<u>Tabulka 31 Otázka č. 27.....</u>	<u>106</u>
<u>Tabulka 32 Otázka č. 28.....</u>	<u>107</u>
<u>Tabulka 33 Otázka č. 29.....</u>	<u>107</u>
<u>Tabulka 34 Otázka č. 30.....</u>	<u>107</u>
<u>Tabulka 35 Otázka č. 31.....</u>	<u>107</u>

Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník

DOTAZNÍK

Dobrý den. Jmenuji se.....a žádám vás touto cestou o spolupráci na mé diplomové práci věnované specifickým životům ve městě a na vesnici.

Prosím o vyplnění následujícího dotazníku. Z nabízených možností vyberte prosím vždy jen jednu. Tam, kde je to možné a jste k tomu vyzván/a, uveďte prosím také své slovní vyjádření (svůj názor, cokoliv, co vás k dané otázce napadne).

Vaše anonymita bude při zpracování údajů pochopitelně zachována. V případě zájmu Vás rád seznámím s výsledky svého výzkumu – v tom případě mne prosím kontaktujte na e-mailu:

1. Jak dlouho cestujete do práce?

- a) Max. 30 minut
- b) Max. 1 hodinu
- c) Max. 1,5 hodiny
- d) Více než 2 hodiny
- e) Do práce nedojíždím

2. Věnujete se své práci (tj. práci, která je pro vás hlavním nebo vedlejším zdrojem příjmů) také o víkendu?

- a) Ano
- b) Ne

3. Jak často během kalendářního roku jezdíte jako rodina na dovolenou?

- a) Více než 4x do roka
- b) 3x do roka
- c) 2x do roka
- d) 1x do roka
- e) Nejezdíme jako celá rodina na žádnou dovolenou

4. Volnočasovou aktivitu realizovanou mimo domov alespoň 1x týdně má:

- a) Každý člen naší rodiny
- b) Pouze děti nebo některé z dětí
- c) Pouze já a partner/ka
- d) Pouze já
- e) Pouze partner/ka
- f) Nikdo

5. V pracovní dny večeříme všichni společně jako rodina:

- a) Vždy
- b) Skoro vždy
- c) Téměř nikdy
- d) Nikdy

6. O víkendu společně všichni obědváme:

- a) Ano
- b) Jen jeden den z víkendových dnů
- c) Jen výjimečně
- d) Nikdy

7. O víkendu se celá rodina sejdeme u volnočasové aktivity:

- a) Pravidelně každý nebo téměř každý víkend
- b) Alespoň 1x do měsíce
- c) Párkrát do roka
- d) Téměř nikdy
- e) Jiné (uveďte prosím).....

8. Tato volnočasová aktivita je většinou:

- a) Sportovní
- b) Kulturní
- c) Návštěva rodiny či přátel
- d) Nakupování
- e) Jiné (uveďte prosím).....

9. Kulturní akce pravidelně alespoň 1x do měsíce:

- a) Navštěvujeme celá rodina společně
- b) Navštěvujeme celá rodina, ale ne společně
- c) Navštěvuji jen já s partnerem/partnerkou
- d) Navštěvuji jen já
- e) Navštěvuje jen partner/partnerka
- f) Navštěvují jen děti
- g) Nenavštěvuje nikdo

10. Kolik vlastníte v rodině počítačů:

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5 a více
- f) Žádný

11. Děti mají:

- a) Každý vlastní dětský pokoj

- b) Jeden dětský pokoj dohromady
- c) Nemají svůj dětský pokoj
- d) Jiné.....

12. Běžné domácí práce (úklid, nákup, vaření apod.) má v naší rodině na starosti z rodičovského páru:

- a) Především žena
- b) Především muž
- c) Jako partneři se na domácích pracích podílíme přibližně stejně
- d) Jiné (uveďte prosím).....

13. V rodině máme „paní na výpomoc s domácností“:

- a) Ano
- b) ne

14. Děti vychováváme:

- a) Liberálně (mohou skoro všechno)
- b) Autokraticky (výchova je spíše přísná)
- c) Demokraticky (děti mají svobodu, ale musí dodržovat určitá pravidla a hranice)

15. Na výchově dětí se podílí především:

- a) Jejich matka
- b) Jejich otec
- c) Matka a otec rovným dílem
- d) Někdo z příbuzných (uveďte prosím, kdo)
.....
- e) Jiné (uveďte prosím)
.....

16. Od kolika let mělo vaše dítě přístup na počítač:

- a) Téměř od malička
- b) Na prvním stupni ZŠ
- c) Na druhém stupni ZŠ
- d) Nemá přístup na počítač

17. Děti tráví u počítače:

- a) Max. 30 minut denně
- b) Max. 1 hodinu denně
- c) 1 – 2 hodiny denně
- d) 3 a více hodin denně

18. V rodině je prostor k tomu vzájemně si říci, co každý z nás během dne zažil:

- a) Ano – téměř každý den
- b) Ano – zejména o víkendu
- c) Je to nahodilé, ale děje se to
- d) Téměř nikdy nebo zcela nikdy

19. Naše děti od malička navštěvují zájmové kroužky

- a) Ano
- b) Ne

20. Naše dítě/děti jsou v pravidelném kontaktu s některým z jejich prarodičů:

- a) Několikrát do týdne
- b) Několikrát do měsíce
- c) Nepravidelně, ale často průběžně během roku
- d) Především, když mají děti prázdniny
- e) Téměř nikdy

21. Profesionální kariéru v naší rodině buduje:

- a) Žena
- b) Muž
- c) Žena i muž
- d) Kariéru nebuduje ani jeden z nás

22. Z nabízených možností prosím vyberte tři oblasti, které jsou pro vaši rodinu nejdůležitější:

- a) Rodina
- b) Vedení k víře
- c) Respekt k druhým
- d) Dodržování společenských pravidel
- e) Práce
- f) Vzdělání
- g) Dobré materiální zázemí
- h) Mít čas na své zájmy
- i) Sport
- j) Kultura
- k) Zdravý životní styl
- l) Životní prostředí a péče o něj
- m) Jiné (uveďte prosím).....

23. V rodině klademe velký důraz na vzdělání našich dětí:

- a) Ano
- b) Ne

Zde můžete svoji odpověď doplnit (jakým způsobem, proč ne apod.).....

.....

24. V naší rodině je věnován velký prostor médiím (zejména televizi a internetu)

- a) Ano
- b) Ne

25. Kromě výdajů nezbytných na provoz domácnosti je nejvíce finančních prostředků věnováno na:

- a) Nákup spotřebního zboží, jako jsou moderní přístroje, auta, vybavení domácnosti, oblečení, které je módní apod.
- b) Zdravý životní styl, zejména co se týče zdravého jídla, potravinových doplňků apod.
- c) Sport
- d) Kulturu
- e) Dovolenu
- f) Jiné (uveďte prosím).....

26. Naše rodina se stýká s rodinnými přáteli:

- a) Každý týden
- b) Alespoň jednou měsíčně
- c) Nepravidelně, ale několikrát do roka
- d) Téměř nikdy

27. Znáám dobře rodiče kamarádů svých dětí:

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

28. Znáám dobře většinu našich sousedů:

- a) Ano
- b) Ne

29. Minimálně jedna osoba z rodiny je členem občanského sdružení nebo místní samosprávy, podílející se na zlepšení života v místě mého bydliště:

- a) Ano
- b) Ne

Zde můžete svoji odpověď doplnit (o jaké členství se jedná, kdo z rodiny se takto angažuje apod.).....

30. Jako rodina se zúčastňujeme akcí pořádané školou, kterou navštěvují naše děti:

- a) Ano
- b) Ne

31. Pravidelně se zúčastňujeme akcí, které jsou pořádány v našem nejbližším okolí a ve kterých se zároveň se setkáváme s našimi známými

- a) Ano
- b) Ne

V závěru prosím vyplňte ještě bližší údaje o Vás a Vaší rodině:

Identifikační údaje:

Pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

Věk:.....

Počet dětí v rodině a jejich věk:.....

Vaše rodina žije:

- a) Na vesnici
- b) Ve městě

Vaše rodina bydlí:

- a) Ve vlastním domě
- b) Ve vlastním bytě
- c) V domě, který patří rodičům
- d) V pronajatém bytě
- e) Jiné (uveďte prosím).....

Vaše rodina je:

- a) Jednogeneační
- b) Vícegeneační

Vaše rodina je:

- a) Úplná
- b) Neúplná (chybí jeden z rodičů)

Vaše partnerství je:

- a) Sezdané
- b) Nesezdané

Příjem Vaší rodiny je:

- a) Podprůměrný
- b) Průměrný
- c) Nadprůměrný
- d)

Pokud Vám v dotazníku něco chybělo, či chcete na dotazník a téma dále reagovat, zde můžete:

.....

.....

.....

.....

Velmi děkuji za Váš čas, ochotu a otevřenost!

Příloha č. 2 - Tabulky

Tabulka 5 Otázka č. 1

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Max. 30 min.	46	45,54 %	53	50,00 %
Max. 1 h	35	34,65 %	8	7,55 %
Max. 1,5 h	5	4,95 %	5	4,72 %
Více než 2 h	4	3,96 %	1	0,94 %
Do práce nedojíždím	11	10,89 %	39	36,79 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 6 Otázka č. 2

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	40	39,60 %	61	57,55 %
Ne	61	60,40 %	45	42,45 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 7 Otázka č. 3

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Více než 4x do roka	2	1,98 %	3	2,83 %
3x do roka	4	3,96 %	9	8,49 %
2x do roka	19	18,81 %	29	27,36 %
1x do roka	60	59,41 %	51	48,11 %
Nejezdím na dovolenou	16	15,84 %	14	13,21 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 8 Otázka č. 4

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý člen	41	40,59 %	64	60,38 %
Pouze děti/dítě	44	43,56 %	25	23,58 %
Pouze já a partner/ka	5	4,95 %	7	6,60 %
Pouze já	2	1,98 %	3	2,83 %
Pouze partner/ka	1	0,99 %	2	1,89 %
Nikdo	8	7,92 %	5	4,72 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 9 Otázka č. 5

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vždy	6	5,94 %	8	7,55 %
Skoro vždy	48	47,52 %	47	44,34 %
Téměř nikdy	38	37,62 %	41	38,68 %
Nikdy	9	8,91 %	10	9,43 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 10 Otázka č. 6

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	78	77,23 %	82	77,36 %
Jeden den z víkendu	13	12,87 %	13	12,26 %
Výjimečně	10	9,90 %	11	10,38 %
Nikdy	0	0,00 %	0	0,00 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 11 Otázka č. 7

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Pravidelně/téměř pravidelně	39	38,61 %	46	43,40 %
Alespoň 1x měsíčně	35	34,65 %	38	35,85 %
Několikrát v roce	18	17,82 %	12	11,32 %
Téměř nikdy	9	8,91 %	10	9,43 %
Jiné	0	0,00 %	0	0,00 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 12 Otázka č. 8

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Sportovní	26	25,74 %	42	39,62 %
Kulturní	21	20,79 %	20	18,87 %
Návštěva blízkých	42	41,58 %	31	29,25 %
Nakupování	10	9,90 %	11	10,38 %
Jiné	2	1,98 %	2	1,89 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 13 Otázka č. 9

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Všichni společně	35	34,65 %	30	28,30 %
Všichni, ale ne společně	22	21,78 %	29	27,36 %
Jen já s partnerem/kou	9	8,91 %	9	8,49 %
Jen já	2	1,98 %	11	10,38 %
Jen partner/ka	3	2,97 %	0	0,00 %
Jen děti	22	21,78 %	12	11,32 %
Nikdo	8	7,92 %	15	14,15 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 14 Otázka č. 10

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	46	45,54 %	34	32,08 %
2	37	36,63 %	42	39,62 %
3	11	10,89 %	18	16,98 %
4	5	4,95 %	7	6,60 %
5 a více	0	0,00 %	4	3,77 %
Žádný	2	1,98 %	1	0,94 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 15 Otázka č. 11

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vlastní pokoj	53	52,48 %	51	48,11 %
Pokoj dohromady	43	42,57 %	51	48,11 %
Nemají pokoj	5	4,95 %	4	3,77 %
Jiné	0	0,00 %	0	0,00 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 16 Otázka č. 12

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	74	73,27 %	67	63,21 %
Muž	4	3,96 %	3	2,83 %
Stejně	23	22,77 %	34	32,08 %
Jiné	0	0,00 %	2	1,89 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 17 Otázka č. 13

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	0	0,00 %	5	4,72 %
Ne	101	100,00 %	101	95,28 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 18 Otázka č. 14

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Liberálně	13	12,87 %	16	15,09 %
Autokraticky	10	9,90 %	16	15,09 %
Demokraticky	78	77,23 %	74	69,81 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 19 Otázka č. 15

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Matka	35	34,65 %	41	38,68 %
Otec	9	8,91 %	1	0,94 %
Matka i otec	55	54,46 %	61	57,55 %
Příbuzní	2	1,98 %	3	2,83 %
Jiné	0	0,00 %	0	0,00 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 20 Otázka č. 16

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Odmalička	28	27,72 %	35	33,02 %
1. stupeň ZŠ	52	51,49 %	51	48,11 %
2. stupeň ZŠ	20	19,80 %	17	16,04 %
Bez přístupu	1	0,99 %	3	2,83 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 21 Otázka č. 17

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Max. 30 min. denně	19	18,81 %	25	23,58 %
Max. 1 h denně	29	28,71 %	32	30,19 %
1-2 h denně	42	41,58 %	35	33,02 %
3 a více h denně	11	10,89 %	14	13,21 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 22 Otázka č. 18

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Téměř každý den	62	61,39 %	68	64,15 %
Zejména o víkendu	19	18,81 %	20	18,87 %
Nahodile	19	18,81 %	17	16,04 %
Téměř nikdy	1	0,99 %	1	0,94 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 23 Otázka č. 19

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	63	62,38 %	94	88,68 %
Ne	38	37,62 %	12	11,32 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 24 Otázka č. 20

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Několikrát do týdne	47	46,53 %	43	40,57 %
Několikrát do měsíce	35	34,65 %	42	39,62 %
Nepravidelně, ale často	12	11,88 %	14	13,21 %
O prázdninách	5	4,95 %	4	3,77 %
Téměř nikdy	2	1,98 %	3	2,83 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 25 Otázka č. 21

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	14	13,86 %	9	8,49 %
Muž	29	28,71 %	28	26,42 %
Žena i muž	18	17,82 %	30	28,30 %
Nikdo	40	39,60 %	39	36,79 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 26 Otázka č. 22

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rodina	84	27,72 %	93	29,25 %
Víra	7	2,31 %	2	0,63 %
Respekt k druhým	21	6,93 %	30	9,43 %
Spol. pravidla	13	4,29 %	19	5,97 %
Práce	37	12,21 %	31	9,75 %
Vzdělání	51	16,83 %	56	17,61 %
Materiálně	15	4,95 %	10	3,15 %
Zájmy	17	5,62 %	27	8,48 %
Sport	10	3,30 %	19	5,98 %
Kultura	4	1,32 %	7	2,20 %
Zdraví	25	8,25 %	16	5,03 %
Ekologie	17	5,61 %	8	2,52 %
Jiné	2	0,66 %	0	0 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 27 Otázka č. 23

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	97	96,04 %	98	92,45 %
Ne	4	3,96 %	8	7,55 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 28 Otázka č. 24

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	45	44,55 %	60	56,60 %
Ne	56	55,45 %	46	43,40 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 29 Otázka č. 25

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Spotřební zboží	31	30,69 %	34	32,08 %
Životní styl	24	23,76 %	18	16,98 %
Sport	13	12,87 %	19	17,92 %
Kultura	7	6,93 %	7	6,60 %
Dovolená	21	20,79 %	26	24,53 %
Jiné	5	4,95 %	2	1,89 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 30 Otázka č. 26

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Každý den	24	23,76 %	17	16,04 %
Min. 1x měsíčně	50	49,50 %	47	44,34 %
Několikrát ročně	25	24,75 %	36	33,96 %
Téměř nikdy	2	1,98 %	6	5,66 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 31 Otázka č. 27

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Určitě ano	29	28,71 %	15	14,15 %
Spíše ano	49	48,51 %	58	54,72 %
Spíše ne	20	19,80 %	30	28,30 %
Určitě ne	3	2,97 %	3	2,83 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 32 Otázka č. 28

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	81	80,20 %	57	53,77 %
Ne	20	19,80 %	49	46,23 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 33 Otázka č. 29

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	30	29,70 %	19	17,92 %
Ne	71	70,30 %	87	82,08 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 34 Otázka č. 30

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	74	73,27 %	86	81,13 %
Ne	24	26,73 %	20	18,87 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 35 Otázka č. 31

ODPOVĚDI	VENKOV		MĚSTO	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	70	69,31 %	71	66,98 %
Ne	31	30,69 %	35	33,02 %
Celkem	101	100 %	106	100 %

Zdroj: vlastní výzkum